

To bo Idrija / december 2013

TBI

Revija za prihodnost mesta

- 8 / MLADI NAMESTO PLESNI
- 10 / TURIZEM JE NAČIN RAZMIŠLJANJA
- 28 / PODOBE PRIHODNOSTI
- 42 / IMETI KORENINE IN BITI SVOBODEN HKRATI

NASLOVNICA

»Ko sva se z Drejcem Kokošarjem potikala po moskovskem boljšem sejmu – ogromnem, v tematsko zasnovani kopiji starodavnih ruskih kremľjev – sva med nešteti različicami babušk, miniaturnimi kipi komunističnih voditeljev in kučmami ugledala letak, čigar naslov je neizmerno spominjal na zapis naslova naše revije. Zaradi ciriličnega zapisa besede »ti«, ki spominja na latinični zapis »TBI«, ter podobnega oblikovanja in pozicioniranja, sva si rekla, »glej, nova naslovka naše revije«.

Izvirnik naslovnice revije TBI tako izhaja iz plakata Dmitrija Moora »Si se pridružil prostovoljcem?« iz časa ruske državljanske vojne in obrambe oktobrske revolucije. Na tem mestu velja poudariti, da se z uporabo tega originala za našo predelano naslovnico nikakor ne želimo postavljati na eno ali drugo stran ideološke cepitve. Zgodovina ni črno-bela. Poigravamo pa se z vizualnim jezikom plakatne umetnosti ter ohranjamo inspirativno sporočilo, motivacijo za dejanja in željo po spremembah.«

– *Matevž Straus, glavni urednik revije TBI*

REVIJO TBI BERE VEČ KOT 400 AMBICIOZNIH MLADIH IN 50 MNENJSKIH VODITELJEV IZ IDRIJSKO-CERKLJANSKE REGIJE

NAGOVORITE JIH Z NAMI.

- Z OGLASOM
- Z VSEBINSKIM IN KAKOVOSTNIM ČLANKOM

Naša ekipa bo z veseljem poskrbela za pripravo oglasa in drugih promocijskih materialov. Pišite na matevz@idrija2020.si za vašim željam in možnostim prilagojeno ponudbo.

ŽELITE VSEBINE IZ REVIJE VIDETI TUDI DRUGJE?

OMOGOČAMO VAM:

- ODKUP CELOTNIH ČLANKOV (BESEDILA, FOTOGRAFIJE, OBLIKOVANJE)
- ODKUP BESEDIL
- ODKUP FOTOGRAFIJ

Pišite na matevz@idrija2020.si za vašim željam in možnostim prilagojeno ponudbo.

*Prijetno branje želim.
Matevž Straus,
glavni urednik revije TBI*

TKEMO MREŽO IDEJ

»Ljudje pogosto ne vedo, kaj želijo,

dokler jim tega ne pokažeš ...« – Steve Jobs

Ko pripravljamo drugo številko revije TBI, revije za prihodnost mesta, me pogosto sprašujejo, zakaj to počnemo. V tem ni denarja, slave ali hitro vidnih učinkov. Proračun revije bolj kot ne napraskamo skupaj, profesionalni učinek zagotavljamo z iznajdljivostjo in zagnanimi prostovoljci.

A čutimo, da Idrija tako revijo potrebuje. Po izdaji prve številke, številnih pohvalah in velikem povpraševanju po

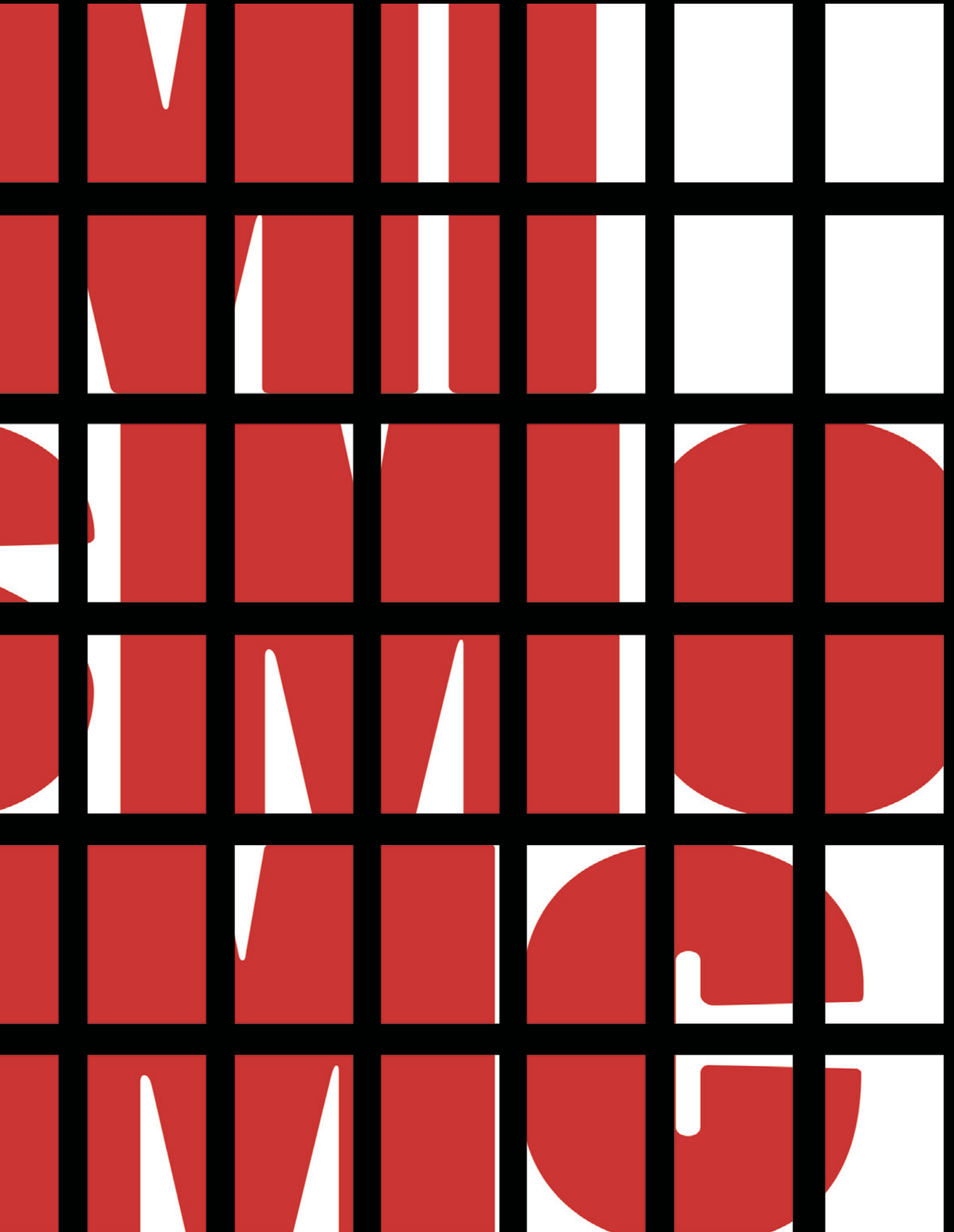
izvodih se je naše prepričanje še okrepilo. Idrija preprosto potrebuje medij, ki bo šel onkraj vsakodnevnih trivialnosti in združil dobre ideje za razvoj mesta. Potrebuje medij, ki bo pokazal, kaj počnemo mladi in kaj si želimo početi. Medij, ki bo dokazal, da so to ideje prihodnosti.

TBI, revija za prihodnost mesta, ni klasična revija – navsezadnje izhajamo le enkrat letno. Niti se ne trudimo ažurno spremljati

prav vseh dogodkov. Zanimajo nas zgodbe, v katere verjame-mo. Inspiracije, ki jih želimo razširiti. In prihodnost, ki jo želimo soustvarjati.

Ustvarjalce in tiste, ki jih povabimo k sodelovanju v reviji, družijo ambicioznost, iskrivost in ustvarjalnost. Skupne so jim ideje prihodnosti. Povabite jih/nas k sodelovanju tudi vi – razširimo mrežo oseb, ki vedo, ... kaj želijo.

PROSTOR, O KATEREM SMO SANJALI

Z vseh strani lahko idrijsko mladino slišimo tarnati, kako se v Idriji nič ne dogaja, da so dnevi in večeri mrtvi in hvala bogu, da imamo v poletnem času na voljo »našo« Belo, kjer se vsaj nekaj dogaja in se tam ljudje zbirajo in družijo.

Menim pa, da bomo mladi in mladi po srcu v Idriji kmalu dobili še eno zbirališče, za katero bomo lahko mirne duše rekli, da je novi center mesta. Mladinski

Čez deset let se bo pisalo leto 2023. Lepa številka. Še lepša bo, če se bodo pod njo lahko podpisali tudi aktivni mladi iz Idrije in njene širše okolice. Če bo Idrija takrat še vedno mesto s posebnim, čipkastim čarom, če bo privlačna za mlade, da bodo v njej ostali in tu naprej ustvarjali svoje življenjske zgodbe. In prav v njih vidim vpleten Mladinski center Idrija.

Predstavljam si, kako v telovadnici trenirajo plesalci, gimnastičarji, pa tudi rekrativci, ki bodo danes lahko preizku-

BISTVO SO LJUDJE

Ko smo pred petimi, šestimi leti prvič razmišljali o mladinskem centru v Idriji, sanjarili o prostorih za vsa mladinska društva in meddruštvenih druženjih, nas je bilo potihem strah. Strah, da se vse te sanje uresničijo.

Mladinski center v Idriji navsezadnje ni novost. V devetdesetih letih, ko se je mladinsko organiziranje prerodilo tudi v Idriji, sta obstajala kar dva mladinska centra

center Idrija vidim kot prostor, kjer se bo ustvarjalo, izmenjevalo ideje, izvajalo inovativne projekte, aktiviralo tudi tisti delček mladine, ki ne ve, kaj in kam, skratka, da bodo tja zahajali vsi tisti, ki se ne bodo imeli kam dati, in tisti, ki bodo želeli pokazati svoje znanje in ideje ter jih uresničiti.

Kot tabornica vidim Mladinski center kot prostor, ki ga bodo vsi člani našega društva čutili kot svojega. Želim si, da prostore napolnimo z veseljem in vedoželjnim duhom, da jih popestrimo s taborniškimi dogajanjem in da stavbi vdahnemo dušo. Želim si, da se čim več dejavnosti, ki jih sedaj izvajamo razpršene po vsej Idriji, prenesemo v stavbo Mladinskega centra in da tudi starši na-

sili jogo, jutri morda aerobiko, trebušni ples, zumbo (bogsigavedi, kaj bo leta 2023 moderno!). V učilnici je prostor za širjenje najrazličnejših znanj, že v predprostoru pa brni zvok fotokopirnega stroja za zapiske in druge materiale. Po vzponu po stopnicah zadiši po kavi, za to mizo klepetata mladenki, tamle knjižni molj na fotelju lista po materialu iz MC-jeve knjižnice, zadaj so še prosti računalniki, za katere se z veseljem usedejo tako domačini kot gostje iz hostla, ki se razprostira v zgornjem nadstropju in drugem krilu stavbe.

– Mladinski center Swenak se je kljub zagnanosti takratne generacije verjetno prav zaradi oddaljenosti od mesta in slabo urejene infrastrukture programsko skrčil na glasbeno dejavnost. Življenjska doba Mladinskega kulturno-informacijskega centra Idrija, ki je deloval pod Čipkarsko šolo, je bila kratka.

Prostori so namreč zgolj predpogoj za mladinski center. Bistvo so ljudje. Stabile organizacije, ki zmorejo vključevati nove generacije in jim predajati znanje. Hkrati ne gre brez zagnanih posameznikov in posameznic, ki so pripravljeni po predaji znanja mlajšim svoj angažma v mladinskem sektorju podaljšati ter področje delovanja mladinskega sektorja

ših otrok začutijo, da smo dobili svoj taborniški dom. Upam, da bomo v okolici centra lahko taborili in imeli manjše stalno ognjišče, ob katerem se bo ob večerih tudi druga idrijska mladina družila ter občutila, kako prijetno je druženje s prijatelji ob ognju in zvokih kitare. Mladinski center Idrija, in ne bivši dijaški dom, vidim kot mladinski prostor, o katerem smo že nekaj časa sanjali. Verjamem, da se bodo te sanje kmalu uresničile.

*Maja Vogrič, načelnica
Društva tabornikov Rod srebrnih krtov Idrija*

USTVARJANJE ŽIVLJENJSKIH ZGODB

Čisto zraven, v tesnem stiku z življenjem mladinskega centra, pa delujejo lokalna mladinska društva. Še več jih je, kot jih je bilo leta 2013, ko so prvi prišli – KIŠ, Idrija 2020 in taborniki – kopali po zidovih, belili stene do komolcev in še čez umazani ter si želeli, da bodo prostori nekoč zasijali. Še vedno načrtujejo dogodke, nabirajo prve projektne izkušnje, razvijajo kulturne, glasbene in ustvarjalne programe. In pišejo o marsičem, morabititi tudi o tem, kakšen bo Mladinski center Idrija leta 2033.

Sabina Carli, nekdanja predsednica Kluba idrijskih študentov

širiti v nove smeri – v razvoj nevladnih organizacij, mladinski turizem, medgeneracijsko sodelovanje itn.

Ko razmišljam o Mladinskem centru Idrija čez 10 let, zato razmišljam o mreži organizacij, ki vključuje mlade pri 14 letih (ali prej) ter jih v svojem »primežu« drži vse tja do zgodnjih tridesetih let. Ta mreža ustvarja nove in nove priložnosti za prihajajoče generacije, odpira vrata ter širi znanja. In navsezadnje, mladinski center leta 2023 ni namenjen le mladim – je medgeneracijsko in medkulturno stičišče, ki dokazuje, da so/smo mladi prihodnost sveta.

Matevž Straus, predsednik Idrija 2020

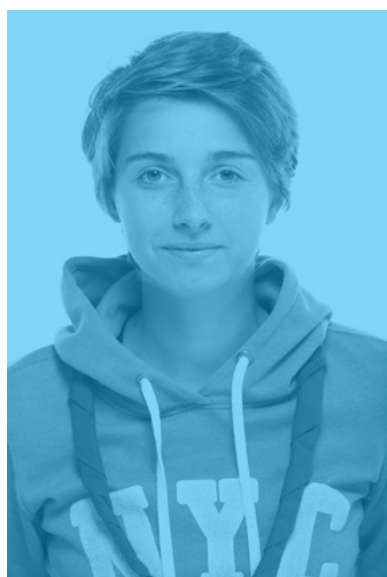

Leta 2023 bo mladinski center ...

PROGRAM, KI BO PRIVABLJAL

*Kaj je največji
in najtežji izziv
Mladinskega centra
Idrija v letu 2014?*

Velik izziv bo predvsem sestaviti program, ki bo privlačen za mlade in bo pritegnil čim širšo populacijo mladih. So časi, ko ima vsak svoj računalnik, z najboljšimi prijatelji komunicira preko spleta, druge aktivnosti pa so vse manj v ospredju. Izziv je težak, a se z njim že spopadamo. Zvezo društev Mladinski center Idrija smo namreč ustanovila tri društva z izkušnjami na področju dela z mladimi, tradicijo in različno programsko usmerjenostjo. Mislim, da bomo s skupnimi močmi in s posamezniki, ki že dlje časa prostovoljno delajo na tem področju, prebili led in pripravili program, ki bo privlačen različnim skupinam mladih. Pritegniti želimo tudi mlade, ki še niso vključeni v organizirane aktivnosti, in v prostorih Mladinskega centra Idrija omogočiti druženje različnih generacij mladih in ustvarjalno preživljanje prostega časa.

Raj za plesen.

Urbana arheologija: odkrivanje barvnih plasti – bela, rumena, zelena, bela ...

Nujna rekonstrukcija sten.

Preganjanje plesni – uspešno.

»A ti baš pa sam slikau?«

Tudi okenski okvirji so potrebovali osvežitven.

Natančnost tudi pri izgrnjanju stene.

Velik lonec za veliko ust.

Včasih ne gre drugače, kot da napake predhodnikov preprosto zakrijemo.

Delarska malica.

MLADI NAMESTO PLESNI

*Odpadajoč omet, plesnive stene, zatohel vonj po hrani ...
V stop v »nove mladinske prostore« v začetku leta 2013
res ni obetal prav veliko. Mnogi obiskovalci si niso
predstavljali, kako te prostore oživiti. A nam je uspelo.
Preverite v novem Mladinskem centru Idrija –
Ulica IX. korpusa 17.*

TURIZEM JE NAČIN RAZMIŠLJANJA

Odgovori Ivane Leskovec, ki vodi idrijski mestni muzej, so jasni, brez nepotrebne besedičenja. Brez leporečenja priznava pomanjkljivosti muzeja in opozarja na izgubljene priložnosti – predvsem tiste, ki se tičejo celotne Idrije. A očitno je, da ve, kaj govori, in pozna rešitve. Je ena izmed tistih, ki imajo vizijo.

Če začneva z zgodovino – od kod sploh ideja o muzeju v Idriji?

Ideja o muzeju v Idriji je očitno še enkrat starejša od samega muzeja. Obstajajo zabeleške, naj bi bile že v začetku 20. stoletja pobude za njegovo ustanovitev in celo muzejska zbirka. Žal v naših arhivih nismo našli niti, ki bi nas pripeljala do te zbirke. Sicer pa je bila za oblikovanje muzeja ključna misel rudniških inženirjev, ki so bili po 2. svetovni vojni pričrta modernizaciji delovnih procesov v jami ter menjavi strojev in naprav. Bili so prepričani, da vse ni za na odpad in velja kaj ohraniti tudi za zanamce. Leta 1951 je bil tako oblikovan pripravljani odbor, leta 1953 pa ustanovljen muzej – sprva z namenom, da se ohrani tehniška dediščina idrijskega rudnika, kasneje pa sta se ji v duhu časa priključili še zbirka NOB in etnografija. V Idriji je bilo sicer od nekdaj zelo pomembno tudi naravoslovje, a ga v muzeju z izjemo geološke zbirke še vedno nimamo predstavljenega.

Kako se je muzej razvijal v naslednjih letih? Ali lahko govorimo o fazah v razvoju muzeja?

Razvojne faze lahko najlažje povežemo z osebami, ki so muzej vodile. Vsak direktor ima namreč svojo vizijo, zato so nekatere aktivnosti v posameznem obdobju bolj izpostavljene kot v drugem. Prvo obdobje je zahtevalo predvsem pozicioniranje in uveljavitev muzeja v prostoru, zato menim, da so iz tega obdobja najbolj prepoznavni Idrijski razgledi. Na noge jih je postavil Srečko Logar kot prvi direktor idrijskega muzeja in navsezadnje v prvih letih večji del Idrijskih razgledov napisal kar sam. V času direktovanja Jurija Bavdaža se je dejavnost muzeja preusmerila na likovno področje – iz tistega obdobja so znane likovne kolonije in nekatere udarne likovne razstave. Naslednje obdobje

je zaznamoval moj predhodnik Samo Bevk, ki se je posvetil skrbi za spomenike in nepremično kulturno dediščino. To je bil navsezadnje čas, ko je Idrija z obsežnim programom praznovala 500 let obstoja. Z resnejšo obnovo idrijskega gradu so se ustvarjali pogoji za profesionalno muzejsko delovanje in od nas se danes pričakujejo nove muzejske postavitve, sodobnejši pristopi k prezentaciji dediščine, približevanje javnosti itn. V času mojega vodenja muzeja ogromno delamo na tistem področju, ni niti viden niti poznan – kontinuirano zbiramo gradivo, ga urejamo, dokumentiramo in digitaliziramo. Tako javnosti omogočamo dostop do bogatih zbirk ter pripravo zanimivih in edinstvenih razstav. Danes, ko smo v krizi, se še posebej zavedamo, kako zelo nam primanjkujejo drugačni pristopi k predstavljanju gradiv.

Po eni strani je muzej kot še nikoli doslej podvržen trgu, hkrati pa se lahko ravno v tem obdobju pohvali z Unescovo dediščino.

To je vsekakor velika priložnost – za muzej in za mesto. Z Unescovo značko imamo lahko a priori boljše izhodišče na trgu, a moramo kljub temu kaj narediti na promociji oziroma moramo narediti bistveno več, kot naredimo. Žal v mesto ne znamo privabiti specifičnih ciljnih skupin niti nam ne uspe dobiti turistov, ki so stacionirani v bližnji okolici, npr. v Ljubljani.

Je to v celoti naša krivda ali turisti preprosto ne vidijo našega bogastva?

Veliko krivde za to moramo v prvi vrsti pripisati sebi. V muzeju se zavedamo, da smo včasih pri promociji preveč strokovno natančni, preveč »zapeti« ... Smo premalo agresivni. Za uspešno delo pot-

rebujemo strokovnjake s področij komuniciranja, trženja ipd. Teh pa nimamo ne v muzeju ne v Idriji. V Idriji ni kadra, ki bi se s tem profesionalno ukvarjal. Vsi se sicer trudijo, Občina dobronamerno namenja sredstva za promocijo, a pravega učinka ni.

Richard Florida, sociolog, ki je populariziral tezo o vzponu ustvarjalnih posameznikov, ki povsod iščejo inspiracijo za ustvarjanje, pravi, da je doba zbiranja, arhiviranja in predstavljanja mimo. Pravi, da tovrstne nacionalne in lokalne institucije ne privlačijo ustvarjalnega razreda, saj ne ponujajo dovolj izkustev, možnosti poigravanja in ustvarjanja.

Zavedamo se, da je obiskovalcem potrebno poleg razstav ponuditi nekaj več. A za 90 odstotkov slovenskih muzejev, vključno z našim, lahko rečem, da ne storimo dovolj za pripravo interaktivnih muzejskih vsebin. Otroci danes niso sposobni dolge koncentracije, zato moramo spoznavanje muzejskih vsebin zasnovati aktivno, skozi igro, raziskovanje, dotikanje ipd. Iz vsake vsebine je mogoče narediti interaktivno razstavo – a za to še vedno potrebujemo dobro izbrana in urejena gradiva. Faza zbiranja in urejanja, predvsem pa dokumentiranja, je torej še vedno zelo pomembna dejavnost muzejev. Oktobra smo v Cerknem odprli razstavo Podobe Cerkljanske, na kateri prikazujemo način življenja na Cerkljanskem v 70. letih prejšnjega stoletja. Vsi, ki so doživeli tiste čase, razstavo doživljajo zelo čustveno. Če pa želimo isto vsebino predstaviti vaši generaciji ali celo mlajšim, pa je potreben dodaten napor. Ga zmoremo? No, ja ...

Idrija je v zadnjih nekaj letih prejela kar več »značk« – Alpsko mesto leta, UNESCO, Evropska destinacija odličnosti ... Kaj nam prinašajo te »značke«?

Če bi zelo poenostavljeno gledali na korelacijo, bi opazili negativno povezanost, saj nam število obiskovalcev in prihodek od vstopnin padata. A vendarle ne moremo reči, da je negativen rezultat posledica vpisa idrijske dediščine na Unescovo listo svetovne dediščine. Mislim, da je vzrok temu predvsem kriza – finančna in vrednotna. Nekateri nimajo denarja za izletniške obiske slovenskih krajev, drugim pa slovenski naravni ali kulturni »biseri« ne pomenijo nič. »Značke« so nam prinesle priložnost, da iz naših biserov »nekaj« naredimo. Same od sebe pa ne dajejo rezultatov. V Idriji ne znamo unovčiti vsega bogastva, ki nam ga je priznala svetovna stroka. Zakaj ne? Ker se s tem ne ukvarjajo ali ukvarjamo pravi ljudje.

●●●●●●

Veliko smo si obetali od Centra za idrijsko dediščino – ta naj bi krovno skrbel za turistično destinacijo in njevo ponudbo.

Seveda – a zavod smo ljudje. Glede na kadrovske težave, ki jim sledimo v tem zavodu, se CID očitno še ni postavil na lastne noge. Biti direktor kateregakoli javnega zavoda ne pomeni le sedeti v pisarni in se pokazati le ob otvoritvah, predstavitvah projektov in praznovanjih. Uspešen direktor zna predvsem delati z ljudmi, sodelavci, partnerji, strankami. Če je vodilni kader delaven, ambiciozen, vztrajen in z jasno vizijo, lahko kolektiv ustvarja dobre projekte. Mislim, da v Idriji primanjkuje kadrov s takimi sposobnostmi, obenem pa potencialni mladi izobraženci Idrijo zapuščajajo.

●●●●●●

Zaradi vašega dolgoletnega dela se zdite nadvse primerna oseba za odgovor na vprašanje, ali na področju turizma v Idriji prevladuje sodelovanje ali oviranje in nasprotovanje.

Ne bi rekla, da gre za nasprotovanje ali nagajanje. Ob pravem projektu in s pravimi ljudmi je mogoče združiti številne

akterje. Tak primer so bili lanske Dnevi evropske kulturne dediščine (DEKD). Problem vidim v nezainteresiranosti. Delo na področju kulture in turizma namreč ni služba, ampak način razmišljanja, koncept življenja. To pa nam manjka. Ljudje vse preveč hodijo v službo, ne pa delat.

●●●●●●

Vse prevečkrat dobim občutek, da v Idriji prepogosto stopamo v nove zgodbe, ko starih še nismo zaključili in izkoristili. Zaradi tega nam ne uspe zadovoljiti pravila »Moč desetih« (The Power of 10), ki pravi, da mora res zanimiva destinacija imeti vsaj 10 dobrih atrakcij.

S povedanim se močno strinjam. Mislim, da bi morali imeti piramido teh desetih zanimivosti. Idrija na turistični borzi v Londonu ne more uspešno prodajati kolesarskih poti – Unescovo dediščino pa lahko! Ko pa bomo goste enkrat privabili z Unescovo dediščino, jim bomo lahko ponudili še kolesarske poti. Moramo si priznati, da so nekatere stvari pomembnejše – više kotirajo in jih je lažje unovčiti.

●●●●●●

Je strah, da Idrija postane muzej v naravi, upravičen?

Ne, s tem se ne bi strinjala. Idričani so ustvarjalni, imamo sodobno gospodarstvo, napredno razmišljanje, prodorne mlade itn. Še vedno je dovolj elementov, ki jih ne opredeljuje tradicija.

●●●●●●

Ko ste že omenili mlade – kako gledate na naše možnosti v Idriji?

Moram reči, da sem prav zaradi izkušenj iz zadnjih dni zgrožena, kako malo možnosti za uveljavitev imajo mladi danes. Ne le drugod, tudi v Idriji. A mislim, da ste mladi v Idriji pogumni, iznajdljivi in pronicljivi. Širša javnost in lokalna skupnost bi se morali zavedati, kaj mladi dajete temu prostoru in vas spustiti k virom financiranja. Tako bi namreč lahko ustvarili nekaj, kar bi bilo prepoznavno v širšem prostoru.

●●●●●●

Kakšni so Idričani in Idričanke?

Kot gimnazijki mi Idrija ni bila ravno pri srcu, čeprav je res, da je bilo mesto takrat, v poznih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, tudi vizualno precej drugačno. Takrat si res nisem želela živeti ali delati tu. Vse osebne izkušnje v nadaljnjih letih pa so bile le pozitivne, zato se danes kot Cerkljanka v Idriji ne počutim kot tujka

●●●●●●

Odpirate novo razstavo – imam prav?

Novo razstavo o skupni dediščini živega srebra Idrije in Almadéna smo napovedovali kot višek našega letošnjega ustvarjanja, kot krono na praznovanju 60-letnice muzeja. Žal pa so državni finančni rezi zahtevali krčenje programa – razstavo sicer pripravljamo, a je letos ne bomo realizirali v celoti

●●●●●●

Kaj novega je še moč povedati o idrijski zgodovini?

Marsikaj in vedno več. Na področju zgodovine se nam odstirajo pogledi, o katerih smo vedno sanjali. Arhivski viri na Dunaju in Gradcu, ki jih končno, malo po malo, odkrivajo in študirajo tudi naši kustosi, namreč ponujajo kopico novih informacij, presenečenja in drugačne poglede. Prve povezave med Idrijo in Almadénom smo denimo vedno umeščali v 18. stoletje, zdaj pa vemo, da sta sodelovala že v poznem 16. stoletju! To je bistvena razlika – veliko prej smo bili njihov pomembni gospodarski partner in posledično bistveno pomembnejši pri ustvarjanju evropske zgodovine.

●●●●●●

Priznajmo si – Idrijčani smo potomci prišlekov, ki so v Idrijo prihajali skozi vseh 500 let obstoja, tu delali in ustvarjali. Tudi danes, čeprav v manjši meri, Idrija dobiva nove prebivalce. Da bi ugotovili, kako mesto dojemajo oni, smo jih povabili k pogovoru. →

IDRIJA

v očeh

NEIDRIJČANOV

▪ Matija Matvoz, Mislinja

Idrija je idealna kombinacija med urbanim in neurbanim okoljem. V radiju nekaj minut hoje ali vožnje je mogoče zadovoljiti večino potreb; pa naj si bo to nakup življenjskih potrebščin ali pa šport v neokrnjeni naravi. Prav tako pa imam z ostalimi spreteževalci do sedaj same dobre izkušnje.

▪ Jana Šubic, Kočevje

Idrija ima nadpovprečne naravne danosti z dobro ohranjeno tehnično in kulturno dediščino, s katerimi bi zlahka zavladała v slovenskem turizmu. Razviti bi se dalo različne kakovostne turistične produkte za vse segmente gostov, najprej pa bi bilo treba ustrezno označiti atrakcije, saj so, ne le tujcu, temveč tudi domačinom, skrite in nevidne. S tem problemom se dnevno srečujem pri svojem delu.

▪ Daphne Levac Cornelissen, Beuningen (Nizozemska)

Idrija mi je najbolj všeč poleti, ko so zunaj terase in se dogajajo različni dogodki – srečaš ljudi, dogaja se. Tudi Mejca in Rake so mi všeč.

▪ Miloš Simov, Pirot (Srbija)

Moram priznati, da je bil moj prvi kontakt z Idrijo v precej neugodnem času, jeseni in s temnimi oblaki nad Sv. Antonom, ko navdušujoča narava goriškega diamanta ni prišla v moj vizualni korteks. Če sem takrat prišel zaradi službe, zdaj ostajam zaradi vsega drugega, kar mi je Idrija darovala v zadnjem letu. Prijatelj iz Srbije mi je ob

obisku v Idriji rekel: »Prijatelj, pa Idrija ima zgodovine več kot mnogo bolj znana mesta v Evropi in daleč lepšo naravo.« O ja, seveda ima in vsi se trudijo, da tako tudi ostane, poleg tega pa se še dela na čim boljši predstavitvi naše občine in našega veličanstvenega okolja.

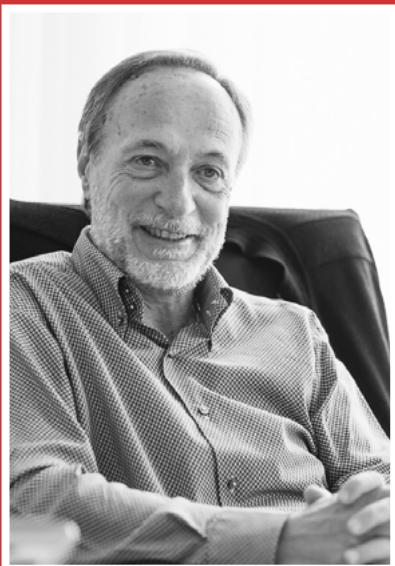
Idrija mi je všeč, ker je tako zelena in sproščujoča, ker lahko greš najprej na Gore pa potem v Dole, ker imaš Rake, ki so unikatni ambient za tek in kolesarjenje, ker imaš »morje« 7 km od mesta, ki je tako »Bella«, ker imaš raj za ribiče, ker imaš tople stole za dolge prijateljske razgovore ...

Če si predstavljaš vse tiste težke korake rudarjev po dnevni službi in kaj vse so morali preživljati, niti ne pomisliš na utrujenost, ko se vračaš s »šihla«. Lepo je biti prebivalec občine, ki ima toliko za povedati in predstaviti. Dolga in lepa

sprehajališča, tekaške steze, mirno in sproščujoče okolje... Za srečo v življenju ne potrebuješ veliko, samo natančno moraš vedeti, zakaj dihaš in čemu boš življenje podaril. Jaz ga bom svojemu poklicu in vsakemu listu v Idriji.

Omeniti moram tudi vse svoje znance in prijatelje, svoje nogometaše in košarkarje, svoje male in tiste malo večje paciente, posebej pa svoje sodelavce in sodelavke, ki so mi vsi po vrsti pomagali, da sem se čimprej navadil in čim bolj spoznal Idrijo ter da se počutim, kot da sem tukaj že 50 let. Zaključim lahko, da mi je Idrija všeč tudi in predvsem zaradi toplih pogledov in prijaznih besed idrijskih prebivalcev. Nisem hinavec in ne pretiravam – seveda je moj rodni kraj Pirot najlepši, ampak veliko srce ima dovolj prostora še za eno mesto ...

▪ Borut Hvalec, Maribor

Čeprav od najbolj zagrizenih Idrijčanov slišiš, da je »pravi« Idrijčan le tisti, ki je tukaj privekal na svet, in mi mnogi pravijo, da to nisem, se sam imam za Idrijčana. Ko sem se odločil za življenje v Idriji, sem nanjo gledal drugače kot kasneje. Vedel sem za rudnik, za blestečo zgodovino šole ... In niti približno nisem bil v strahu, da grem v zakoten kraj. A v Idrijo sem prišel bivat, ne pa delat. Tu sem se družil z ljudmi, ki

so mi ustrezali, užival v mestu in okolici, se ukvarjal s športom ... V drugem obdobju, ko sem se v Idriji tudi zaposlil, pa sem kraj spoznal na drugačen način. Vstopil sem v nove socialne mreže in se srečal z dinamiko, ki je bila tudi negativna. Nekateri ljudje težko sprejmejo dobre ideje drugega, veliko je nevoščljivosti in prevečkrat se zgodi, da je v nagajanje vložene več energije kot v realizacijo idej. Za klimo v kraju in odnose med ljudmi je moteče tudi večno nasprotovanje med pomembnimi nosilci kapitala. Manevriranje med njimi pri iskanju skupnih interesov je mučno. Prepričan sem, da je to koga celo zlomilo in je zaradi tega ostal izven Idrije. Delo v šoli in z mladimi pa zahteva prehajanje te delitve in enakopravno obravnavo vseh – potrebno je izkoristiti vse potenciale, dati možnost uveljavitve na vseh področjih in pridobivati sredstva na obeh polih. V zadnjih letih ima Kolektor pomembno večjo vlogo pri razvoju kraja in šole, bi pa temu morala slediti združitev moči obeh polov in realizacija potencialov, ki so dobri za vse.

▪ Jože Janež, Kočevje

Od prvega prihoda v Idrijo sem se tu počutil dobro. Kot da bi potreboval majhen, kompakten, »notranje poln« kraj. Nisem se vezal na idrijske konkretne stvari, ampak na »oblak« nad njo, zgodovino, tehniško, naravoslovno, kulturno in industrijsko tradicijo. Kočevje, od koder sem prišel, je bilo zaradi naselitve ljudi brez korenin po drugi vojni, v tem smislu popolnoma prazno. Kot geolog sem tukaj začel delati na močnih temeljih rudnika živega srebra, poslovne kariere se iz nič skoraj ne da začeti. Prednost Idrije je v sposobnosti, da identiteta povezuje ljudi, da vztrajajo »na tem mestu, v tej morfološko nemogoči kotlini«.

▪ Alenka Jelovčan, Gorenja vas, in Jure Ortar, Podbrdo

Idrija nama je všeč. Tako kot v vsakem kraju so tudi v Idriji sicer določene stvari, ki bi jih spremenila, a v veliki meri prevladujejo tiste, zaradi katerih sva v tem kraju zadovoljna. Kljub temu da je precej oddaljena od drugih mestnih središč, tega v Idriji nikakor ne začutiš, saj nam kraj ponuja popolnoma vse dejavnosti in storitve, ki jih vsakodnevno potrebujemo. Občudovanja vredno je idrijsko gospodarstvo, ki že od nekdaj deluje z največjo paro in ne popusti niti za trenutek, temveč ohranja svojo moč kljub različnim krizam, ki nas vse pestijo. Ker sva športnika in ljubitelja narave, Idrija z okoliškimi hribi izpolnjuje vse najine zahteve po strminah, odmaknjenih poteh, sprostitvi, tišini in samoti. V vročih poletnih mesecih nas vse rešuje čudovita in edinstvena pot po Rakah ter hla-

jenje v čisti Idriji v Idrijski Beli. Vse polno vprašanj in razmišljanj pa se nama poraja ob srečevanju bogate tehnične in kulturne dediščine Idrije, ob kateri ne moreš ostati ravnodušen in si vsakokrat želiš izvedeti še več o delu in življenju v tem kraju nekoč. Pri tem nama velikokrat z veseljem pomagajo predvsem starejši Idrijčani, ki z odprtim srcem in ponosom pripovedujejo o svojem kraju. Naj bo takšnih Idrijčanov čim več – tako avtohtonih kot priseljenih.

▪ Bianka Vodovnik, Nova Gorica

Novogoričanka, ki ne mara snega, ki ljubi sonce in visoke temperature in ki ji je ljubša hoja po ravnem kot v »klanc«, je pristala v Idriji zaradi dolgoletne ljubezni do svojega partnerja. Sčasoma sem to lepo mesto z veliko kulture in zgodovine vzljubila. Dve meni najljubši stvari sta kopalnice pri Lajštu in idrijski žlikrofi!

»KAJ TAKEGA SE LAHKO PRIMERI SAMO V IDRIJI!«

Idrija je mesto, ki poleg rudarske in klekljarske dediščine skriva v sebi še kakšno zgodbo več. Bolj skrito in manj poznano. Manj glasno opevano in veliko manj skrbno vzdrževano. Potrebno konzervatorske in restavratorske pozornosti. Denimo gledališko in filmsko.

Ko je v 18. stoletju v času največjega razcveta idrijskega rudnika Idrija dobila mestne pravice, so v njej začeli graditi številne javne stavbe, na pomembno prometno os med Dunajem in Trstom pa je tedaj Idrijčane povezala nova cesta do Vrhnike. Postavljene so bile številne nove stavbe: šola, lekarna, stavba z osrednjim vhomom v rudnik, župnijska cerkev in rudniško živilsko skladišče. Visokoleteča načrtna urbanizacija naselbine Idrija je bila močno zaznamovana z načinom življenja v tedaj poznem baroku.

Izročilo pravi, da je delavcem, ki so zgradili rudniško žitno in živilsko skladišče – tako imenovani magazin – ostalo nekaj odvečnega materiala, in iz starejšega rudniškega skladiščnega poslopja je nastala gledališka stavba, ki jo že najdemo na upodobitvah Jožefa Mraka iz leta 1770 in Jakoba Adama iz leta 1775. Odstranili so notranje predelne stene in notranjost

uredili kot gledališče, sprednji strani pa pozneje dodali nov polkrožni prostor, ki še danes predstavlja glavno fasado z vhomom.

Tedaj drugo največje mesto na Kranjskem se je z novo gledališko stavbo postavilo ob bok deželni prestolnici Ljubljani, ki je malo večje gledališče dobila le nekaj let pred Idrijo. Cesarski uradnik z Dunaja, ki je obiskal gledališče, pa je temu pridodal še danes dobro poznani vzklik: »Kaj takega se lahko primeri samo v Idriji!«

Na oder idrijskega gledališča so stopale tako nemške kot italijanske potujoče igralske zasedbe, po letu 1850 pa je v predstavah prevladal slovenski jezik in iz repertoarja nista umanjkali niti Linhartovi veseloigri Ta veseli dan ali Matiček se ženi ter Županova Micka. Ob koncu 19. stoletja je stavbo deloma prizadel po-

tres, leta 1903 pa so gledališče zaprli in stavbo v uporabo dali mestni občini za potrebe gasilcev. Tedaj je Jožef Zazula v reviji Dom in svet na koncu obširnega članka »v spomin našemu najstarejšemu gledališču« kar malo jezno zapisal: »In zdaj so sklenili, da se gledališče v notranjosti letos podere, in v stavbo, ki je poldrugo stoletje posvečevala svoje prostore Taliji, bodo odslej spravljali vodežejne brizgalne, zakrivljene lestve in ognjegasne cevi! – Tempora mutantur!«

Burno 20. stoletje

Dramatično društvo se je za povrnitev prvotnega namena zavzelo leta 1913, ko so ga tudi opremili z električno napeljavo in novim odrom. Burna zgodovina 20. stoletja je prizadela tudi gledališče in prvo svetovno vojno je odslužilo kot zapor za vojne ujetnike in vojaško skladišče. Gledališke predstave so se vanj vrnile leta 1920, a so ga leta 1923 →

70. LETA 18. STOLETJA

Gradnja

1823

Prva prenova

1872

Prenova
(notranjščino okraši
domačin Jurij Tavčar)

1892

Temeljita obnova,
zunanjščina dobi
današnjo podobo

1905

Zaprtje gledališča,
uporaba za gasilski dom

»Objekt Filmskega gledališča je razglašen za kulturni spomenik državnega pomena in je pomemben del idrijske kulturne dediščine. Naša dolžnost je, da ga kot takega ohranimo in obenem prenovimo tako, da bo mogoče vanj umestiti nove, sodobne vsebine. Zato so že izdelani idejni projekti, narejen je konservatorski načrt, opravljena so bila arheološka izkopavanja, skratka, pripravljeno je vse, da bi se v letu 2014 lahko pridobilo gradbeno dovoljenje. V kolikor bo to uspelo, bomo skušali v letu 2015 pridobiti potrebna finančna sredstva in v dveh do treh letih posodobiti objekt tako, da bo Idrija dobila sodobno gledališče oz. večnamenski prostor, primeren za različne kulturne, pa tudi druge vsebine (kongresi ...), ki bodo obogatile kulturno in turistično ponudbo občine. Te vsebine sodijo v center mesta, zato je lokacija Filmskega gledališča zanje odlična. Po prenovi tega objekta bomo lahko podrli staro rudniško dvorano in območje, kjer se nahaja, namenili drugim dejavnostim.

Bojan Sever, župan Občine Idrija

1913

Prenova in ponovno odprtje kot gledališče

1914

Ponovno zaprtje gledališča, zapiranje vojnih jetnikov

1920

Odprtje gledališča

1923

Ponovno zaprtje gledališča, uporaba za skladišče

1948

Predvideno rušenje

Italijani ponovno preuredili v skladišče, to vlogo pa je ohranilo vse do konca druge svetovne vojne. Slovenska spomeniška služba je leta 1948 preprečila namero, da propadajočo stavbo porušijo, in upravo je prevzela Občina Idrija, ki je poskrbela za prenovo in preureditev v filmsko gledališče. Kinematografske predstave so idrijsko občinstvo vabile na kup vse do leta 1982, ko je stavbo prizadela poplava, sreče pa ni imela niti po temeljiti obnovi, saj je notranjost že leta 1989 ponovno skoraj povsem uničil požar.

Notranjost sicer ne spominja več na baročno gledališče z ložami, zunanost pa so poskusili ohraniti čimbolj podobno tisti iz rudarskih časov 18. in 19. stoletja.

Od Titanika do Sladkih sanj

Na prelomu tisočletja je Filmsko gledališče Idrija še vedno redno delovalo. Prevzelo ga je tudi profitno podjetje, na njegovem platnu pa so se zvrstile vse glavne svetovne uspešnice (najbrž se še spominjate debelih solz, ki smo jih v kinu točili, ko se je potapljal Titanik?) in slovenski filmi, med njimi tudi Sladke sanje, ki so ga snemali v Idriji in v katerem smo lovili znane obraze domačih statistov. Z leti je zaradi videotek, pozneje pa s porastom možnosti za prenos filmov z interneta in pojavom velikih kinematografskih centrov interes za obisk kina upadal in izgubil vlogo družabnega stičišča, za kar v idrijskem primeru kino nima infrastrukture. Smisel filmskega gledališča namreč ni le ogled filma na velikem platnu in v zatemnjeni dvorani, temveč tudi ogled filma v družbi prijateljev, iskrivi pogledi na prvem zmenku, kokice, ki jih predvsem mlajši gledalci s svetlečimi očmi čakajo v vrsti, topel čaj ali kuhanček, ki si ga privoščimo po filmu, da lahko do obisti predelamo različne poglede na razplet filma in njegovo sporočilo.

Dandanes kino prebujajo Filmski stik

Danes se filmske projekcije v Filmskem gledališču Idrija odvijajo le še sporadično. Klub idrijskih študentov v njem prireja projekt Filmski stik, ki sicer izvira že iz začetka novega stoletja, svoje sile pa je okrepil pred tremi leti, ko je začel prirediti projekcije na mesečni ravni. Sem in tja v gledališču gostujejo dokumentarni filmi slovenske produkcije ali predstava, ki jo je mogoče strpati na zanj (pre)majhen oder.

Kaj filmskemu gledališču prinaša Unesco?

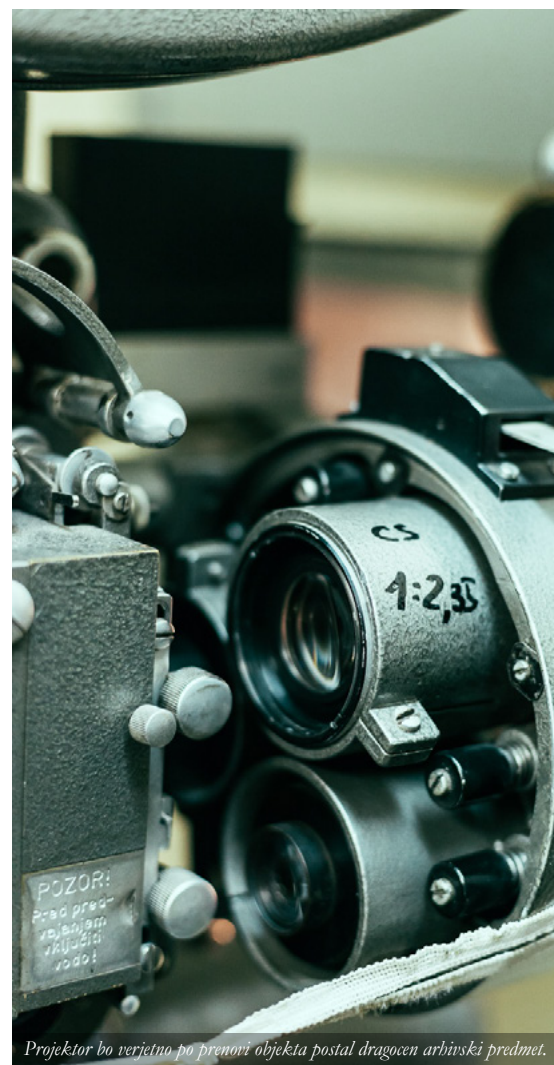
Filmsko gledališče Idrija je torej na točki, ko je čas, da dočaka temeljito prenovo, restavracijo in modernizacijo tako filmske kot zvočne opreme in se v svet zazre ne le z lepo fasado, pač pa tudi s funkcionalno in živahno notranostjo, ali pa čaka na svoj propad, ki bo očitno spominjal na tistega iz zgodnjega 20. stoletja, ko je stavba postala skladišče. V lanskem letu, ki je bilo za mesto prelomno, je tudi stavba filmskega gledališča postala sestavni del dediščine živega srebra, ki se je vpisala na Unescov seznam svetovne dediščine. Filmskemu gledališču Idrija se tako v okviru obnove stavb v mestnem središču obeta priprava konservatorskega načrta, ki je del projekta Cherplan, enotnega načrta upravljanja z dediščino živega srebra Idrija. Na Občini Idrija so zapisali, da izdelava konservatorskega načrta obsega vrsto priprav in sodelovanja arhitektov, konservatorjev, restavradorjev, zgodovinarjev in arheologov, vodi pa v prenovo in širitev filmskega gledališča. Bomo dočakali?

Besedilo: Sabina Carli

Foto: Izžtok Hvala, osebni arhivi

Oder, ki je doživel že marsikaj – nazadnje dela za konservatorski načrt.

Projektor bo verjetno po prenovi objekta postal dragocen arhivski predmet.

1948

Predvideno rušenje

1952

Ponovno odprtje po prenovi (konzervatorka Marjana Mušič)

1982

Stavbo poškoduje poplava

1983

Začetek temeljite prenove (arhitekt Silvij Jereb)

1987

Odprtje kinodvorane

Ostanek nekib minulih časov.

Dolgoletni kulturni delavec Janko Prelovec se rad spominja časov, ko je filmsko gledališče še redno obratovalo.

Dvorana se dandanes napolne ob projekcijah Filmskega stika, ki ga organizira Klub idrijskih študentov.

*Tim Božič,
vodja projekta
Filmski stik*

»Ekipa Filmskega stika ljubi filme. Smo filmofili po duši. Naš glavni cilj ni zgolj obogatitev kulturnega programa v Idriji s projekcijami aktualnih filmov, temveč tudi obuditev domače kinodvorane, ki jo je v zadnjih letih močno načel zob časa. Idrija je že od samega nastanka privabljala mislece, rudarje, znanstvenike, gozdarje, alkimiste, inženirje – in temu je logično sledilo, da je takratna uprava rudnika zanje priskrbelo primerno sprostitev, neke vrste hrano za dušo. Podobnega mnenja smo tudi danes. Vidimo možnost, da obudimo kulturno dogajanje s kvalitetnim kinoprogramom, hkrati pa vdahnemo življenje enemu bolj pomembnih kulturnih objektov v tem delu Slovenije. Ne sprašujemo se, kaj lahko Idrija ponudi nam, temveč kaj lahko mi ponudimo Idriji.

Žal pa to ni edini izziv, s katerim se ukvarja naša ekipa. Trenutno smo priča množični digitalizaciji filmskih kopij, kar v praksi pomeni, da pri nas marsikateri filmski naslov ne more gostovati, saj za to nimamo primerne opreme, kaj šele sredstev, ki bi bila potrebna za digitalizacijo kinodvorane. Seveda se prostovoljnih prispevkov, kakršne je nekdaj ponujal rudnik, s strani domačih milijonarjev in korporacij občina najbrž ne bi branila.«

1988

Stavbo močno poškoduje požar

2001

Stavba je razglašena za kulturni spomenik

2012

Stavba je del dediščine živega srebra, vpisane na Unescov seznam svetovne dediščine

Čudežne iglice in decembrsko sonce

»Domačija v Šturmajcrah v Zgornji Kanomlji je izjemen primer identitetne idrijsko-cerkljanske arhitekture, zato gre vsa pohvala lastnikom, ki jo s skrbnim prilagajanjem novim zahtevam življenja ohranjajo živo. Hiša je vzor, ki kaže, kako je mogoče ohranjati in v prostoru nadgrajevati identitetno arhitekturo kot poseben sestav narodove kulture.«

– dr. Živa Deu, arhitektka

Začetki domačije v Šturmajcrah segajo v leto 1340.

Wadla ne izgubi iglic in se ne pžge. Le kako?

Jule Petrič, varub skrivnosti Šturmajc.

Obokan strop, ilakovana tla in tema pustijo na obiskovalcu poseben vtis.

Domačija brani 150 kmačkih pripomočkov.

Ko smo se nekega svežega junij-skega dne, ko pomlad še ni dobro prežela idrijskih gričev, odpeljali po Kanomlji in se po cesti vzpeli do oddaljenih Šturmajc nekje daleč proč od neznanskega idrijskega vrveža, si besed dr. Žive Deu še nismo znali dobro predočiti. Po obisku šturmajске domačije se je naš pogled popolnoma spremenil.

Že ob prihodu na posest, ki jo je na mestna središča osredotočena sodobnost nekoliko pozabila, nas je prevzel občutek, da smo se znašli na kraju, kjer se je čas že davno ustavil, še pred krizo in ponorelim dirjanjem sedanje družbe. To je mali svet zmrznjenih skrivnosti iz napol pozabljene preteklosti, in za to, da so preživele vse do danes, je v veliki meri zaslužen njihov varuh Jule Petrič.

Varuh skrivnosti

Nadvse prijazno nas sprejme in po nekaj uvodnih besedah začne s pripovedjo o domačiji, ki sta ji z ženo posvetila nemalo časa in truda. Ko vstopimo v kmečko hišo, si odprtih ust in skoraj nejevernih pogledov ogledujemo zanimivosti, ki se kar vrstijo ena za drugo. Najprej temačna predsoba s kamnitimi tlemi in z obokanim stropom, nato črna kuhinja, ki je po besedah našega vodnika včasih v uporabi še danes (in se lahko v njej skuha hrane tudi za več deset ljudi). Med opazovanjem od saj počrnjenega dimnika nam Jule mimogrede pokaže še wadlo, krtačo za ometanje peči. Ker je narejena iz jelkinih vejic, se enemu od nas zdi nekam nepraktična, češ, saj najbrž ni niti za enkratno uporabo, pa še vžge se lahko. Jule nam modro pojasni, da se iglice nič ne osujejo in so tudi bolj odporne na vročino, če znaš vejice nabrati ob pravem času.

Po kuhinji si ogledamo še hišo, domačno sobo s tipično pečjo in z rezljanim stropom. Nedaleč od vhoda stoji miza, na kateri je na ogled le nekaj od 150 ohranjenih kmečkih pripomočkov. Jule pokaže na steno, v katero je vklesana niša, in nas preseneti še z eno neverjetno zanimivostjo: vsako leto okrog zimskega sončnega obrata (21. december)

sonce skozi malo okence nasproti stene posije naravnost v nišo. Jule pravi, da je bil tam včasih oltarček s sliko Device Marije. In kot da to še ni dovolj, pred hišo raste oreh, njegovo deblo pa se razcepi v dve veji prav tako, da ne ovirata decembrskega sonca, ko želi posvetiti na nekdanji oltarček v hiši.

Ko se vrnemo na odprto, na pročelju hiše opazimo še nekaj fresk. Po besedah Juleta je ena od njih popotnikom nekdanj sporočala, da so v hiši dobrodošli. Namuznemo se in pomislimo, da to velja še danes.

ZAČETKI DOMAČIJE

V ŠTURMAJCAH SEGAJO

V LETO 1340, V NAJBOLJŠIH

ČASIH PA SO ŠTURMAJCE

OBSEGALE 5 HIŠNIH

ŠTEVILK, 8 DRUŽIN

IN OKOLI 70 LJUDI.

Oživitev domačije

Juleta povprašamo, kakšna je bila njegova motivacija, da se je odločil ohraniti domačijo, on pa poudari, da je bila na začetku to res njegova odločitev, a da vsega nikakor ne bi mogel opraviti sam. Še pred petimi leti so bile Šturmajce precej manj poznane kot danes, za oživitev domačije pa sta zelo zaslužna tudi Kanomeljsko turistično društvo in Krajevna skupnost Kanomlja (zlasti Danica Markič, Nada Golija Vastič in Matjaž Velikanje), ki sta s pomočjo projekta *Fenix – utrip Kanomlje* z Juletom v šturmajsko kmečko hišo pripeljala številne dogodke, kot so npr. delavnice izdelovanja kmečkih pripomočkov za otroke. Čeprav je Jule še vedno srce Šturmajc, pa je pravi lastnik kmečke hiše že od aprila 2013 idrijska občina, ki se je z županom Bojanom Severjem

zavzela za obnovo in restavriranje te izjemne stavbe, tudi s pomočjo odmevnih projektov, kot sta Geopark Idrija, ki ga delno financira Evropska unija, in PRATICONS, projekt čezmejnega sodelovanja z Italijo na področju ohranjanja arhitekturne dediščine. Občina skrbi tudi za to, da za domačijo izve čim več ljudi, saj lahko Šturmajce brez težav potešijo radovednost še tako zahtevnega turista: čez Šturmajce je nekoč vodila stara romarska pot iz Kranja do Gorice, prehodilo pa jo je tudi nemalo vojakov med prvo svetovno vojno (Jule še danes v zemlji najde gumbce z uniform in stare kovance). Nedaleč od domačije lahko obiskovalec obišče tudi številne pohodne steze, slapove, Studenčkovo jamo in klavže, tako da je vzpon v kanomeljske bregove v vsakem primeru dobro plačan.

Šturmajce živijo

Ko Juleta pobaramo, kakšni so načrti za prihodnost, nam pojasni, da se z občino dogovarjajo za restavriranje hiše, da bi stavba ostala čim bolj avtentična, načrtujejo pa tudi, da bi obiskovalcem omogočili nočitev.

Šturmajce torej živijo in rastejo, in prav je tako. Po ogledu tega malega mehurčka preteklosti v sodobnosti smo tudi mi spoznali, kaj je pravzaprav hotela povedati dr. Živa Deu: da se s propadom Šturmajc ne bi izgubile samo hladne stene, nekaj oken in strešnikov – izgubilo bi se decembrsko sonce na oltarčku, izgubile bi se čudežne iglice in črna kuhinja in še sto drugih skrivnosti, ki jih v svojem kratkem času na posesti nismo mogli spoznati. Edino prav je, da se tak zaklad ohrani.

Besedilo: Jaka Čibej, Tadeja Ozebek, Neža Pavšič

Foto: Izžtok Hvala

VEČJA

od Čipkarskega festivala -

PA NE

PO PRORAČUNU

Besedilo: Sabina Carli, Foto: Marko Čuk

1 festival / 9 prizorišč / 17 o
23 prostovoljcev in prosto
60 nočitev / 95 ustvarjaln
5160 minut programa / 5

*V poletno vročico Idrije se je letos
ujela že 18. Čipkarija, festival, ki
noče in noče v kalup. Ker vedno znova
želi nekaj zastaviti drugače. Končno
polnoletna gospodična je postregla s
kar nekaj zanimivimi prigodami,
fotografskimi utrinki in številkami.*

*dogodkov / 18 let /
voljk / 50 nastopajočih /
ih izdelkov /
5500 obiskovalcev*

Kupte gurtne!

Naključni opazovalec strmi v mladega človeka, ki hodi po vrvi.

Vidi ekstremizem ali sprostitvev? Opazuje prostočasno dejavnost ali način življenja?

Bo priča padcu ali zanimivemu triku? Odgovor je neznanka.

Dejstvo pa je, da opazovana aktivnost sliši na ime slackline.

Bistvo slacklinea je v iskanju ravnotežja. Osnovna oprema je »gurtna«, napeta med dvema sidrnima točkama bodisi v mestnem parku, visoko pod nebom, bodisi nad vodno gladino. Vsestranska aktivnost, ki odpira nove in nove možnosti, je privlačna tudi zaradi dostopne opreme in variacije zanimivih lokacij. Borut Mlakar in Sven Burnik, najbolj zagrizena idrijska slacklinerja, sta prepričana da niso najtežji prvi koraki, temveč vztrajnost in postavljanje novih ciljev.

Kaj vaju je pritegnilo, da sta se začela ukvarjati s slacklineom?

Borut: Odličen občutek, ki je bil posledica vsega truda, ki sem ga vložil, da sem se sprva sploh obdržal na vrvi. Po prvih mirno prehojenih korakih na vrvi pa sem si zaželel, da bi jih zmožel prehoditi še več. Bilo je zabavno.

Pravijo, da je vsak začetek težak.

Sven: Menim, da slackline na prvi pogled izgleda veliko preprostejši, kot v resnici je. *Borut:* Marsikdo obupa, saj so začetki res težki. Rečeno preprosto, po prvih petih

minutah slacklinea si povsem prepoten. Potrebno je nekaj časa, da se telo privadi, saj se npr. noge na začetku zelo tresejo, prav tako so vse mišice zakrčene.

Kaj potrebujemo, da postanemo pravi slacklinerji?

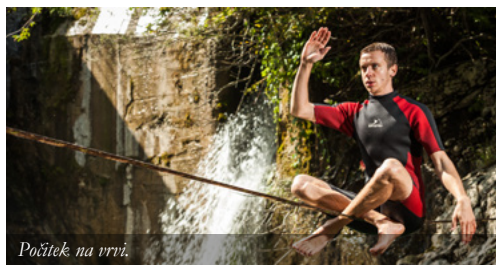
Borut: Veselje in voljo. *Sven:* In vztrajnost. Pa eno gurtno. *Borut:* Pa dve drevesi.

Je hoja po vrvi sprostitvev ali adrenalin?

Sven: Po mojem je slackline oboje. Je sprostitvev, obenem pa je privlačen tudi adrenalin. Odvisno od želje posameznika.

V ozadju jez pri Kobili.

Počitek na vrvi.

Za slackline potrebujemo dve drevesi, vrvi in ravnotežje.

Bistvo slacklinea je ravnotežje. Njegova odsotnost pomeni padec.

Borut: In od stopnje znanja posameznika. Mene je na primer preveval fenomenalen občutek, ko sem v času začetniškega učenja prvič povsem mirno prehodil 10 m dolgo vrv.

Ni pa vse le v prehojeni dolžini, pomembna je tudi višina vrvi.

Borut: Višinski izziv, t. i. highline, je predvsem izziv za psiho.

Sven: Na takih višinah se moraš že v osnovi veliko bolj skoncentrirati, saj hodiš nad nekim prepadom. Če nisi prepričan, da te bo ob padcu zadržal plezalni pas, je osnova

za tovrsten podvig slaba. Prepričan moraš biti vsaj v sistem varovanja, če že vase nisi.

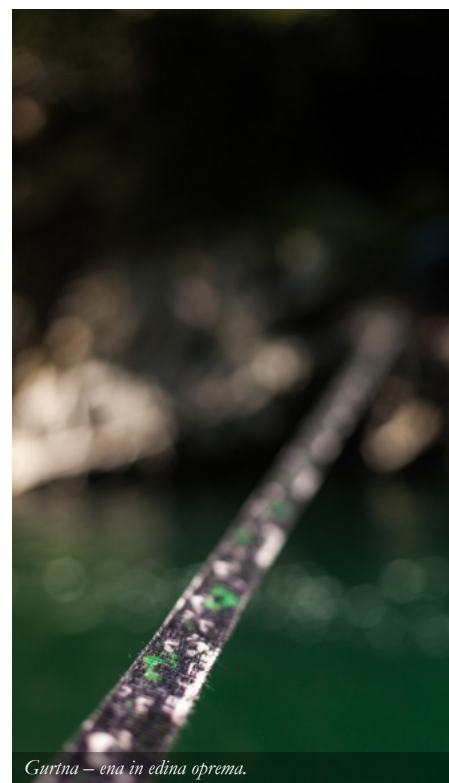
Gledalcu se zdi, da vrhovodcu ves čas preti padec – je slackline nevaren?

Borut: Najhuje, kar sva do zdaj videla, je bil padec dekleta na tekmovanju na Češkem – ob padcu se ji je meziniec zataknil ob varovalno vrv in izpahnila si je oba členka. To je tudi ena izmed najhujših poškodb, kar so jih takrat prisotni eksperti kadarkoli videli.

Sven: V bistvu je highline, pri katerem je pod vrvjo napeta še ena rezervna vrv,

Prijubljene lokacije za slackline

- 1. Mejca:** idrijski park z drevesi in številnimi igrali za otroke je idealna začetniška lokacija
- 2. Pri Kobili:** globok tolmun pod vodno pregrado na reki Idrijci bo prava izbira za prave ljubitelje adrenalina
- 3. Idrijska Bela:** urejeno kopališče Lajšt na sotočju Idrijce in Belce ponuja »place« nad kopnim in nad vodo

Gurtina – ena in edina oprema.

bolj varen kot hoja po stopnicah. (smeh)

Kam zahajata trenirat v Idriji in njeni okolici?

Borut: Pri Kobili je super.

Sven: Večinoma pa slacklinamo v Idrijski Beli. Kar se pa tiče drugih lokacij – meja je samo tvoje telo in nebo.

Borut: Kupite gurtne, pacin sa!

Besedilo: Katja Miklavčič, Maja Vojska

Foto: Izток Hvala,

Asistenta: Miha Tratnik Bajc in Marko Serafimovič

PODOBE PRIHODNOSTI

Kar pisci izražamo v esejih, kolumnah, člankih in pozivih, arhitekti izražajo v svojem, arhitekturnem jeziku. Ko umeščajo objekte in praznine v prostor, vanj projecirajo programe, vsebine, ideje. Zato na naslednjih petih straneh predstavljamo ideje petih mladih arhitektov, ki so se v svojih delih soočili z obnovo markantnih objektov in kompleksov v Idriji.

Besedilo: Matevž Straus, Iztok Hvala, avtorji del, Foto: avtorji del, Postavitev članka: Iztok Hvala

Izgled prenovljenega območja rudniškega jaška Jožef.

REVITALIZACIJA VHODNEGA OBMOČJA RUDNIŠKEGA JAŠKA JOŽEF

avtor: Primož Pavšič, u.d.i.a. | projektiranje.pavsic@gmail.com

mentor – prof. dr. Aleš VODOPIVEC

1

Naloga se ukvarja z arhitekturno, zgodovinsko in ambientalno vrednostjo območja rudniškega jaška Jožef ter z njegovo prenovo v eno izmed ključnih turističnih točk mesta. Območje bi s prenovo postal izhodiščna točka obiskovalcev za ogled znamenitosti samega mesta in Krajinskega parka Zgornja Idrija. Idejna zasnova revitalizacije se ukvarja s povezovanjem območja z mestom in mestnim življenjem.

Staro se ohranja in poudarja skozi kontrast z novim. Objektom se dodeli nov program, namenjen tako zunanjim obiskovalcem kot tudi lokalnemu prebivalstvu: razstavni depoji, muzej naravoslovne dediščine, restavracija in hostel.

Koncept programske zasnove predstavlja pot rudarja in pot rude. Obiskovalec sledi tej poti, ki je sklenjena, da se v prostoru ustvarja kroženje. Idejna zasnova je rezultat sinteze različnih predlogov delovne skupine za revitalizacijo jaška Jožef in avtorjeve osebne vizije. Trg naj bi služil kot prireditveni prostor, doda se velik nadstrešek, pod katerim se lahko odvijajo različne aktivnosti. Objekt zameji trg, postavlja ločnico

med javnimi in servisnimi površinami ter označuje vhod v razstavne depoje v osrednji stavbi. Pot vodi obiskovalca do sprejemnice oz. info točke, nekdanjega prostora rudniške sprejemnice – »šilštwa«. Ogled tehniške dediščine se začne v stavbi strojnice, nadaljuje do razstavnih prostorov, urejenih v stavbi nekdanjih garderob. Iz garderob vodi pot v stavbo jaška, od tu pa v hišo naravoslovja, kjer so bili prostori

nekdanje stavbe nakladalne ploščadi. Skozi stavbo vodi pot do nivoja Rak, od tu pa skozi obnovljen rudniški vhod do dvigala in nazaj v razstavne depoje in prizivnico. Stavba nekdanje kovačije postane restavracija z zunanjo teraso, stavba transformatorske postaje pa se preuredi v restavratske delavnice. Upravno stavbo se poruši, na njenem mestu se postavi mladinski hotel.

Pogled na mladinskih bostel.

Notranjost razstavnih prostorov.

Povezovalni trg – prireditveni prostor z novim nadstreškom.

IDEJNA ZASNOVA PRENOVE HOTELA NANOS

2

avtorica: Tanja Mlakar u.d.i.a. | anjamlakar@gmail.com

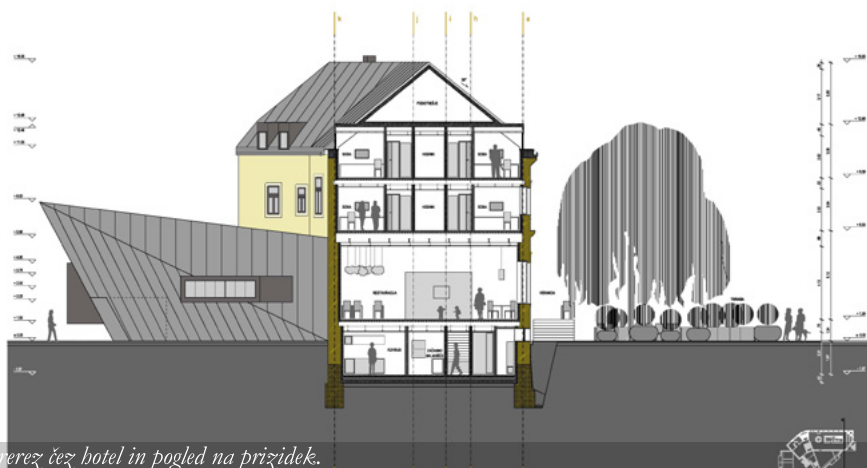
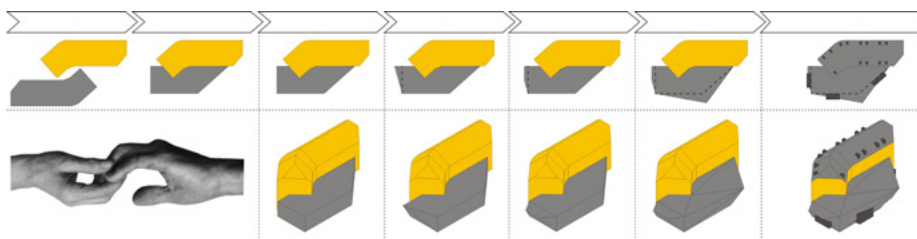
mentor - Miloš FLORIJANČIČ

somentor - doc. Miha ZORC

Pred hotelom je zasnovana zasaditev vrbe, ki nadomešča nekdanjo košato lipo ob hotelu in vabi k prijetnemu druženju.

Oblikovanje novega dela stavbe izhaja iz kristalne oblike cinabaritne rude – minerala živosrebrnega sulfida. Ker je stavba nekdanjega hotela spomeniško zaščitena, se pri zasnovi upošteva vse omejitve spomeniškega varstva in odloke ter ureditveni načrt mesta. Programska shema hotela se je od časov, ko je bil Nanos zgrajen, do danes, zelo spremenila, saj vse večje prepletanje posameznikovega zasebnega in službenega časa vpliva na ponudbo hotelov.

Prerez čez hotel in pogled na prizidek.

Obnovljeni hotel obsega recepcijo, pisarne, restavracijo in konferenčno dvorano v pritličju, sobe za goste v nadstropju in mansardi, kozmetični salon v pritličju in kleti ter savne in bazen v kleti. Dodatna ponudba je na voljo tudi lokalnim obiskovalcem.

Ker celotna programska zasnova presega volumen obstoječega objekta, je zasnovan še prizidek.

Zasnova tlorisa prizidka izhaja iz obstoječega objekta, pri oblikovanju fasadnega oboda se uporabi značilnosti cinabaritne rude in smiseln prenos v novonastali volumen. Strehi obstoječega objekta se dodajo frčade, ki posnemajo prvotne frčade ob izgradnji objekta.

Prizidek v odnosu do obstoječega objekta.

IDEJNA ZASNOVA REVITALIZACIJE OBMOČJA TOPILNICE RUDNIKA ŽIVEGA SREBRA V IDRJI 3

avtorica: Sara Zoržut u.d.i.a. | PESA arhitekti | www.pesa-pesa.com

mentor - doc.dr.Tomaž NOVLJAN

somentor - doc.dr.Sonja IFKO

Območje topilnice se nahaja na severnem delu Idrije. Po zaprtju rudnika živega srebra je bilo razglašeno za spomenik državnega pomena, danes pa je na Unescovem seznamu svetovne dediščine. Po dokončnem zaprtju rudnika bo to območje eno od treh, ki bodo predstavljala kulturno dediščino Idrije.

Ideja preнове je vzpostavitev učne poti »od rude do kapljice«, ki vodi obiskovalca skozi celoten kompleks in mu predstavi industrijski proces, ki se je tu odvijal, obenem pa poveže vse elemente v zaključeno enoto.

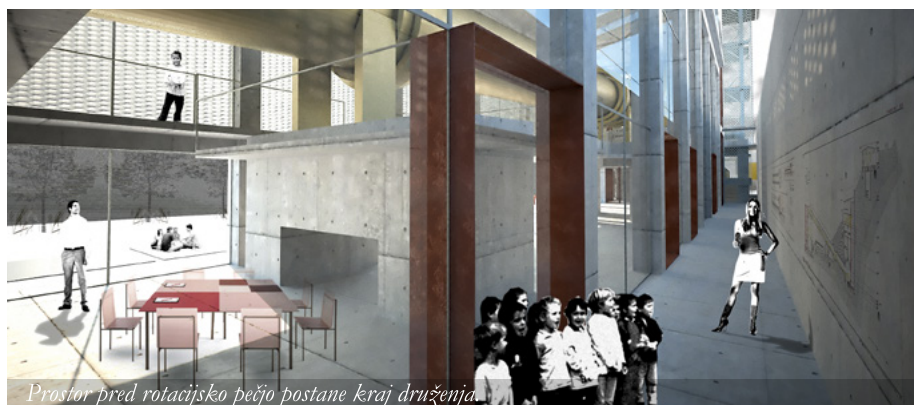
Muzejski program se nadgradi z novim programom bolj komercialne narave, nove vsebine pa ne zahtevajo večjih posegov v smislu pozidave. Oblikuje se poseben kovinski ovoj, oblikovna metamorfoza idrijske čipke, v katero so oviti vsi novi elementi. Tako imajo vsi novi posegi skupen arhitekturni jezik in se že na prvi pogled razlikujejo od obstoječega.

Obstoječim strukturam topilnice je dodan nov objekt.

Pogled na rotacijsko peč.

Prostor pred rotacijsko pečjo postane kraj druženja.

IDEJNA ZASNOVA MULTIFUNKCIONALNEGA OBJEKTA V IDRJI

4

avtorica: Janež Peter Grom, u.d.i.a. | GROMarch | info@grom-arch.com

mentor - prof. mag. Peter GABRIJELČIČ
somentor - doc. dr. Alenka FIKEK

Predstavljeni projekt se odziva na težnje in vizije razvoja v Idriji. Osnova za projekt je vzpostavitev regionalnega inštituta za potrebe Idrije kot bodočega mesta znanja.

Odločitev o primernosti izbrane lokacije za predvideni poseg sta omogočila spoznavanje Idrije skozi delavnico »Urbanistično arhitekturna delavnica Idrija – staro rudarsko mesto«, ki je bila organizirana na Fakulteti za arhitekturo leta 2008, in sodelovanje pri konzervatorskem načrtu za staro mestno jedro Idrije. V projektu sta predstavljeni lokacija s potrebnimi

rušitvami dotrajanih ali slabo umeščenih objektov in aplikacija novega programa z arhitekturno-urbanistično rešitvijo v obstoječo programsko shemo mestnega jedra.

Oblikovanje arhitekturne zamisli izhaja iz interpretacije lokalne arhitekture, novi objekti pa povzemajo v okolici prisotno razmerje stranic. Predvidena objekta sta nižja od obstoječih, njihova višina pa je nujna za zagotovitev kapacitet za načrtovani program.

V nalogi je zagotovljena velika pestrost programa. Načrtovana objekta združujeta v sebi programe, ki skupaj vzpostavljajo skelet, na katerem ima potencialni inštitut možnost razvoja. V novih objektih so programi galerije, hotela, informacijske pisarne, knjižarne, konferenčne dvorane, sejne sobe, pisarne in podjetniškega inkubatorja. Pod objektoma je predvidena tudi garažna hiša.

Pogled pred gostilno Škafar.

Pogled na objekt iz druge strani.

avtorica: Mojca Pelhan u.d.i.a. | mpelhan@gmail.com

Mentor - prof. dr. Janez KRESAL

Kolonada novega objekta povezuje obstoječe programe okolice.

Izhodišče diplomske naloge je bilo pomanjkanje prostorov za izvajanje gledaliških predstav v Idriji, saj je to sestavni del okolja z relativno visoko kakovostjo življenja.

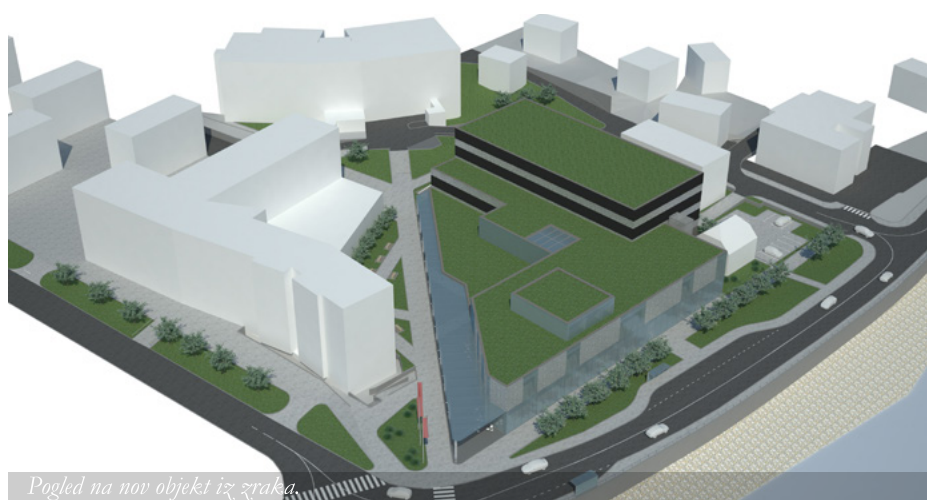
Oblikovanje novega objekta Cinobrium sledi smerem okolišnje zazidave, obliki parcele in ideji, da bi območje prometno uredili in povezali. Cinobrium naj bi deloval na dva načina – zelo odprto, brez meja, s prekrivanjem programov ali pa s prilagoditvijo in samo delno uporabo. Možna je prilagoditev uporabe objekta glede na trenutne potrebe.

Stavba je zasnovana kot objekt, ki ima klet s parkirišči, dvorano za dramo s pripadajočo administracijo, dodatno dvorano za predavanja in konference, razstavne prostore ter trgovske lokale in restavracijo. Zasnova volumna izhaja iz dveh ortogonalnih lamel, znotraj katerih je povezovalni trikotnik. Vhodni

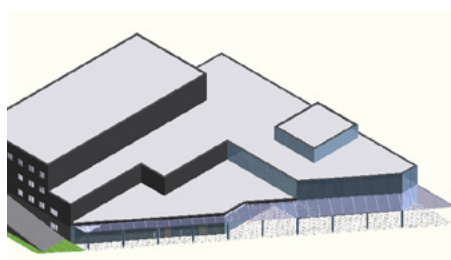
del je poglobljen, saj se na tem prostoru ob predstavah zbirajo ljudje, in ima ob celotni dolžini objekta nadstrešnico – kolonado.

Želja, da bi vpeljali arhitekturni element, ki se navezuje na preteklost mesta, se kaže v elementih na fasadi, z vzorcem klekljanega risa, izrezanega

v aluminijaste panele. Ti elementi ponazarjajo tudi metalurški proces iz preteklosti. Zasnova notranjega prostora sledi konceptu odprtih prostorov, ki so prilagodljivi glede na potrebe v mestu. Koncept temelji tudi na principu "vse na enem mestu", saj tovrstni centri postajajo kulturna, informacijska, izobraževalna in zabavišna središča.

Pogled na nov objekt iz zraka.

Koncept

Povezovalni hodnik z recepcijo.

NAPOLEONA IN PASJE GROFICE FLIRT

Naše uredništvo je že pred izidom prejšnje številke zamikalo, da bi svoje prste pomočilo tudi v žlikrofe – da bi, kot je v naši navadi, nanje pogledali malo drugače, inovativno, bili drzni in podrli kakšen stereotip. Boštjan Novak, tisti kuhar, ki je že v otroštvu rad »vtikal nos« v lonce in je pred nekaj meseci odpel v Idriji svojo gostilno, je bil prava družba za to.

Pričnimo z legendo. Zgodba o pasji grofici gre nekako takole: Idričanka – po mami Slovenka, po očetu Nemka – Emilija Cecilija Eva Kraus je že v otroških letih sanjala o princu na belem konju, velikem osvajalcu Evrope Napoleonu Bonapartu. Vanj je bila kot deklica tako močno zaljubljena, da se je še pred srečanjem z njim zaobljubila, da ga bo spremljala vse do njegove smrti. Njeno poželjenje se je uresničilo, ko se je Napoleon ob zavzetju Dunaja udeležil plesa in ga je Idričanka – takrat v skrbništvu na Dunaju – v izzivalnem flirtu osvojila.

»Očitno je tudi name vplival roman Pasja grofica,« pojasnjuje Boštjan Novak, ko predstavlja izvor nenavadne sestave krožnika. »Za božič leta 2011 sem v Franciji prvič kombiniral idrijske žlikrofe s foie gras, gosjimi jetri, in bil nad spajanjem okusov navdušen.« Po večletnem razmišljanju, domišljijem sestavljanju okusov in imaginarnem dodajanju novih sestavin je napočil čas, da se recept tudi uresniči. Premierno, za našo revijo.

S plaščkom v zrak

»To bo naš premium krožnik in imenoval ga bom Napoleona in pasje grofice flirt,« opisuje kombiniranje tipičnih francoskih specialitet z domačim, idrijskim. Dežela Napoleona bo prispevala foie gras in afiniteto do tartufov, Idrija pa nepogrešljive žlikrofe, goveji file in jabolka (da, jabolka z žlikrofi!).

S tem krožnikom podiramo vse stereotipe o pripravi žlikrofov. Prvič, ne bomo jih postregli s tradicionalnimi prilogami, čemur so zapriseženi mnogi »ljubitelji« – no, ta stereotip je navsezadnje podrl že »izumitelj« žlikrofov z gorgonzolo. Drugič, kombinirali jih bomo z vsem, za kar se zdi, da tja ne sodi. Tretjič, prekrili jih bomo z zelo tankim plaščkom smetane in sira, tako da ne bodo plavali v omaki (kot radi naredijo premnogi gostinci). In četrtič, žlikrofe bomo metali v zrak. V zrak? »Niso žlikrofi krhki?« pripomni fotograf Iztok. »Baš ti vidu, kuk sa krhki – če sa prav narjani, jih loh mičeš kat palačinke,« dvome razblini Boštjan.

In nemo v usta

In stopimo v kuhinjo – Boštjan kuha in peče, rezina jabolka se v ponvi lepo popeče, file ostane rožnat, smetana nežno zakrije žlikrofe, ki že letijo v zrak. Iztok lovi detajle, Boštjan za zaključek doda še nekaj rezin tartufov ... Krožnik je pripravljen. Zdaj je čas za najlepši del kuhanja – pokušino. »Okus je zelo podoben temu, kar sem si predstavljal,« Boštjan komentira prvi stik. Z Iztokom okusov ne komentirava – predobro, da bi lahko opisala.

»Če po različnih prireditvah skačemo okrog v kostumih iz 19. stoletja, to ni obranjanje kulturne dediščine, ampak gledališče. Če želimo kulturno dediščino obraniti, moramo tisto, kar je bilo v preteklosti, vzeti v naš čas in mu dodati pridih današnjega časa.« – dr. Janez Bogataj (izjava je inspiracija za Boštjanovo ustvarjanje)

Tanke rezine tartufov bodo jedi dale novo dimenzijo okusov.

Mešanica francoskega in idrijskega v dinjem flirtu.

Žlikrofi v ponvi in v zraku.

V NAPOLEONA IN PASJE GROFICE FLIRTU PLEŠEJO:

GOVEJI FILE,
GOSJA JETRA (FOIE GRAS),
POPEČENA REZINA JABOLKA,
KARAMELIZIRANA ŠALOTKA,
TARTUFI,
ŽLIKROFI,
SMETANA,
SIR.

PODIRANJE MEJA

1. IDRIJSKI ŽLIKROFI S »TOUŠE« SO ODLIČNA ALTERNATIVA »POLITIM« OZ. »PLAVAJOČIM V LUŽI UMETNE OMAKE«;
2. IDRIJSKI ŽLIKROFI Z MASOVNIKOM, TJ. SKORAJDA POZABLJENO ZABELO NA SMETANOVI OSNOVI;
3. IDRIJSKI ŽLIKROFI Z ZAJČKOM SE VRAČAJO K TRADICIJI, A JIH BOŠTJAN PRIPRAVI TAKO, DA NI TEŽAV Z OBIRANJEM KOSTI;

4. IDRIJSKI ŽLIKROFI NA ZELENJAVNI POSTELJICI S SIROVO KREMO BODO ZA TISTE, KI MESO RAJE ZAMENJAJO ZA ZELENJAVO IN ŽLIKROFOV NE ŽELIJO UTOPITI V GORGONZOLINI OMAKI;
5. IDRIJSKI ŽLIKROFI Z JURČKI IN TARTUFI SO, HM ... NEOBIČAJNI. AMPAK ZAKAJ PA NE?
6. KREMNA JUHA IZ DIMLJENE POSTRVI Z IDRIJSKIMI ŽLIKROFI PODIRA ŠE EN STEREOTIP – NA ŽLIKROFE GLEDA KOT NA JUŠNI VLOŽEK.

Nova obzorja kulture

Skanu Mežs je festival elektronske in eksperimentalne glasbe, ki se vsako leto odvija v latvijski prestolnici Rigi. Ime, bi ga v slovenščino lahko prevedli kot »zvočni gozd«, odkrito nakazuje zvočno raznolikost in pestrost, ki jo gozd ponuja očaranim popotnikom. Ob njegovem obisku sem v mislih neprestano vlekel vzporednice z našim, pravkar končanim festivalom eksperimentalne glasbe Šinafest, ki ga organiziramo v okviru KUD-a Avgust.

Čeprav je Riga prestolnica, ki številčno presega Ljubljano za skoraj trikrat in je potemtakem od Idrije oddaljena še za nekaj deset faktorjev, festivala le nista tako vsaksebi, kakor se zdi na prvi pogled. Velikost zakriva sorodnost v odnosu do manjšega, ko odstreš tančico, se razkrijejo isti mehanizmi in vzvodi. Poleg raznolikega nabora izvajalcev, izbira formata na primer. Skanu Mežs je velik festival, s predhodnim spremljevalnim programom, a glavni del festivala se je, podobno kakor Šinafest vsa ta leta, odvijal v sklopu enega vikenda. V treh dneh so razvrstili sko-

raj 30 nastopajočih, tematsko povezanih glede na naravo njihovih zvočnih praks. Temu primerna je bila izbira prizorišč. Vsak dan festivala se je odvijal na posebej določenem prizorišču: v obnovljenem teatru z impresivnim odrom, v kulturnem centru s koncertno dvorano in v glavnem muzeju latvijskih železnic. Z drugimi besedami: izkoriščali so kulturno in tehnično dediščino mesta, nekaj, kar vsa ta leta počnemo tudi pri Šinafestu.

Vse to so organizacijski mehanizmi, s katerimi se srečuje vsak organizator festivala, tudi mi pri naši organizaciji. In če ima festival tipa Skanu Mežs prednost v svoji velikosti, v golem pretoku idej in komunikacije, ki poteka na nivoju med ustvarjalci in občinstvom, ali pa zgolj v interakciji med številčnimi obiskovalci kulturnega dogodka v metropoli, se lahko ta velikost razkrije tudi kot šibkost. Natrpanost programa, denimo, povzroči zasičenost dožemanja, kajti gre za vrsto glasbe, katere namen ni razbremenitev poslušalca, temveč prej nasprotno: gre za intenziven proces do-

jemanja in refleksije slišane. Majhnost festivala lahko tu postane prednost, kajti posamezne nastope lahko časovno ukrojiš po meri nastopajočega, poleg tega, da mu lahko določiš posebej izbran prostor, ki dodatno izlušči ost izvedbe. Majhnost festivala neizogibno poveča poudarek na kakovosti izvedbe.

Še nekje je pomembna podobnost: v kvalitativnem doprinosu k lokalnemu ali regionalnemu okolju, ki ga tovrsten festival neizogibno prinese. Razširi namreč zuna-

njo prepoznavnost mesta. Vanj vnese nove ideje, nova gledišča, nova mnenja, skratka prepotrebno svežo kri, izven ustaljenih miselnih vzorcev kulturnih ponudb in praks, ki mesto ohranja živo na dolgi rok. Zadnja prelomna stvar, ki se je v kulturnem smislu zgodila Idriji, je bil punk. Od tega je že več kot tri desetletja. Vmes se je bližnjim mestnim sosedom Idrije zgodilo festivalsko prebujenje, ki jih je postavilo na zemljevid Slovenije, pa tudi tujine! V Idriji lahko v tem smislu izpostavimo zgolj Tango festival in morda Alter-art festival. Če gre v primeru Šinafesta za butični fe-

stival eksperimentalne glasbe, ki morda nikdar ne bo doživel množičnega obiska, kakor ga recimo kreativni tabor Sajeta ali izjemno odmevni Jazz Cerklje, pa to še ne pomeni, da je njegov pomen povsem zanemarljiv. Prav nasprotno: je dokaz, da Idrija ima nekaj več, da še vedno premore nekaj legendarne ostrine izpred desetletij. In iz te samozavesti lahko pričenemo graditi novo kulturno podobo sodobnega mesta.

Besedilo: Tilen Božič, Foto: Aleksej Žagar

PUSTOLOVCI, POZOR!

Indiana Jones resda ni nikdar zašel v Idrijo, se pa v Idriji skriva vedno več zakladov – njihova najdba je mogoča le z uporabo moderne tehnologije in raziskovanjem lokalne zgodovine. O čem sploh govorimo? O geocachingu vendar!

Kaj sploh je geocaching?

Geocaching je moderna oblika iskanja zakladov z uporabo GPS sprejemnikov, ki je razširjena po vsem svetu in jo razumemo kot pustolovsko igro, zabavo ali šport. Nekdo skriva »zaklad«, škatlo z določeno vsebino, na svetovnem spletu objavi njeno lokacijo (zemljepisno širino in dolžino), drugi pa gredo na lov. Ko je zaklad najden, se je potrebno vpisati v njegov dnevnik. Najditelj svojo najdbo vpiše na spletno stran, kjer je sprva dobil informacije in koordinate o zakladu.

Za kakšen zaklad sploh gre?

V škatli so poleg dnevnika in pisala nahajajo tudi različni predmeti, namenjeni za menjavo. Tistega, ki prvi najde zaklad, lahko resnično čaka presenečenje, nagrada pa je že samo iskanje zaklada, ki nas popelje na kraje, ki jih sicer nikoli ne bi obiskali. Obstaja osnovno pravilo – če nekaj vzameš iz škatle, moraš nekaj v njej tudi pustiti.

Kaj je projekt Geocaching Idrija?

»Geocaching Idrija« je projekt društva Idrija 2020, v okviru katerega se bo v idrijski občini postavilo 20 novih zakladov. S tem se spodbuja drugačen način spoznavanja naravne, kulturne in tehniške dediščine – skozi pravo raziskovanje. Predvsem pa bodo iskalci zakladov prijetno presenečeni nad različnimi vrstami zakladov in njihovo poučno vsebino. Nekaj zakladov je skritih v bližini že uveljavljenih turističnih znamenitosti, nekaj pa jih pripoveduje zgodbe, ki jih ne najdemo v nobenem turističnem vodniku.

Zaklad na Raufnku je mogoče najti le ponoči.

V škatli je tudi bloček za vpis najditeljev.

Geolovci odkrivajo lokacije, ki ostalim ostanejo skrivne.

Osnova je GPS naprava ali pametni telefon.

POSTAVLJENI ZAKLADI:

GIMNAZIJA JURIIJA VEGE
BRUSOVŠE PRHAUZ
CERKEV SV. ANTONA
KLAVŽE I
KLAVŽE II
ZASPANA GRAPA

PRIHAJAJOČI ZAKLADI:

RAUFNK
BOTANIČNI VRT
RAKE
GRAD GEWERKENEGG
MIGAVČKOVA JAMA
BUNKER I
BUNKER II
IDRIJSKI PRELOM

PLEZALIŠČE STRUG
FELDBAHN
IDRIJSKI LAUF
OVČJAŠKE KLAVŽE
VOVKOVA JAMA
PARTIZANSKA TISKARNA SLOVENIJA
HUDOURNIK
GAČNIK

PLESNA POPOTNICA, KI REDNO POTUJE V IDRIJO

Se spomnite imenitnih gibalnih kreacij ob otvoritvi Festivala idrijske čipke leta 2008, prireditve ob 100-letnici Gimnazije Jurija Vege ali predstave Equilibrium v idrijski Rudniški dvorani? Če se, ste se verjetno že vprašali, kdo stoji za plesnega znanja željno mladino v Idriji. To je Urša Rupnik.

Urša Rupnik je na umetniško pot mlade ustvarjalke in plesalke stopila že zelo zgodaj. Mama Vilma Rupnik, po rodu Idrijčanka se je plesnega izraza učila pri znani plesalki Živi Krajger, ki ji je kasneje prepustila umetniško vodenje in učenje svoje plesne tehnike. Krajgerjevemu plesu je Vilma Rupnik dodala še svoje znanje motorike in gibanja, ki ga je osvojila tekom študija na Fakulteti za šport, plesalci Studia za svobodni ples pa so dobili prepoznavno plesno izražanje. Urša se pošali in pravi, da se je plesa učila doma, ko je preizkušala, kako velik je prostor v domačem okolju, koliko se lahko zavrti in kam lahko skoči. Ko je bila dovolj velika in zrela za utrditev plesnega znanja, se je vpisala na Baletno šolo in jo uspešno zaključila. Svoj plesni izraz je kasneje iskala v plesnem studiu Intakt v Ljubljani, kjer se je pod okriljem mentorice Elene de Vega pričelo njeno pestro plesno življenje. Od takrat dalje je Urša plesni popotnik, ki se nenehno giblje med Ljubljano, Dunajem, mednarodnimi gostovanji, plesnimi tekmovanji in Idrijo.

V IDRIJČANKAH JE POTENCIAL

Idrija Urši ni neznan kraj, saj tu obiskuje stare starše, vrača pa se tudi kot vodja idrijske Skupine za izrazni ples. Dekleta (in fant) so pravzaprav vzrok, da se na tako pestri poti v Idrijo vrača vedno pogosteje. Že na prvih skupnih plesnih klasih z Idrijčankami je namreč začutila ogromen potencial – potencial za stvaritev nečesa večjega, predstave, ki bi Idrijčanom ponudila drugačen plesni dogodek. Od formiranja je idrijska skupina zabeležila že več manjših nastopov na različnih prizoriščih po Sloveniji ter redno gostovanje na idrijskem Tango festivalu – med večjimi dogodki pa nikakor ne gre pozabiti dogodka ob otvoritvi idrijske telovadnice in 100-letnici Gimnazije Jurija Vege, na katerem je okrog dvajset gimnazijk po letošnjih vajah odplesalo rdečo nit slavnostne prireditve.

TRUD IN VZTRAJNOST

Ni pa izrazni ples le domena deklet – ko se je pred leti dekletom pridružil še fant, je skupina dobila nov zagon, novo energijo, ki je punce pripravila do dela »na polno«. V svetu plesa je potrebno za rezultate trdno in vestno garati, zato tudi v izraznem plesu ne sme manjkati discipline in odgovornosti. Izrazni ples ne more vznikniti na hitro, z »instant« vsebino, pravi Urša. Plesalec mora zelo dobro poznati svoje telo, če želi razviti imenitni plesni izraz. Trend hitrega učenja s hitrimi rezultati je sicer moč zaznati predvsem v večjih krajih, v majhnem kraju, kot je Idrija, pa je zaradi manjše ponudbe plesna ustvarjalnost pristnejša. Ker ima Idrija močno tradicijo »underground« scene, je takih uporniških in vztrajnih ljudi v umetniških krogih zagotovo veliko. Prav ti talentirani ljudje pa iz nje žal bežijo. Urša vidi v Idriji velik potencial za razvoj različnih umetniških struj, ki bi se razvijale v primernem prostoru, v katerem bi se lahko srečevali in sodelovali umetniki z vseh vetrov. Kot stičišče glasbenikov, slikarjev in literatov, ki jih v Idriji ni malo, zato ne smemo pozabiti na Rudniško dvorano, ki bi bila za tovrstna srečanja idealen kraj.

Za nemoteno delovanje plesne skupine si Urša želi predvsem več posluha pri uresničevanju plesnih predstav, ureditev prostorov in zagotovljena finančna sredstva. V zameno obljublja nadaljevanje dela in navdušeno idrijsko občinstvo. Verjame, da bo Idrija tudi v bodoče bogata s plesno kulturo, in vas vabi na pristno pokušino plesnega izražanja, saj je ples umetnost, umetnost garanje in, kot pravi Urša, življenje.

*Besedilo: Neža Pavšič, Foto: Iztok Hvala,
Asistent: Boštjan Berglez*

Daleč od »instansta« predstava se v Idriji razvija umetniški ples.

Dekleta in fant, ki dokazujejo, da ples ni nujno rekreacija. Je umetnost.

IMETI KORENINE IN BITI SVOBODEN HKRATI

Tremo imam. Nekako tako sem se počutila pred skoraj dvajsetimi leti, ko sem na košarkarskem plesu, ki sem ga organizirala, potem ko je moška članska ekipa v prvem letu mojega vodenja kluba vstopila v elito najboljših dvanajst v državi, govorila o tem, da zmagujejo tisti, ki znajo gledati s srcem, tisti, ki znajo poiskati svojo pot, pa da je sreča na strani pogumnih, in da se vsega z denarjem ne da kupiti.

Imela sem tremo, pa ne pred igralci, trenerji, sponzorji, sodelavci, navijači, firbci in nasprotniki, ki so se nagnetli v dvorano hotela Nanos, ki je bil takrat še komajda pri življenju. Mar mi je bilo le tega, da ne bom prizadela sina Janoša, da mi ne bo rekel, da sem izpadla iz časa. Toda njegova ocena je bila v popolnem nasprotju z bojznijo, saj me je povzdignil v ta glavno faco.

Istega leta sem tako stanje okusila še enkrat in sicer na zagovoru magistrske naloge, ki sta ga želela v živo doživeti moja hči Barbara, takrat študentka, in nečak Žiga, tistega leta maturant. Ni me skrbelo, kako me bo ocenil moj mentor prof. Veljko Rus, kljub temu da je zame bil, in še vedno je, največja intelektualna avtoriteta, kar sem jih v življenju srečala; niti se nisem ukvarjala s tem, kaj bodo porekli moji, sicer v glavnem mlajši sošolci; bala sem se, kako bom v očeh svojih otrok odigrala vlogo študentke, saj me s te plati še nista poznala. Toda njuna skupna ocena je bila, da tako ali tako vsega nista razumela, da pa ni prav nič čudnega, da sem ob tako dobrem profesorju tudi jaz postala tako dobra študentka.

Tudi pred otvoritvijo zadnje investicije pred tremi leti me je trema močno obvladovala, saj sem stala na zadnji stopnici poklicne kariere in vedela, da bo moj nagovor še bolj emocionalen kot običajno, in da obstajata tanka črta in velika možnost, da me čustva odnesejo čez. Potem pa mi je moja takrat petle-

tna vnukinja Neja prišepnila, da bo šla z mano in me čuvala. Tukaj ni prostora in časa, da bi razlagala, v kakšno dilemo me je ta ponudba potisnila, toda dejstvo je, da me je ta otrok, ki je vzravnano stal med množico odraslih, sledil vsakemu mojemu pogledu, kretnji, besedi, obdržal v ravnotežju.

Iskreno, kot to znajo le otroci, mi je povedala, da se ni nič dolgočasila, da sem bila všeč ne le njej, temveč tudi drugim, saj so nekateri celo jokali.

Tremo imam, saj boste nemara rekli, iz katerega naftalina sem vstala, da so dinozavri že zdavnaj izumrli, in komu je mar nakladanje nekoga, ki izgublja moč in socialni kapital. Da tako razmišljanje ni neosnovano, ima dokaze že v tem, kako hitro se tudi v moji dolini pozabi na ljudi, ki so jo pomembno zaznamovali.

Čut za socialno pravičnost ter želja po vedenju in stalnem spreminjanju sveta, ki ju je iz roda v rok prenašal rudarski način življenja, intuitivnost, ki so jo idrijske matere vnesle, kot temu pravim, v menedžiranje rudarskih družin, ter vztrajnost in upornost nebesnega znamenja kozoroga, so bistveno vplivali na mojo življenjsko in poklicno pot, ki sem ju zapisala Idriji. Res nisem postala naravoslovka, oziroma tehnična izobraženka, kot je na svojevrsten, nevsiljiv način izražal moj oče (v reševanju enačb, odvodov in integralov je bil vedno vsaj leto dni pred mano), sem pa z diplomo iz sociologije in kasnejšim magisterijem

uresničila sanje svoje mame – zagotovila sem si materialno neodvisnost in možnost izbire. Ambicije idrijskih študentov, na čelu z žal mnogo prezgodaj umrlim mag. Petrom Rupnikom, nekdanjim direktorjem Kolektorja, da bi mladi izobraženci ostajali doma in da bi jim omogočili enake možnosti za šolanje ne glede na njihovo poreklo, spol, veroizpoved, materialni položaj ali status njihovih staršev, so se petnajst let uresničevale preko edinstvenega sistema štipendiranja. Ker je bila na začetku tega obdobja v Sloveniji štipendijska politika nerešena, in je bila pod vprašajem usoda takrat šolajočih se generacij, smo iz Idrije o tem problemu z odprtim pismom nagovorili politično in civilno javnost. V slednji smo pridobili veliko simpatij, politika pa mi je pritisnila črno piko, a kar edino šteje – uredila je področje štipendiranja. Takoj po osamosvojitvi so novopečeni kapitalisti, da bi bili čim prej in čim bolj *in*, hiteli odstranjevati vse »relikte« socializma, med drugim na žalost tudi štipendije. Da je štipendiranje žgoča, ne le vroča tema, se danes strinjajo vsi politiki. Razlika med njimi je le ta, da si eni točke nabirajo s poudarjanjem socialnega vidika štipendije, drugi pa z njeno razvojno naravnostjo, kar je vse skupaj lahko tudi slepilni manever za zavlačevanje.

V začetku zadnje desetletke socializma se je skoraj zgodilo usmerjeno izobraževanje, konstrukt, ki je pomenil napad na elite znanja, prinašal pa je tudi ukinitve gimnazij v majhnih krajih. Toda spontano in naenkrat je nastalo gibanje za nji-

O AVTORICI / MAG. VIKTORIJA GORJUP, UNIV. DIPL. SOC.,

je dolga leta uspešno vodila idrijsko psihiatrično bolnišnico in ves čas svojega vodenja podpirala mlade v Idriji. Prav po njeni zaslugi so idrijski študentje dobili svoje prostore v Svenaku, kjer lahko mladi preživljajo prosti čas in se zabavajo.

hovo ohranitev, ki je podrlo dotedanje stereotipe, da so le veliki lahko najboljši. Le kako bi se lahko gimnaziji odrekel kraj, ki se ponša s prvo slovensko realko? In ko je bila prvo leto med petimi gimnazijami na skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije izglasovana tudi idrijska (Nova Gorica je tega leta dobila dislociran oddelek idrijske gimnazije), sem se počutila tako prefrigano, kot so se verjetno počutili idrijski knapi, ko so neslovensko govorečemu cesarju za rojstni dan poklonili prvo slovensko realko. Kasneje je gimnazija v slovenskem šolskem prostoru ponovno dobila mesto, ki ji pripada.

Bilo je to obdobje ne le poizkusov, ampak tudi dejansko izpeljanih centralizacij, ne le v šolstvu, tudi v gospodarstvu, zdravstvu. Danes lahko rečemo le: že videno. Psihiatrično bolnišnico v Idriji so namestili kot oddelek priključiti šempetrski. V takratnih materialnih, prostorskih, finančnih pogojih bi to zanje v resnici pomenilo ukinitve. Sedemindvajset visoko izobraženih ljudi, ki so bili k prevzemu direktorske funkcije povabljeni pred mano, je reklo ne, saj je bilo možnosti za ohranitev bolnišnice in njen razvoj v resnici zelo malo, za nekatere med njimi pa je bilo to povabilo nespodobno, če ne celo žaljivo. Z vizijo in delom, ki sem ju gradila na celovitem pristopu pri ustvarjanju materialnih in kadrovskega pogojev za zdravljenje pacientov in razvoj strok, kot tudi s svojimi prispevki in predavanji, kjer govorim o mehki privatizaciji v obliki kolektivne lastnine zaposlenih, o poslovnih in profesionalni avtonomiji kot nujnem pogoju za odličnost bolnišnice, o njenem odpiranju in decentralizaciji programov v skupnost, kjer pacienti živijo in delajo, sem sledila ideji, da v razvoju ne igrata pomembne vloge le materialni in finančni kapital, ampak celo še bolj kadrovske in socialni kapital. Ob začetku prvega mandata (vsega skupaj jih je bilo

sedem štiriletnih in dva enoletna, morda dovolj za kakšen rekord) sem si obljudila, da bom iz bolnišnice odšla šele tedaj, ko bom odstranila vse razpoznavne znake institucije, ko bom osvobodila oči, ujete za rešetakami. Skozi celotno obdobje sem se trudila vzdrževati ravnotežje med učinkovitostjo poslovanja in storitev. Za razliko od mnogih drugih v javnem sektorju nismo nikoli trošili več, kot smo imeli, pri čemer stroškov nismo nikoli zniževali pod mejo, ki je zagotavljala že doseženo raven kakovosti storitev. Finančne vire smo ohranjali s ponudbo novih programov, vse presežke pa smo vložili nazaj v dejavnost – v kadre in materialne pogoje. In danes je svet na griču, pred leti potisnjen v preteklost, razklan na dvoje, tako kot duševna bolezen sama, obrnjen k soncu, v novo tisočletje.

Nedavno mi je nekdo rekel, da sem pravzaprav neuspešna, ker bolnišnice nisem privatizirala. Mar bi morala dopustiti beg znanja, oziroma ne upoštevati vrednosti kadrovskega kapitala in odkupiti finančni in fizični kapital, ki bi ga pred tem osiromašila, namesto da sem povečala njuno vrednost? Kakšna pa bi bila taka bolnišnica? Verjemite mi, finančno in materialno osiromašeno, toda kadrovske bogato bolnišnico izpred tridesetih let, se je dalo ohraniti pri življenju in jo razvijati, brez kadra pa bi postala azil z mrežami, ključavnicami in sledilnimi napravami. Pa četudi bi bila taka privatizacija možna, oziroma bo možna, bom vedno zagovarjala stališče, da je potrebno v procesih privatizacije doseči simbiozo vseh štirih kapitalov, to je finančnega, fizičnega, kadrovskega in socialnega, da je potrebno javne zavode preoblikovati v javne korporacije s kolektivno lastnino zaposlenih, saj so bili lastniki intelektualnega in socialnega kapitala s poddržavljanjem že enkrat razlašeni. Za razliko od revirjev, ki so po zapiranju rudnikov obtičali, je Idrija

z novimi programi dobila zagon za nov življenjski cikel. V današnjem času je s polno zaposlenostjo in večjo socialno varnostjo v primerjavi z drugimi videti kot dolina miru. Toda vedeti moramo, da polne zaposlenosti ne smemo nikoli, ne v času debelih krav, še manj pa v času krize, plačati z omejevanjem ambicij, s tekmovalnostjo, ki ne temelji na znanju in sposobnostih, s podcenjenostjo (podhranjenostjo) kadrovskega in socialnega kapitala.

Delovna stran knjige mojega življenja je izpolnjena in imela sem srečo, da sem gradila, zaposlovala, da je bil vsak moj dan dodana vrednost za bolne in odpisane, da so se z novimi programi zdravljenja, tudi na domu, zanje odpirale nove možnosti in priložnosti. Nikoli ne bom pozabila besed in solz akad. prof. dr. Leva Milčinskega na otvoritvi prenovljenega objekta, ko je v kopalnici gerontopsihiatričnega oddelka zagledal dvižno kad: »Jaz, ki sem videl vse grozote holokavsta, si nikoli nisem predstavljal, da bo duševni bolnik nekega dne deležen enakega ali celo boljšega standarda kot drugi bolniki.« Prav zato, pa tudi zaradi mnogih, ki so verjeli vame, nisem odšla iz Idrije, niti v času, ko sem s prvo investicijo, s prvo ligo v košarki in magisterijem imela kar nekaj mamljivih ponudb, pa so bile moje korenine tako močne, da jih niso mogli izruvat niti vsi pritiski in podla dejanja, ki so tem uspehom sledili. Res je, da so si slavo in zasluge prej ali slej pripenjali drugi, ceno napak svoje naivnosti pa sem seveda plačala sama. Toda na koncu, verjemite mi, šteje le to, da lahko brez sramu pogledam v obraz, ne le drugim, predvsem sami sebi.

In kaj manjka Idriji? To, da ni zaželeno, da bi človek segal po zvezdah.

Pred desetimi leti, ko sem se preselil v Razazijo, sem bil prvič v življenju sam. Okrog mene ni bilo žive duše – no, le živali, gozdovi, potoki, čudoviti oblaki in vse, kar zajema neokrnjena narava. Večina ljudi se je v povojnem času od tu odselila. Navidezne komoditete dolinskega socialističnega sistema so jih iztrgale iz naročja matere narave, kjer so njihovi predniki obdelali strme bregove v travnike, pašnike in tistih nekaj njiv, kolikor jih je bilo tu sploh mogoče.

Ko sem kupil za malo denarja dokaj veliko posest, sem si mislil, saj bo pa več prostora za take, kot sem sam. Pred tem sem namreč deset let živel v skupnosti – dolga zgodba, naj omenim le to, da sem imel dovolj ljudi in njihovih idej o tem, kako naj izgledajo svet in drugi.

Navajen težkega dela sem se lotil gradnje nove hiše, majhne, saj velike nisem več želel. Kot za šalo sem na vse večje začudenje okoličanov postavil domek kar iz lesa, slame in blata. Skoraj za nič denarja, ki ga res tudi nisem imel kaj dosti. Postajal sem ljudem predvsem poseben in tudi zanimiv, saj sem prekinil dolgo vrsto zgodb, ko so prišleki že po kratkem obdobju te kraje zapustili. Nekaj jih je odpeljala samota, druge lenoba in neznanje.

Okolica me vrsto let sploh ni zanimala, saj je bila narava tista, ki mi je delala družbo in mi sledila na vsakem koraku. Njen mir me je tako prevzel, da sem se izogibal bede civilizacije. Ljudje, ki so me obiskovali, so mi še preveč nazorno povedali, kakšno je življenje v dolini.

Tako sem nekaj let lagodno lebdel med nebom in zemljo, pustil vetru, da me boža in poslušal tišino noči, ko sem zvečer legel k počitku. Nič TV-ja, nič časopisov, le hvala za lep dan in lepo noč, ki je pred mano, in že sem se potopil v sanjski svet.

Tu pa se zgodba pravzaprav šele začne.

SANJSKI SVET

Sprva sem sanjal klasično, a so sanje sčasoma postajale vse bolj sestavni del mojega življenja. Nočna potovanja so bile dogodivščine, ki ti jih ne more prikazati noben film – so preveč resnične in drugačne od vsega, kar poznamo v tem svetu. Sanje niso le zgodbe za eno noč, so lahko celo močnejše od samega življenja. Skozi njih šele vem, kako je naš svet majhen in nepomemben.

Letenje po zraku, vožnja z neverjetnimi plovili, čudni fizikalni zakoni, drugačni

ljudje, tudi preveč drugačni, zveri, pošasti, svetla bitja in angeli. Potovanja po vesolju in drugih svetovih, bivanje izven časa in prostora, občutek popolne svobode in zavedanje, da je svet, v katerem živimo, le prahec prahu vsega, kar še obstaja v stvarstvu.

Vesolje ni samo eno, vesolij je neskončno neskončno. Je to sploh predstavljivo?

»In kaj sem potem jaz, kaj sploh pomeni en planet ali eno osončje v primerjavi z neskončnim?« sem si belil glavo, ko sem se prebujal v topli postelji.

RESNIČEN SVET

Temu pravimo resničen svet, ker ga imamo za edinega, ker mislimo, da je to vse, kar obstaja. Prepričani smo, da brez njega ni življenja, da bomo umrli, če ga bomo uničili. Mislim, da je to nemogoče, saj je narava visoko in globoko nad in pod nami. Ve za vsak naš gib, za vsako našo misel, ve, kaj kdo dela in kaj bo kdo naredil. Ne bo pustila, da ta svet propade, pa tudi ne more, saj so v njej mehanizmi, ki delujejo popolno, stoodstotno. Ti ščitijo dobro in uničujejo slabo. Rečemo jim kar naravni zakoni. Na tisoče religij in milijone ljudi govori o resnici in bogu, ne vidi pa, da je narava le ena in edina,

Kdo je Miro Žitko?

Miro Žitko je otroštvo preživel na veliki kmetiji v Podlipi pri Vrhniki, nato deset let gradil in živel v skupnosti na Kozjanskem, bil leto in pol v Prekmurju, sedaj pa že deseto leto živi z ženo Metko v Gorenji Trebuši, kjer si sama pridelujeta hrano in živita samooskrbno – od poletja imata tudi svojo elektriko. Mira večina ljudi pozna po gradnji ekoloških hiš, izdal pa je tudi knjigo in DVD Gradnja z naravnimi materiali.

*Narava
je naš
dom, je naša
mati. V njej je
tako kot za živali in
rastline poskrbljeno tudi
za človeka. S spoštovanjem
narave se nam odstirajo zavese
moderne življenja. Praznine v srcu
zapolnijo trenutki, ko veš, da si ljubljen in
da je na tem svetu lahko tudi lepo.
Poti v življenju je veliko in vsak ima pravico hoditi
po čisto svoji poti.*

ki vlada na tem svetu. Na stotine je držav in na tisoče politikov, ki želijo vladati in pišejo zakone, a ne vedo, da so tudi sami v mlinu naravnih zakonov. Pa ne samo ljudje, tudi rastline in živali, pa kamenine in oblaki, vsi smo pred zakoni narave nemočni in, če jih živimo, tudi varni in preskrbljeni.

ZAKONI NARAVE

To so edini pravi in najmočnejši zakoni, ki vladajo na tem svetu, so enostavni in zapisani v nas. Ko smo spojeni z naravo, jih niti ne potrebujemo na glas izgovarjati, saj po njih živimo, smo srečni in umirjeni. Tudi živali jih imajo vtisnjene v sebi, celo rastline in kamenine. Vse je prepojeno z njimi.

Če pogledamo živali, vidimo, da znajo vse, kar potrebujejo za življenje, ne da bi jih kdo učil ali jim vcepljal neko znanje. Da trava dozori in odvrže seme, ne potrebuje knjig. In zakaj jih potem potrebuje človek?

SKUPNOST IN MESTA

Ta živi v skupnosti in oni živi v mestu, a na koncu vsi živimo v eni skupnosti in na istem planetu pod istimi zakoni. Deset let bivanja v skupnosti mi je dalo veliko znanja in modrosti, a eno leto v naravi

mi je dalo mir, tisti pravi mir, ko veš, kdo si in kaj sploh je življenje. Vse skupine, družbe, mesta itn. so nastali samo zaradi koristi, nikjer ni bila osnova in temelj nesebična ljubezen. Zato so tudi podvrženi propadu in razkroju.

Prava skupnost je mi vsi in prava družba so vsa bitja, tudi tista nevidna, ki nam delajo družbo, ko smo nekje »sami«.

Ni pomembno, ali živiš v mestu, pa naj bo to Idrija ali Tolmin, ali pa v naravi, važno je le to, kakšen si sam in kakšen odnos imaš z ostalimi. Imamo namreč skupno zavest in ta gradi prihodnost naše družbe.

IDRIJA

Vse kroži, iz zemlje zraste drevo, drevo odmre, strohni in nastane humus, na istem mestu pa iz zemlje zraste novo, prav tako lepo drevo. Po zgodovini sklepam, da je Idrija ravno v času trohnenja in očitno je, da bo tu zrastle nove bitje. Za dober razvoj družbe so potrebne več kot samo sanje, potreben je razcvet zavesti, ne pa koristoljubje in dobiček. Živeti v službah kapitala je bedno in minljivo, zato ne iščite dobre službe, ampak dobro delo. Le izpolnjen človek je lahko srečen in večni, kot so večne tudi piramide sredi Idrije.

IDRIJSKE PIRAMIDE

Antonova cerkev stoji na piramidi in nad njo je še ena manjša. Piramide so sestavni del narave, saj jih je ona tudi naredila. Idrijska je tudi ena najbolj raziskanih, prekopanih in navrtanih, pa niso v njej našli drugega kot živo srebro. Piramida v Idriji je dokaz, da je narava sama po sebi čudež in da smo zelo omejeni v načinu razmišljanja, saj še taki misleci in znanstveniki ne uspejo sestaviti znanj in pojasniti izvora življenja na Zemlji ali pa nastanka vesolja, kaj šele smisla življenja.

SMISEL BIVANJA NA ZEMLJI

Vemo, da smo tu le začasno in zato, da živimo. Tu lahko začutimo gravitacijo, občutimo čustva, okuse, užitke in bolečino. Izkušnje in le izkušnje so tiste, ki nam ostanejo, ko od tu odidemo. Vse pa je skrbno pod nadzorom narave.

Zakaj se potem sploh ukvarjamo z prihodnostjo?

TBI

Revija za prihodnost mesta

Revijo TBI ustvarjamo z veseljem, strastjo in predanostjo. V upanju, da prikažemo tiste vsebine, za katere smo prepričani, da jih morate spoznati.

Glavni urednik

MATEVŽ STRAUS

www.matevzstraus.si

Urednik fotografije

IZTOK HVALA

www.iztokhvala.com

Oblikovanje in naslovnica

BLAŽ JAKELJ

www.blaz-design.com

Lektura

TINA PERUŠ, JAKA ČIBEJ

Izdajatelj

KLUB IDRIJSKIH ŠTUDENTOV

Ulica IX. korpusa 17, Idrija

www.klub-kis.si

Za izdajatelja: Matic Vogrič

Koprodukcija

IDRIJA 2020

Ulica IX. korpusa 17, Idrija

www.idrija2020.si

Naklada

400

Tisk

BIROGRAFIKA BORI

Datum natisa:

18. december 2013

Vse pravice pridržane.

DRUGO ŠTEVILKO SMO USTVARILI:

Blaž Jakelj – *Če ne znaš enostavno razložiti, ne razumeš dovolj dobro. (Einstein)*

Drejc Kokošar – *Začuti Silo in svet se bo zavrtil v pravo smer.*

Iztok Hvala – *Nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše.*

Jaka Čibej – *Kdor ne pozna tujih jezikov, tudi o svojem ne ve veliko. (Goethe)*

Katja Miklavčič – *Brez navdušenja se ne da doseči ničesar veličastnega. (Emerson)*

Maja Vogrič – *Izgubljen je vsak dan, ko se nismo smejali.*

Maja Vojska – *Prvi korak je vedno najtežji.*

Manca Ogrič – *Živi in pusti živeti!*

Marko Čuk – *Življenje nam vrača tisto, kar dajemo drugim.*

Marko Serafimovič – *Ne jemlji se preresno.*

Matevž Straus – *Ločnica med življenjem, delom, bojem, politiko in izobraževanjem ne obstaja.*

Neža Pavšič – *En korak nazaj, za dva naprej.*

Sabina Carli – *Nisem še bila povsod, je pa na mojem seznamu.*

Tadeja Ozebek – *Nu.*

Tilen Božič – *Življenje je kaprica nekaj milijard celic, ki so se odločile, da bodo za nekaj časa ti.*

Tina Peruš – *Tvoje življenje naj bo podobno vzkliku, ne dolgočasnemu pojasnilu!*

Žan Menart – *Vedno je labko bolje.*

... in gostujoči pisci, fotografi in asistenti.

IZDAJATELJ

PODPRLI SO NAS ŠE

1953
DEDIŠČINA
PRETEKLOSTI,
BOGASTVO
PRIHODNOSTI
2013

ZAKLADNICA IDEJ PRIHODNOSTI.

Idrija 2020

URESNIČUJTE IDEJE. POSTANITE NAŠ PARTNER.

www.idrija2020.si | zivjo@idrija2020.si

Idrija 2020 združuje ambiciozne in podjetniško usmerjene Idrijčanke in Idrijčane,
ki lahko z znanji 21. stoletja uresničijo vaše ideje.

KLUB
IDRIJSKIH
ŠTUDENTOV

Prostovoljstvo ti v življenje
prinese barve.

Pridruži se nam!

Kupte gurtne!

Naključni opazovalec strmi v mladega človeka, ki hodi po vrvi.

Vidi ekstremizem ali sprostitvev? Opazuje pristočasno dejavnost ali način življenja?

Bo priča padcu ali zanimivemu triku? Odgovor je neznanka.

Dejstvo pa je, da opazovana aktivnost sliši na ime slackline.

Bistvo slacklina je v iskanju ravnotežja. Osnovna oprema je »gurtna«, napeta med dvema sidrnima točkama bodisi v mestnem parku, visoko pod nebom, ali nad vodno gladino. Vsestranska aktivnost, ki odpira nove in nove možnosti, je privlačna tudi zaradi dostopne opreme in variacije zanimivih lokacij. Najbolj zagrizena idrijska slacklinerja, Borut Mlakar in Sven Burnik sta prepričana, da niso najtežji prvi koraki, temveč vztrajnost in postavljanje novih ciljev.

Kaj vaju je pritegnilo, da sta se začela ukvarjati s slacklinom?

Borut: Odličen občutek, ki je bil posledica vsega truda, ki sem ga vložil, da sem se sprva sploh obdržal na vrvi. Po prvih mirno prehojenih korakih na vrvi pa sem si zaželel, da bi jih zmožel prehoditi še več. Bilo je zabavno.

Pravijo, da je vsak začetek težak.

Sven: Menim, da slackline na prvi pogled zgleda veliko preprostejši, kot v resnici je.
Borut: Marsikdo obupa, saj so začetki res težki. Rečeno preprosto, po prvih petih

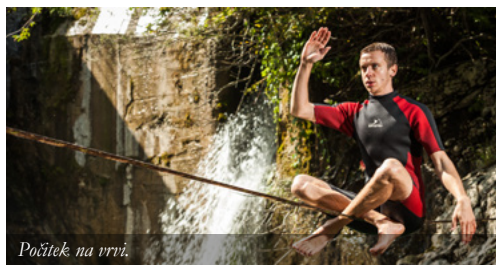
minutah slacklina si povsem prepoten. Potrebno je nekaj časa, da se telo privadi, saj se npr. noge na začetku zelo tresejo, prav tako so vse mišice zakrčene.

Kaj potrebujemo, da postanemo pravi slacklinerji?

Borut: Veselje in voljo. *Sven:* In vztrajnost. Pa eno gurtno. *Borut:* Pa dve drevesi.

2 drevesa, gurtina in užitek.

Počitek na vrvi.

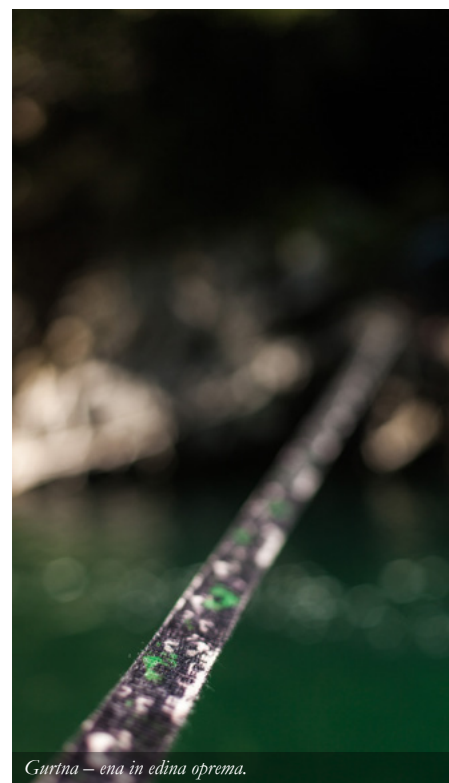
Nekaj deset metrov od jezga pri Kobili se pod strmimi prepadnimi stenami skriva Divje jezero.

Bistvo slackline je ravnotežje. Odstoynost pomeni padec.

Prijubljene lokacije za slackline

- 1. Mejca:** idrijski park z drevesi in številnimi igrali za otroke je idealna začetniška lokacija
- 2. Pri Kobili:** globok tolmun pod vodno pregrado na reki Idrijci bo prava izbira za prave ljubitelje adrenalina
- 3. Idrijska Bela:** urejeno kopališče Lajšt na sotočju Idrijce in Belce ponuja »place« nad kopnim in nad vodo

Gurtina – ena in edina oprema.

Je hoja po vrvi sprostitelj ali adrenalin?

Sven: Po mojem je slackline oboje. Je sprostitelj, obenem pa je privlačen tudi adrenalin. Odvisno od želje posameznika.
Borut: In od stopnje znanja posameznika. Mene je na primer preveval fenomenalni občutek, ko sem v času začetniškega učenja prvič povsem mirno prehodil 10 m dolgo vrv.

Ni pa vse le v prehojeni dolžini, pomembna je tudi višina vrvi.

Borut: Višinski izziv, t. i. highline, je predvsem izziv za psiho.

Sven: Na takih višinah se moraš že v osnovi veliko bolj skoncentrirati, saj hodiš nad nekim prepadom. Če nisi prepričan, da te bo ob padcu zadržal plezalni pas, je osnova za tovrsten podvig slaba. Prepričan moraš biti vsaj v sistem varovanja, če že vase nisi.

Gledalcu se zdi, da vrvohodcu ves čas preti padec – je slackline nevaren?

Borut: Najhuje, kar sva do zdaj videla, je bil padec dekleta na tekmovanju na Češkem – ob padcu se ji je mezinec zataknil ob varovalno vrv in izpahnila si je oba členka. To je tudi ena izmed najhujših poškodb,

kar so jih takrat prisotni eksperti kadarkoli videli. **Sven:** V bistvu je highline, pri katerem je pod vrvjo napeta še ena rezervna vrv, bolj varen kot hoja po stopnicah. (smeh)

Kam zahajata trenirat v Idriji in njeni okolici?

Borut: Pri Kobili je super. **Sven:** Večinoma pa slacklinamo v Idrijski Beli. Kar se pa tiče drugih lokacij – meja je samo tvoje telo in nebo. **Borut:** Kupite gurtne, pacin sa!

Besedilo: Katja Miklavčič, Maja Vojska

Foto: Iztok Hvala

Pred desetimi leti, ko sem se preselil v Razazijo, sem bil prvič v življenju sam. Okrog mene ni bilo žive duše – no, le živali, gozdovi, potoki, čudoviti oblaki in vse, kar zajema neokrnjena narava. Večina ljudi se je v povojnem času od tu odselila. Navidezne komoditete dolinskega socialističnega sistema so jih iztrgale iz naročja matere narave, kjer so njihovi predniki obdelali strme bregove v travnike, pašnike in tistih nekaj njiv, kolikor jih je bilo to tu sploh mogoče.

Ko sem kupil za malo denarja dokaj veliko posest, sem si misli, saj bo pa več prostora za take, kot sem sam. Pred tem sem namreč deset let živel v skupnosti – dolga zgodba, naj omenim le to, da sem imel dovolj ljudi in njihovih idej o tem, kako naj izgledajo svet in drugi.

Navajen težkega dela sem se lotil gradnje nove hiše, majhne, saj velike nisem več želel. Kot za šalo sem na vse večje začudenje okoličanov postavil domek kar iz lesa, slame in blata. Skoraj za nič denarja, ki ga res tudi nisem imel kaj dosti. Postajal sem ljudem predvsem poseben in tudi zanimiv, saj sem prekinil dolgo vrsto zgodb, ko so prišleki že po kratkem obdobju te kraje zapustili. Nekaj jih je odpeljala samota, druge lenoba in neznanje.

Okolica me vrsto let sploh ni zanimala, saj je bila narava tista, ki mi je delala družbo in mi sledila na vsakem koraku. Njen mir me je tako prevzel, da sem se izogibal bede civilizacije. Ljudje, ki so me obiskovali, so mi povedali še preveč nazorno, kakšno je življenje v dolini.

Nekaj let sem tako lagodno lebdel med nebom in zemljo, pustil vetru, da me boža in poslušal tišino noči, ko sem zvečer legel k počitku. Nič TV, ne časopisov, le hvala za lep dan in lepo noč, ki je pred mano, in že sem se potopil v sanjski svet.

Tu pa se zgodba pravzaprav šele začne.

SANJSKI SVET

Sprva sem sanjal tako klasično, a s časom so sanje postajale vse bolj sestavni del mojega življenja. Nočna potovanja so bile dogodivščine, ki ti jih ne more prikazati noben film – so preveč resnične in drugačne od vsega, kar poznamo v tem svetu. Sanje niso le zgodbe za eno noč, so lahko celo močnejše od samega življenja. Skozi njih šele vem, kako je naš svet majhen in nepomemben.

Letenje po zraku, vožnja z neverjetnimi plovili, čudni fizikalni zakoni, drugačni ljudje, tudi preveč drugačni, zveri, pošasti, svetla bitja

in angeli. Potovanja po vesolju in drugih svetovih, bivanje izven časa in prostora, občutek popolne sobode in zavedanje, da je svet, v katerem živimo, le prahec prahu vsega, kar še obstaja v stvarstvu.

Vesolje ni samo eno, vesolij je neskončno neskončno. Je to sploh predstavlljivo?

»In kaj sem potem jaz, kaj sploh pomeni en planet ali eno osončje v primerjavi z neskončnim?« sem si belil glavo, ko sem se prebujal v topli postelji.

RESNIČEN SVET

Temu pravimo resničen svet, ker ga imamo za edinega, ker mislimo, da je to vse, kar obstaja. Prepričani smo, da brez njega ni življenja, da bomo umrli, če ga bomo uničili. Mislim, da je to nemogoče, saj je narava visoko in globoko nad in pod nami. Ve za vsak naš gib, za vsako našo misel, ve, kaj kdo dela in kaj bo kdo naredil. Ne bo pustila, da ta svet propade, pa tudi ne more, saj so v njej mehanizmi, ki delujejo popolno, 100-odstotno. Ti ščitijo dobro in uničujejo slabo. Rečemo jim kar naravni zakoni.

Na tisoče religij in milijone ljudi govori o resnici in bogu, ne vidi pa, da je narava le ena in edina, ki vlada na tem svetu. Na stotine je držav in na tisoče politikov, ki

Kdo je Miro Žitko?

Miro Žitko je otroštvo preživel na veliki kmetiji v Podlipi pri Vrhniku, nato deset let gradil in živel v skupnosti na Kozjanskem, bil leto in pol v Prekmurju, sedaj pa že deseto leto živi z ženo Metko v Gorenji Trebuši, kjer si sama pridelujeta hrano in živita samooskrbno – od poletja imata tudi svojo elektriko. Mira večina ljudi pozna po gradnji ekoloških hiš, izdal pa je tudi knjigo in DVD Gradnja z naravnimi materiali.

*Narava
je naš
dom, je naša
mati. V njej je
tako kot za živali in
rastline poskrbljeno tudi
za človeka. S spoštovanjem
narave se nam odstinajo zavese
modernega življenja. Praznine v srcu
zapolnijo trenutki, ko veš, da si ljubljen in
da je na tem svetu lahko tudi lepo.
Poti v življenju je veliko in vsak ima pravico hoditi
po čisto svoji poti.*

želijo vladati in pišejo zakone, a ne vedo, da so tudi sami v mlinu naravnih zakonov. Pa ne samo ljudje, tudi rastline in živali, pa kamenine in oblaki, vsi smo pred zakoni narave nemočni in, če jih živimo, tudi varni in preskrbljeni.

ZAKONI NARAVE

To so edini pravi in najmočnejši, ki vladajo na tem svetu, so enostavni in zapisani v nas. Ko smo spojeni z naravo, jih niti ne potrebujemo na glas izgovarjati, saj po njih živimo, smo srečni in umirjeni. Tudi živali jih imajo vtisnjene v sebi, celo rastline in kamenine. Vse je prepojeno z njimi.

Če pogledamo živali, vidimo, da znajo vse, kar potrebujejo za življenje, brez da bi jih kdo učil ali jim vcepljal neko znanje. Da trava dozori in odvrže seme ne potrebuje knjig. In zakaj jih potem potrebuje človek?

SKUPNOST IN MESTA

Ta živi v skupnosti in oni živi v mestu, a na koncu vsi živimo v eni skupnosti in na istem planetu pod istimi zakoni. Deset let bivanja v skupnosti mi je dalo veliko znanja in modrosti, a eno leto v naravi mi je dalo mir, tisti pravi mir, ko veš, kdo si in kaj sploh je življenje. Vse skupine, družbe, mesta ... so nastale samo zaradi koristi, nikjer ni bila osnova in temelj nesebična

ljubezen. Zato so tudi podvržena propadu in razkroju.

Prava skupnost je mi vsi in prava družba so vsa bitja, tudi tista nevidna, ki nam delajo družbo, ko smo nekje »sami«.

Ni pomembno, ali živiš v mestu, pa naj bo to Idrija ali Tolmin, ali pa v naravi, važno je le to, kakšen si sam in kakšen odnos imaš z ostalimi. Imamo namreč skupno zavest in ta gradi prihodnost naše družbe.

IDRIJA

Vse kroži, iz zemlje zraste drevo, drevo odmre, strohni in nastane humus ter na istem mestu iz zemlje zraste novo, ravno tako lepo drevo. Po zgodovini sklepam, da je Idrija ravno v času trohnenja in očitno je, da bo tu zrastle nove bitje. Za dober razvoj družbe so potrebne več kot samo sanje, potreben je razcvet zavesti, ne pa koristoljubje in dobiček. Živeti v službah kapitala je bedno in minljivo, zato ne iščite dobre službe, ampak dobro delo. Le izpolnjen človek je lahko srečen in večni, kot so večne tudi piramide sredi Idrije.

IDRIJSKE PIRAMIDE

Antonijeva cerkev stoji na piramidi in nad njo je še ena manjša. Piramide so sestavni del narave, saj jih je ona tudi naredila. Idrijska

je tudi ena najbolj raziskanih, prekopanih in navrtanih, pa niso v njej našli drugega kot živo srebro. Piramida v Idriji je dokaz, da je narava sama po sebi čudež in da smo zelo omejeni v načinu razmišljanja, saj še taki misleci in znanstveniki ne uspejo sestaviti znanj in pojasniti izvora življenja na Zemlji ali pa nastanka vesolja, kaj šele smisla življenja.

SMISEL BIVANJA NA ZEMLJI

Vemo, da smo tu le začasno in zato, da živimo. Tu lahko začutimo gravitacijo, občutimo čustva, okuse, užitke in bolečino. Izkušnje in le izkušnje so tiste, ki nam ostanejo, ko od tu odidemo. Vse pa je skrbno pod nadzorom narave.

Zakaj se potem sploh ukvarjamo z prihodnostjo?

PLESNA POPOTNICA, KI REDNO POTUJE V IDRIJO

Se spomnite imenitnih gibalnih kreacij ob otvoritvi Festivala idrijske čipke leta 2008, prireditve ob 100-letnici Gimnazije Jurija Vege ali predstave Equilibrium v idrijski Rudniški dvorani? Če da, ste se verjetno že vprašali, kdo stoji za plesnega znanja željno mladino v Idriji. To bo Urša Rupnik.

Urša Rupnik je na umetniško pot mlade ustvarjalke in plesalke stopila že zelo zgodaj. Mama Vilma Rupnik, Idriječanka po rodu, se je plesnega izraza učila pri znani plesalki Živi Krajger, ki ji je kasneje prepustila umetniško vodenje in učenje njene plesne tehnike. Krajgerjevemu plesu je Vilma Rupnik dodala še svoje znanje motorike in gibanja, ki ga je osvojila tekom študija na Fakulteti za šport, ter plesalci Studia za svobodni ples so dobili prepoznavno plesno izražanje. Urša se pošali in pravi, da se je plesa učila doma, ko je preizkušala, kako velik je prostor v domačem okolju, koliko se lahko zavrti in kam lahko skoči. Ko je bila dovolj velika in zrela za utrditev plesnega znanja, se je vpisala na Balletno šolo ter jo uspešno zaključila. Svoj plesni izraz je kasneje iskala v plesnem studiu Intakt v Ljubljani, kjer se je pod okriljem mentorice Elene de Vega pričelo njeno pestro plesno življenje. Od takrat dalje je Urša plesni popotnik, ki se nenehno giblje med Ljubljano, Dunajem, mednarodnimi gostovanji, plesnimi tekmovanji in Idrijo.

V IDRIJČANKAH JE POTENCIAL

Urši Idrija ni neznan kraj, saj se sem poleg obiskovanja starih staršev vrača tudi kot vodja idrijske Skupine za izrazni ples. Dekleta (in fant) so pravzaprav vzrok, da se na tako pestri poti vrača v Idrijo vedno pogosteje. Že na prvih skupnih plesnih klasih z Idriječankami je namreč začutila ogromen potencial – potencial za stvaritev nečesa večjega, predstave, ki bi Idričanom ponudila drugačen plesni dogodek. Od formiranja je idrijska skupina zabeležila že več manjših nastopov na različnih prizoriščih po Sloveniji ter redno gostovanje na idrijskem Tango festivalu – med večjimi dogodki pa nikakor ne gre pozabiti dogodka ob otvoritvi idrijske telovadnice in 100-letnici Gimnazije Jurija Vege, na katerem je okrog dvajset gimnazijk po celoletnih vajah odplesalo rdečo nit slavnostne prireditve.

TRUD IN VZTRAJNOST

Ni pa izrazni ples le domena deklet – ko se je pred leti dekletom pridružil še fant, je skupina dobila nov zagon, novo energijo, ki je punce pripravila do dela »na polno«. V svetu plesa je potrebno za rezultate trdno in vestno garati, zato tudi v izraznem plesu ne sme manjkati discipline in odgovornosti. Izrazni ples ne more vznikniti na hitro, z »instant« vsebino, pravi Urša. Plesalec mora zelo dobro poznati svoje telo, če želi razviti imenitni plesni izraz. Trend hitrega učenja s hitrimi rezultati je sicer moč zaznati predvsem v večjih krajih, v majhnem kraju, kot je Idrija, pa je zaradi manjše ponudbe plesna ustvarjalnost bolj pristna. Ker ima Idrija močno tradicijo »underground« scene, je takih uporniških in vztrajnih ljudi v umetniških krogih zagotovo veliko. Ravno ti talentirani ljudje pa iz nje žal bežijo. Urša vidi v Idriji velik potencial za razvoj različnih umetniških struj, ki bi se razvijale v primernem prostoru in kjer bi se umetniki iz različnih vetrov lahko srečevali in sodelovali. Kot stičišče glasbenikov, slikarjev in literatov, ki jih v Idriji ni malo, zato ne smemo pozabiti na Rudniško dvorano, ki bi bila za tovrstna srečanja idealen kraj.

Za nemoteno delovanje plesne skupine si Urša želi predvsem več posluha pri uresničevanju plesnih predstav, ureditev prostorov in zagotovljena finančna sredstva. V zameno obljublja nadaljevanje dela in navdušeno idrijsko občinstvo. Verjame, da bo Idrija tudi v bodoče bogata s plesno kulturo, in vas vabi na pristno pokušino plesnega izražanja, saj je ples umetnost, umetnost garanje, in kot pravi Urša, življenje.

Besedilo: Neža Pavšič, Foto: Iztok Hvala

Daleč od »instanta« predstan se v Idriji razvija umetniški ples.

Dekleta in fant, ki dokazujejo, da ples ni nujno rekreacija. Je umetnost.

PROSTOR, O KATEREM SMO SANJALI

Z vseh strani lahko idrijsko mladino slišimo tarnati, kako se v Idriji nič ne dogaja, da so dnevi in večeri mrtvi ter hvala bogu, da imamo v poletnem času na voljo »našo« Belo, kjer se vsaj nekaj dogaja in se tam ljudje zbirajo in družijo.

Menim pa, da bomo mladi in mladi po srcu v Idriji kmalu dobili še eno zbirališče, za katero bomo lahko mirne duše rekli, da je novi center mesta. Mladinski

Čez deset let se bo pisalo leto 2023. Lepa številka, še lepša bo, če se bodo pod njo lahko podpisali tudi aktivni mladi iz Idrije in njene širše okolice. Če bo Idrija takrat še vedno mesto s posebnim, čipkastim čarom, če bo privlačna za mlade, da bodo v njej ostali in tu naprej ustvarjali svoje življenjske zgodbe. In prav v njih vidim vpleten Mladinski center Idrija.

Predstavljam si, kako v telovadnici trenirajo plesalci, gimnastičarji, pa tudi rekrativci, ki bodo danes lahko preizkusili

BISTVO SO LJUDJE

Ko smo pred petimi, šestimi leti prvič razmišljali o mladinskem centru v Idriji, sanjarili o prostorih za vsa mladinska društva in meddruštvenih druženjih nas je bilo potihem strah. Strah, da se vse te sanje uresničijo.

Mladinski center v Idriji navsezadnje ni novost. V devetdesetih letih, ko se je mladinsko organiziranje prerodilo tudi v Idriji, sta obstajala kar dva mladinska centra

center Idrija vidim kot prostor, kjer se bo ustvarjalo, izmenjavalo ideje, izvajalo inovativne projekte, aktiviralo tudi tisti delček mladine, ki ne ve, kaj in kam, skratka, da bodo tja zahajali vsi tisti, ki se ne bodo imeli kam dati, in tisti, ki bodo želeli pokazati svoje znanje in ideje ter jih uresničiti.

Kot tabornica vidim mladinski center kot prostor, ki ga bodo vsi člani našega društva čutili kot svojega. Želim si, da prostore napolnimo z veseljem in vedoželjnim duhom, da jih popestrimo s taborniškimi dogajanjem in da stavbi vdahnemo dušo. Želim si, da se čim več dejavnosti, ki jih sedaj izvajamo razpršene po vsej Idriji, prenesemo v stavbo Mladinskega centra in da tudi starši naših

jogo, spet jutri morda aerobiko, trebušni ples, zumbo (bogsigavedi, kaj bo leta 2023 moderno!). V učilnici je prostor za širjenje najrazličnejših znanj, že v predprostoru pa brni zvok fotokopirnega stroja za zapiske in druge materiale. Po vzponu po stopnicah zadiši po kavi, za to mizo klepetata mladenki, tamle knjižni molj na fotelju lista po materialu iz MC-jeve knjižnice, zadaj so še prosti računalniki, za katere se z veseljem usedejo tako domačini kot gostje iz hostla, ki se razprostira po zgornjem nadstropju in drugem krilu stavbe.

– Mladinski center Swenak se je kljub zagnanosti takratne generacije verjetno prav zaradi oddaljenosti od mesta in slabo urejene infrastrukture programsko skrčil na glasbeno dejavnost. Življenjska doba Mladinskega kulturno-informacijskega centra Idrija, ki je deloval pod Čipkarsko šolo, je bila kratka.

Prostori so namreč zgolj predpogoj za mladinski center. Bistvo so ljudje. Stabilne organizacije, ki zmorejo nove generacije vključevati ter jim predajati znanje. Hkrati ne gre brez zagnanih posameznikov in posameznic, ki so pripravljeni po predaji znanja mlajšim svoj angažma v mladinskem sektorju podaljšati ter področje delovanja mladinskega sektorja

otrok začutijo, da smo dobili svoj taborniški dom. Upam, da bomo v okolici centra lahko taborili ter imeli manjše stalno ognjišče, ob katerem se bo ob večerih tudi druga idrijska mladina družila in občutila, kako prijetno je druženje s prijatelji ob ognju in zvokih kitare. Mladinski center Idrija, in ne bivši dijaški dom, vidim kot mladinski prostor, o katerem smo že nekaj časa sanjali. Verjamem, da se bodo te sanje kmalu uresničile.

*Maja Vogrič, predsednica
Društva tabornikov Rod srebrnih krtov Idrija*

USTVARJANJE ŽIVLJENJSKIH ZGODB

Čisto zraven, v tesnem stiku z življenjem mladinskega centra pa delujejo lokalna mladinska društva. Še več jih je, kot jih je bilo leta 2013, ko so prvi prišli – KIŠ, Idrija 2020 in taborniki – kopali po zidovih, belili stene do komolcev in še čez umazani ter si želeli, da bodo prostori nekoč zasijali. Še vedno načrtujejo dogodke, nabirajo prve projektne izkušnje, razvijajo kulturne, glasbene in ustvarjalne programe. In pišejo o marsičem, morabititi tudi o tem, kakšen bo Mladinski center Idrija leta 2033.

Sabina Carli, predstavnica Kluba idrijskih študentov

širiti v nove smeri – v razvoj nevladnih organizacij, mladinski turizem, medgeneracijsko sodelovanje ...

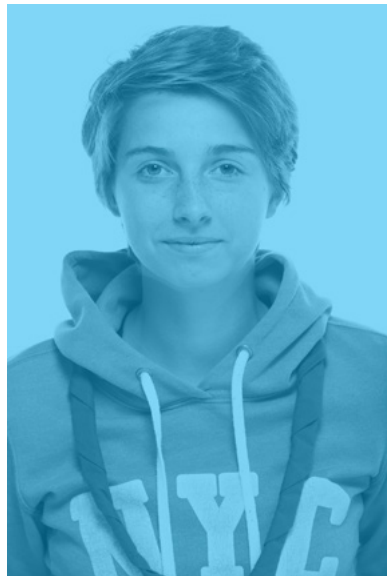
Ko razmišljam o Mladinskem centru Idrija čez 10 let, zato razmišljam o mreži organizacij, ki vključuje mlade pri 14 letih (ali prej) ter jih v svojem »primežu« drži vse tja do zgodnjih tridesetih let. Ta mreža ustvarja nove in nove priložnosti za prihajajoče generacije, odpira vrata ter širi znanja. In navsezadnje, mladinski center leta 2023 ni namenjen le mladim – je medgeneracijsko in medkulturno stičišče, ki dokazuje, da so/smo mladi prihodnost sveta.

Matevž Straus, predsednik Idrija 2020

Leta 2023 bo mladinski center ...

PROGRAM, KI BO PRIVABLJAL

*Kaj je največji
in najtežji izziv
Mladinskega centra
Idrija v letu 2014?*

Velik izziv bo predvsem sestaviti program, ki bo privlačen za mlade in bo pritegnil čim širšo populacijo mladih. So časi, ko ima vsak svoj računalnik, z najboljšimi prijatelji komunicira preko spleta, druge aktivnosti pa so vse manj v ospredju. Izziv je težak, a se z njim že spopadamo. Zvezo društev Mladinski center Idrija smo namreč ustanovila tri društva z izkušnjami na področju dela z mladimi, tradicijo in različno programsko usmerjenostjo. Mislim, da bomo s skupnimi močmi in s posamezniki, ki že dlje časa prostovoljno delajo na tem področju, prebili led in pripravili program, ki bo privlačen različnim skupinam mladim. Želimo pritegniti tudi mlade, ki še niso vključeni v organizirane aktivnosti ter v prostorih Mladinskega centra Idrija omogočiti druženje različnih generacij mladih in ustvarjalno preživljanje prostega časa.

Nova obzorja kulture

Skanu Mežs je festival elektronske in eksperimentalne glasbe, ki se vsako leto odvija v latvijski prestolnici Rigi. Ime, ki bi prevedeno v slovenščino pomenilo nekaj takega kakor zvočni gozd, odkrito nakazuje zvočno raznolikost in pestrost, ki jo gozd ponuja očaranim popotnikom. Ob njegovem obisku sem v mislih neprestano vlekel vzporednice z našim, pravkar končanim festivalom eksperimentalne glasbe Šinafest, ki ga organiziramo v okviru KUD-a Avgust.

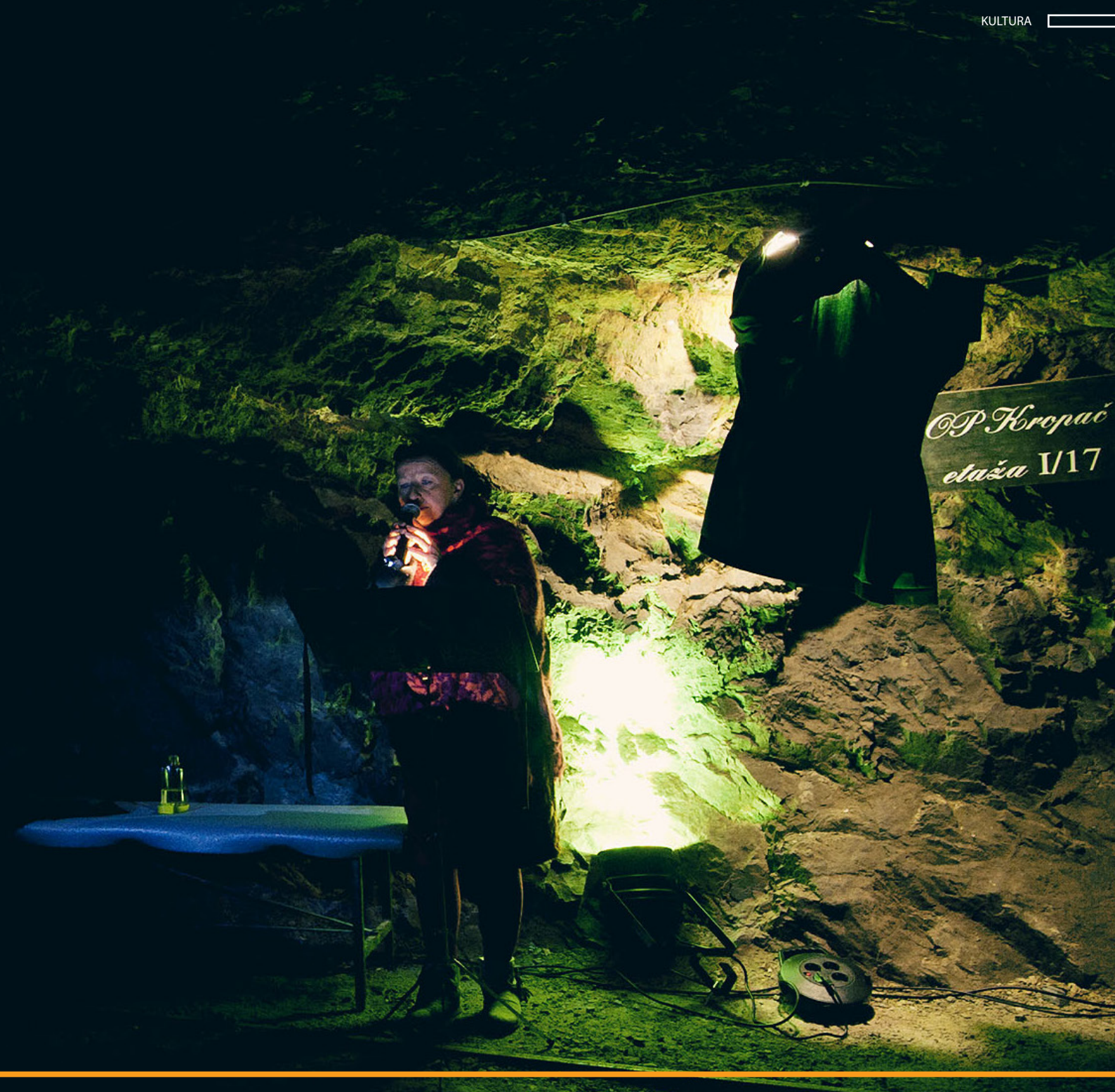

Čeprav je Riga prestolnica, ki številčno presega Ljubljano skoraj za trikrat in je potemtakem od Idrije oddaljena še za nekaj deset faktorjev festivala le nista tako vsaksebi, kakor se zdi na prvi pogled. Velikost zakriva sorodnost v odnosu do manjšega, ko odstreš tančico, se razkrijejo isti mehanizmi in vzvodi. Poleg raznolikega nabora izvajalcev, izbira formata na primer. Skanu Mežs je velik festival, s predhodnim spremljevalnim programom, a glavni del festivala se je, podobno kakor Šinafest vsa ta leta, odvijal v sklopu enega vikenda. V treh dneh so razvrstili sko-

raj 30 nastopajočih, tematsko povezanih glede na naravo njihovih zvočnih praks. Temu primerna je bila izbira prizorišč. Vsak dan festivala se je odvijal na posebej določenem prizorišču: v obnovljenem teatru z impresivnim odrom, v kulturnem centru s koncertno dvorano in v glavnem muzeju latvijskih železnic. Z drugimi besedami: izkoriščali so kulturno in tehnično dediščino mesta, nekaj kar vsa ta leta počnemo tudi pri Šinafestu.

Vse to so organizacijski mehanizmi, s katerimi se srečuje vsak organizator festivala, tudi mi pri naši organizaciji. In če ima festival tipa Skanu Mežs prednost v svoji velikosti, v golem pretoku idej in komunikacije, ki poteka na nivoju med ustvarjalci in občinstvom, ali pa zgolj v interakciji med številčnimi obiskovalci kulturnega dogodka v metropoli, se lahko ta velikost razkrije tudi kot šibkost. Natrpanost programa, denimo, povzroči zasičenost dojemanja, kajti gre za vrsto glasbe, katere namen ni razbremenitev poslušalca, temveč prej nasprotno: gre za intenziven

proces dojetanja in refleksije slišane-ga. Tu majhnost festivala lahko postane prednost, kajti posamezne nastope lahko časovno ukrojiš po meri nastopajočega, poleg tega da mu lahko določiš posebej izbran prostor, ki dodatno izlušči ost izvedbe. Majhnost festivala neizogibno poveča poudarek na kakovosti izvedbe.

Še nekje je pomembna podobnost: v kvalitativnem doprinosu k lokalnemu ali regionalnem okolju, ki ga tovrsten festival neizogibno prinese. Razširi namreč zuna-

njo prepoznavnost mesta. Vanj vnese nove ideje, nova gledišča, nova mnenja, skratka prepotrebno svežo kri, izven ustaljenih miselnih vzorcev kulturnih ponudb in praks, ki mesto ohranja živo na dolgi rok. Zadnja prelomna stvar, ki se je v kulturnem smislu zgodila Idriji, je bil punk. Od tega je že več kot tri desetletja. Vmes se je bližnjim mestnim sosedom Idrije zgodilo festivalsko prebujenje, ki jih je postavilo na zemljevid Slovenije, pa tudi tujine! V Idriji lahko v tem smislu izpostavimo zgolj Tango festival in morda Alter-art festival. Če gre v primeru Šinafesta za butični fe-

stival eksperimentalne glasbe, ki morda nikdar ne bo doživel množičnega obiska, kakor ga recimo kreativni tabor Sajeta ali izjemno odmevni Jazz Cerčno, pa to še ne pomeni, da je njegov pomen povsem zanemarljiv. Ravno nasprotno: je dokaz, da Idrija ima nekaj več, da še vedno premore nekaj legendarne ostrine izpred desetletij. In iz te samozavesti lahko pričnemo graditi novo kulturno podobo sodobnega mesta.

Besedilo: Tilen Božič, Foto: Aleksej Žagar

Čudežne iglice in decembrsko sonce

»Domačija v Šturmajcah v Zgornji Kanomlji je izjemen primer identitetne idrijsko-cerkljanske arhitekture, zato gre vsa pohvala lastnikom, ki jo s skrbnim prilagajanjem novim zahtevam življenja ohranjajo živo. Hiša je vzor, ki kaže, kako je mogoče ohranjati in v prostoru nadgrajevati identitetno arhitekturo kot poseben sestav narodove kulture.«

– Arhitektka dr. Živa Deu

Začetki domačije v Šturmajcrah segajo v letu 1340.

Wadla ne izgubi iglic in se ne pžge. Le kako?

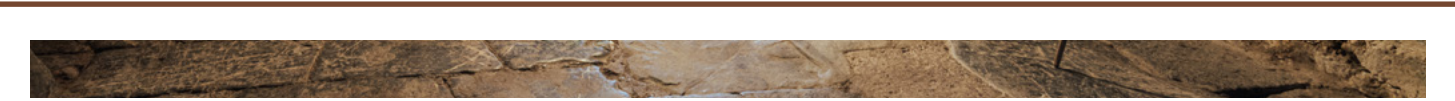
Jule Petrič, varub skrivnosti Šturmajc

Obokan strop, ilakovana tla in tema pustijo na obiskovalcu poseben vtis.

150 kmečkih pripomočkov brani domačija.

Ko smo se nekega svežega junjskega dne, ko pomlad še ni dobro prežela idrijskih gričev, odpeljali po Kanomlji in se po cesti vzpeli do oddaljenih Šturmajc nekje daleč proč od neznanskega idrijskega vrveža, si besed dr. Žive Deu še nismo znali dobro predočiti. Po obisku šturmajске domačije se je naš pogled popolnoma spremenil.

Že ob prihodu na posest, ki jo je na mestna središča osredotočena sodobnost nekoliko pozabila, nas je prevzel občutek, da smo se znašli na kraju, kjer se je čas že davno ustavil, še pred krizo in ponorelim dirjanjem sedanje družbe. To je mali svet zmrznjenih skrivnosti iz napol pozabljene preteklosti, in za to, da so preživele vse do danes, je v veliki meri zaslužen njihov varuh Jule Petrič.

Varuh skrivnosti

Nadvse prijazno nas sprejme in po nekaj uvodnih besedah začne s pripovedjo o domačiji, ki sta ji z ženo posvetila nemalo časa in truda. Ko vstopimo v kmečko hišo, si odprtih ust in skoraj nejevernih pogledov ogledujemo zanimivosti, ki se kar vrstijo ena za drugo. Najprej temačna predsoba s kamnitimi tlemi in z obokanim stropom, nato črna kuhinja, ki je po besedah našega vodnika včasih v uporabi še danes (in se lahko v njej skuha hrane tudi za več deset ljudi). Med opazovanjem od saj počrtnjenega dimnika nam Jule mimogrede pokaže še wadlo, krtačo za ometanje peči. Ker je narejena iz jelkinih vejic, se enemu od nas zdi nekam nepraktična, češ, saj najbrž ni niti za enkratno uporabo, pa še vžge se lahko. Jule nam modro pojasni, da se iglice nič ne osujejo in so tudi bolj odporne na vročino, če znaš vejice nabrati ob pravem času.

Po kuhinji si ogledamo še hišo, domačino sobo s tipično pečjo in z rezljanim stropom. Nedaleč od vhoda stoji miza, na kateri je na ogled le nekaj od 150 ohranjenih kmečkih pripomočkov. Jule pokaže na steno, v katero je vklesana niša, in nas preseneti še z eno neverjetno zanimivostjo: vsako leto okrog zim-

skega sončnega obrata (21. december) sonce skozi malo okence nasproti stene posije naravnost v nišo. Jule pravi, da je bil tam včasih oltarček s sliko Device Marije. In kot da to še ni dovolj, pred hišo raste oreh, njegovo deblo pa se razcepi v dve veji prav tako, da ne ovirata decembrskega sonca, ko želi posvetiti na nekdanji oltarček v hiši.

Ko se vrnemo na odprto, na pročelju hiše opazimo še nekaj fresk. Po besedah Juleta je ena od njih popotnikom nekdanj sporočala, da so v hiši dobrodošli. Namuznemo se in pomislimo, da to velja še danes.

ZAČETKI DOMAČIJE

V ŠTURMAJCAH SEGAJO

V LETO 1340, V NAJBOLJŠIH

ČASIH PA SO ŠTURMAJCE

OBSEGALE 5 HIŠNIH

ŠTEVILK, 8 DRUŽIN

IN OKOLI 70 LJUDI.

Oživitev domačije

Juleta povprašamo, kakšna je bila njegova motivacija, da se je odločil ohraniti domačijo, on pa poudari, da je bila na začetku to res njegova odločitev, a da vsega nikakor ne bi mogel opraviti sam. Še pred petimi leti so bile Šturmajce precej manj poznane kot danes, za oživitev domačije pa sta zelo zaslužna tudi Kanomeljsko turistično društvo in Krajevna skupnost Kanomlja (zlasti Danica Markič, Nada Golija Vastič in Matjaž Velikanje), ki sta s pomočjo projekta Fenix – utrip Kanomlje z Juletom v šturmajsko kmečko hišo pripeljala številne dogodke, kot so npr. delavnice izdelovanja kmečkih pripomočkov za otroke. Čeprav je Jule še vedno srce Šturmajc, pa je pravi lastnik kmečke

hiše že od aprila 2013 idrijska občina, ki se je z županom Bojanom Severjem zavzela za obnovo in restavriranje te izjemne stavbe, tudi s pomočjo odmevnih projektov, kot sta Geopark Idrija, ki ga delno financira Evropska unija, in PRATICONS, projekt čezmejnega sodelovanja z Italijo na področju ohranjanja arhitekturne dediščine. Občina skrbi tudi za to, da za domačijo izve čim več ljudi, saj lahko Šturmajce brez težav potešijo radovednost še tako zahtevnega turista: čez Šturmajce je nekoč vodila stara romarska pot iz Kranja do Gorice, prehodilo pa jo je tudi nemalo vojakov med prvo svetovno vojno (Jule še danes v zemlji najde gumbe z uniform in stare kovance). Nedaleč od domačije lahko obiskovalec obiše tudi številne pohodne steze, slapove, Studenčkovo jamo in klavže, tako da je vzpon v kanomeljske bregove v vsakem primeru dobro poplačan.

Šturmajce živijo

Ko Juleta pobaramo, kakšni so načrti za prihodnost, nam pojasni, da se z občino dogovarjajo za restavriranje hiše, da bi stavba ostala čim bolj avtentična, načrtujejo pa tudi, da bi obiskovalcem omogočili nočitev.

Šturmajce torej živijo in rastejo, in prav je tako. Po ogledu tega malega mehurčka preteklosti v sodobnosti smo tudi mi spoznali, kaj je pravzaprav hotela povedati dr. Živa Deu: da se s propadom Šturmajc ne bi izgubile samo hladne stene, nekaj oken in strešnikov – izgubilo bi se decembrsko sonce na oltarčku, izgubile bi se čudežne iglice in črna kuhinja in še sto drugih skrivnosti, ki jih v svojem kratkem času na posesti nismo mogli spoznati. Edino prav je, da se tak zaklad ohrani.

Besedilo: Jaka Čibej, Tadeja Ozebek, Neža Pavsčič

Foto: Iztok Hvala

VEČJA

od Čipkarskega festivala -

PA NE

PO PRORAČUNU

---

1 festival / 9 prizorišč / 17 o
23 prostovoljcev in prosto
/60 nočitev / 95 ustvarjaln
5160 minut programa / 5

V poletno vročico Idrije se je letos ujela že 18. Čipkarija, festival, ki noče in noče v kalup. Ker vedno znova želi nekaj zastaviti drugače. Končno polnoletna gospodična je postregla s kar nekaj zanimivimi prigodami, fotografskimi utrinki in številkami.

**dogodkov / 18 let /
voljk / 50 nastopajočih
nih izdelkov /
5500 obiskovalcev**

Delo v kulturi in turizmu je način razmišljanja

Odgovori Ivane Leskovec, ki vodi idrijski mestni muzej, so jasni, brez nepotrebnega besedičenja. Brez leporečenja priznava pomanjkljivosti muzeja in opozarja na izgubljene priložnosti – predvsem tiste, ki se tičejo celotne Idrije. A očitno je, da ve, kaj govori, in pozna rešitve. Je ena izmed tistih, ki imajo vizijo.

Če začneva z zgodovino – od kje sploh ideja o muzeju v Idriji?

Ideja o muzeju v Idriji je očitno še enkrat starejša od samega muzeja. Obstajajo za-beležke, da naj bi že v začetku 20. stoletja obstajale pobude za njegovo ustanovitev in celo muzejska zbirka. Žal v naših arhivih nismo našli niti, ki bi nas pripeljala do te zbirke. Sicer pa je bila za oblikovanje muzeja ključna misel rudniških inženirjev, ki so bili po 2. svetovni vojni priča modernizaciji delovnih procesov v jami ter menjavi strojev in naprav ter so bili prepričani, da vse ni za na odpad in velja kaj ohraniti tudi zanamcem. Leta 1951 je bil tako oblikovan pripravljani odbor, leta 1953 pa ustanovljen muzej – sprva z namenom, da se ohrani tehniška dediščina idrijskega rudnika, kasneje pa se je v duhu časa priključila še zbirka NOB in etnografija. V Idriji je bilo od nekdaj sicer zelo pomembno tudi naravoslovje, a ga v muzeju z izjemo geološke zbirke še vedno nimamo predstavljenega.

Kako se je muzej razvijal v naslednjih letih? Ali lahko govorimo o fazah v razvoju muzeja?

Razvojne faze lahko najlažje povežemo z osebami, ki so muzej vodile. Vsak direktor ima namreč svojo vizijo, zato so nekatere aktivnosti v posameznem obdobju bolj izpostavljene kot v drugem. Prvo obdobje je zahtevalo predvsem pozicioniranje in uveljavitev muzeja v prostoru, zato menim, da so iz tega obdobja najbolj prepoznavni Idrijski razgledi. Srečko Logar kot prvi direktor idrijskega muzeja jih je postavil na noge in v prvih letih, navsezadnje, večji del Idrijskih razgledov napisal kar sam. V času direktovanja Jurija Bavdaža se je dejavnost muzeja preusmerila na likovno področje – iz tistega obdobja so znanne likovne kolonije in nekatere udarne likovne razstave. Naslednje ob-

dobje je zaznamoval moj predhodnik Samo Bevk, ki se je posvetil skrbi za spomenike in nepremično kulturno dediščino. To je bil navsezadnje čas, ko je Idrija z obsežnim programom praznovala 500 let obstoja. Z resnejšo obnovo idrijskega gradu so se tako ustvarjali pogoji za profesionalno muzejsko delovanje in od nas se danes pričakuje nove muzejske postavitve, sodobnejše pristope k prezentaciji dediščine, približevanje javnosti ... V času mojega vodenja muzeja ogromno delamo na tistem področju, ki javnosti ni viden niti poznan – s kontinuiranim zbiranjem gradiv, njihovim urejanjem, dokumentiranjem in digitalizacijo omogočamo dostop javnosti do bogatih zbirk ter pripravo zanimivih in edinstvenih razstav. Danes, ko smo v krizi, se še posebej zavedamo, kako zelo nam primanjkujejo drugačni pristopi k predstavljanju gradiv.

Po eni strani je muzej kot še nikoli doslej podvržen trgu, hkrati pa se lahko ravno v tem obdobju pohvali z Unescovo dediščino.

To je vsekakor velika priložnost – za muzej in za mesto. Z Unescovo značko imamo lahko apriori boljše izhodišče na trgu, a moramo kljub temu kaj narediti na promociji oziroma moramo narediti bistveno več, kot naredimo. Žal ne znamo privabiti v mesto specifičnih ciljnih skupin, niti nam ne uspe dobiti turistov, ki so stacionirani v bližnji okolici, npr. v Ljubljani.

Je to v celoti naša krivda ali turisti pač ne vidijo našega bogastva?

Veliko tega moramo v prvi vrsti pripisati sebi. V muzeju se zavedamo, da smo včasih pri promociji preveč strokovno natančni, preveč »zapeti« ... Smo pre-

malo agresivni. Za uspešno delo potrebujemo strokovnjake s teh področij – področja komuniciranja, trženja ... teh pa nimamo ne v muzeju ne v Idriji. V Idriji ni kadra, ki bi se s tem profesionalno ukvarjal. Vsi se sicer trudijo, Občina dobronamerno namenja sredstva za promocijo, a pravega učinka ni.

Richard Florida, sociolog, ki je populariziral tezo o vzponu ustvarjalnih posameznikov, ki povsod iščejo inspiracijo za ustvarjanje, pravi, da je doba zbiranja, arhiviranja in predstavljanja mimo. Pravi, da tovrstne nacionalne in lokalne inštitucije ne privlačijo ustvarjalnega razreda, ker ne ponujajo dovolj izkustev, možnosti poigravanja in ustvarjanja.

Zavedamo se, da je obiskovalcem potrebno poleg razstav ponuditi nekaj več. A za 90 odstotkov slovenskih muzejev, vključno z našim, lahko rečem, da ne storimo dovolj za pripravo interaktivnih muzejskih vsebin. Otroci danes niso sposobni dolge koncentracije, zato moramo spoznavanje muzejskih vsebin zasnovati aktivno, skozi igro, raziskovanje, dotikanje ... Iz vsake vsebine je mogoče narediti tako interaktivno razstavo – a za to še vedno potrebujemo dobro izbrana in urejena gradiva. Faza zbiranja in urejanja, predvsem pa dokumentiranja, je torej še vedno zelo pomembna dejavnost muzejev. Oktobra smo v Cerknem odprli razstavo Podobe Cerkljanske, na kateri prikazujemo način življenja na Cerkljanskem v 70. letih prejšnjega stoletja. Vsi, ki so doživeli tiste čase, razstavo zelo čustveno doživljajo. Če pa želimo isto vsebino predstaviti vaši generaciji ali celo mlajšim, pa je potreben dodaten napor. Ga zmoremo? No, ja ...

Idrija je v zadnjih nekaj letih prejela kar več »značk« –

Alpsko mesto leta, UNESCO, Evropska destinacija odličnosti ...

Kaj nam prinašajo te »značke«?

Če bi zelo poenostavljeno gledali na korelacijo, bi opazili negativno povezanost, saj nam število obiskovalcev in prihodek od vstopnin padata. A vendarle ne moremo reči, da je negativen rezultat posledica vpisa idrijske dediščine na Unescovo listo svetovne dediščine. Mislim, da je vzrok temu predvsem kriza – finančna in vrednotna. Nekateri nimajo denarja za izletniške obiske slovenskih krajev, drugim pa slovenski naravni ali kulturni »biseri« nepomenijo nič. »Značke« so nam prinesle priložnost, da iz naših biserov »nekaj« naredimo. Same od sebe pa ne dajejo rezultatov. Idriji ne znamo unovčiti vsega bogastva, ki nam ga je priznala svetovna stroka. Zakaj ne? Ker se s tem ne ukvarjajo ali ukvarjamo pravi ljudje.

.....

Veliko smo si obetali od Centra za idrijsko dediščino – ta naj bi krovno skrbel za turistično destinacijo in njeno ponudbo.

Seveda – a zavod smo ljudje. Glede na kadrovske težave, ki jim sledimo v tem zavodu, se CID očitno še ni postavil na svoje noge. Biti direktor katerega koli javnega zavoda ne pomeni le sedeti v pisarni in se pokazati le ob otvoritvah, predstavitev projektov in praznovanjih. Uspešen direktor predvsem zna delati z ljudmi, sodelavci, partnerji, strankami. Če je vodilni kader delaven, ambiciozen, vztrajen in z jasno vizijo, lahko kolektiv ustvarja dobre projekte. Mislim, da v Idriji primanjkuje kadrov s takimi sposobnostmi, obenem pa potencialni mladi izobraženci Idrijo zapuščajo.

.....

.....

Zaradi vašega dolgoletnega dela se zdite nadvse primerna oseba za odgovor na vprašanje, ali na področju turizma v Idriji prevladuje sodelovanje ali oviranje in nasprotovanje.

Ne bi rekla, da gre za nasprotovanje ali nagajanje. Ob pravem projektu in s pravimi ljudmi je mogoče združiti številne akterje. Tak primer so bili lanske Dnevi evropske kulturne dediščine (DEKD). Problem vidim v nezainteresiranosti. Delo na področju kulture in turizma namreč ni služba, ampak način razmišljanja, koncept življenja. To pa nam manjka. Ljudje vse preveč hodijo v službo, ne pa delat.

.....

Vse prevečkrat dobim občutek, da Idriji prepogosto stopamo v nove zgodbe, ko starih še nismo zaključili in izkoristili. Zaradi tega nam ne uspe zadovoljiti pravilu »Moč desetih« (The Power of 10), ki pravi, da mora res zanimiva destinacija imeti vsaj 10 dobrih atrakcij.

S povedanim se močno strinjam. Mislim, da bi morali imeti piramido teh desetih zanimivosti. Idrija ne more na turistični borzi v Londonu uspešno prodajati kolesarskih poti – lahko pa Unescovo dediščino! Ko bomo pa goste enkrat privabili z Unescovo dediščino, jim bomo lahko ponudili še kolesarske poti. Moramo si priznati, da so nekatere stvari bolj pomembne, više kotirajo in jih je lažje unovčiti.

.....

Je upravičen strah, da Idrija postane muzej v naravi?

Ne, s tem se ne bi strinjala. Idrižčani so ustvarjalni, imamo sodobno gospodarstvo, napredno razmišljanje, prodorne mlade ... Še vedno je dovolj elementov, ki jih ne opredeljuje tradicija.

.....

Ko ste že omenili mlade – kako gledate na naše možnosti v Idriji?

Moram reči, da sem prav zaradi izkušenj iz zadnjih dni zgrožena, kako malo možnosti za uveljavitev imajo mladi danes. Ne le drugod, tudi v Idriji. Čeprav mislim, da ste mladi v Idriji pogumni, iznajdljivi

in pronicljivi. Širša javnost, lokalna skupnost bi se morala zavedati, kaj mladi dajete temu prostoru in vas spustiti k virom financiranja. Tako bi namreč lahko ustvarili nekaj, kar bi bilo prepoznano v širšem prostoru.

.....

Kakšni so Idrižčani in Idrižčanke?

Kot gimnazijki mi Idrija ni bila ravno pri srcu, čeprav je res, da je bilo mesto takrat, v poznih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, tudi vizualno precej drugačno. Takrat si res nisem želela živeti ali delati tu. Vse osebne izkušnje v nadaljnjih letih pa so bile le pozitivne, zato se danes kot Cerkljanka v Idriji ne počutim tujka.

.....

Odpirate novo razstavo – imam prav?

Novo razstavo o skupni dediščini živega srebra Idrije in Almadéna smo napovedovali kot višek našega letošnjega ustvarjanja, kot krono na praznovanju 60-letnice muzeja. Žal pa so državni finančni rezi zahtevali krčenje programa – razstavo sicer pripravljamo, a je letos ne bomo v celoti realizirali.

.....

Kaj novega je še moč povedati o idrijski zgodovini?

Marsikaj in vedno več. Na področju zgodovine se nam odstirajo pogledi, o katerih smo vedno sanjali. Arhivski viri na Dunaju in Gradcu, ki jih končno, malo po malo, odkrivajo in študirajo tudi naši kustosi, namreč ponujajo kopico novih informacij, presenečenja, drugačne poglede ... Prve povezave med Idrijo in Almadénom smo denimo vedno umeščali v 18. stoletje, zdaj pa vemo, da sta sodelovala že v poznem 16. stoletju! To je bistvena razlika – veliko prej smo bili njihov pomemben gospodarski partner in posledično bistveno bolj pomembni pri ustvarjanju evropske zgodovine.

.....

.....
Intervjuval: Matevž Straus

Foto: Iztok Hvala

Priznajmo si – Idrijčani smo potomci prišlekov, ki so skozi vseh 500 let obstoja v Idrijo prihajali, tu delali in ustvarjali. Tudi danes, čeprav v manjši meri, Idrija dobiva nove prebivalce. Da bi ugotovili, kako oni dojemajo mesto, smo jih povabili k pogovoru. →

IDRIJA

v očeh

NEIDRIJČANOV

▪ Matija Matvoz, Mislinja

Idrija je idealna kombinacija med urbanim in neurbanim okoljem. V radiju nekaj minut hoje ali vožnje je mogoče zadovoljiti večino potreb; pa naj si bo to nakup življenjskih potrebščin ali pa šport v neokrnjeni naravi. Prav tako pa imam z ostalimi sobivalci dosedaj same dobre izkušnje.

▪ Jana Šubic, Kočevje

Idrija ima nadpovprečne naravne danosti z dobro ohranjeno tehnično in kulturno dediščino, s katerimi bi zlahka zavlada v slovenskem turizmu. Razviti bi se dalo kakovostne različne turistične produkte za vse segmente gostov, najprej pa bi bilo treba ustrezno označiti atrakcije, saj so, ne le tujcu, temveč tudi domačinom, skrite in nevidne. S tem problemom se dnevno srečujem pri mojem delu.

▪ Daphne Levac Cornelissen, Beuningen (Nizozemska)

Idrija mi je najbolj všeč poleti, ko so zunaj terase in se dogajajo različni dogodki – srečaš ljudi, dogaja se. Tudi Mejca in Rake so mi všeč.

▪ Miloš Simov, Pirot (Srbija)

Moram priznati, da je bil moj prvi kontakt z Idrijo v precej neugodnem času, jeseni in s temnimi oblaki nad Sv. Antonom, ko navdušajoča narava goriškega diamanta ni prišla v moj vizualni korteks. Če sem takrat prišel zaradi službe, zdaj ostajam zaradi vsega drugega, kar mi je Idrija darovala v zadnjem letu. Prijatelj iz Srbije mi je ob

obisku v Idriji rekel : »Prijatelj, pa Idrija ima zgodovine več kot mnogo bolj znana mesta v Evropi in daleč lepšo naravo.« O ja, seveda ima in se vsi trudijo, da tako tudi ostane, poleg tega pa se še dela na čim boljši predstavitvi naše občine in našega veličanstvenega okolja.

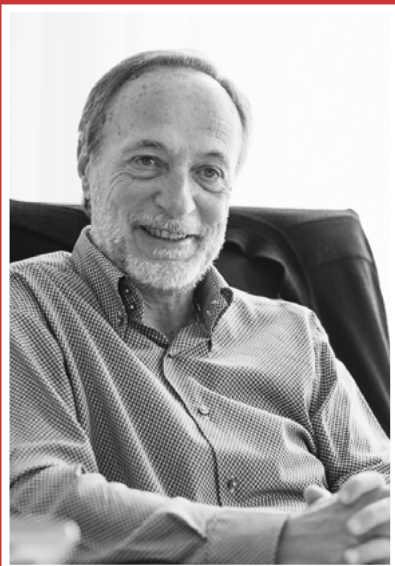
Idrija mi je všeč, ker je tako zelena in sproščajoča, ker lahko greš najprej na Gore pa potem v Dole, ker imaš Rake, ki so unikatni ambient za tek in kolesarjenje, ker imaš »morje« 7 km od mesta, ki je tako »Bella«, ker imaš raj za ribiče, ker imaš tople stole za dolge prijateljske razgovore...

Če si predstavljáš vse tiste težke korake rudarjev po dnevni službi in kaj vse so morali preživljati, niti ne pomisliš na utrujenost, ko se vračaš s »šihla«. Lepo je biti prebivalec občine, ki ima toliko za povedati in predstaviti. Dolga in lepa sprehajališča,

tekaške steze, mirno in sproščajoče okolje ... Za srečo v življenju ne potrebuješ veliko, samo natančno moraš vedeti, zakaj dihaš in čemu boš življenje podaril. Jaz ga bom svojemu poklicu in vsakemu listu v Idriji.

Omeniti moram tudi vse moje znance in prijatelje, moje nogometaše in košarkarje, moje majhne in tiste malo večje paciente, posebej pa moje sodelavce in sodelavke, ki so mi vsi po vrsti pomagali, da sem se čim prej navadil in čim bolj spoznal Idrijo ter da se počutim, kot da sem tukaj že 50 let. Zaključim lahko, da mi je Idrija všeč tudi in predvsem zaradi toplih pogledov in prijaznih besed idrijskih prebivalcev. Nisem hinavec in ne pretiravam – seveda je moj rodni kraj Pirot najlepši, ampak veliko srce ima dovolj prostora še za eno mesto ...

▪ Borut Hvalec, Maribor

Čprav od najbolj zagrizenih Idrijčanov slišiš, da je »pravi« Idrijčan le tisti, ki je tukaj privekal na svet, ter mi mnogi pravijo, da to nisem, se sam imam za Idrijčana. Ko sem se odločil za življenje v Idriji, sem nanjo gledal drugače kot kasneje. Vedel sem za rudnik, za blestečo zgodovino šole ... in niti približno nisem bil v strahu, da grem v zakoten kraj. A v Idrijo sem prišel bivat, ne pa delat. Tu sem se družil z ljudmi, ki

so mi ustrezali, užival v mestu in okolici, se ukvarjal s športom ... V drugem obdobju, ko sem se v Idriji tudi zaposlil, pa sem spoznal kraj na drugačen način. Vstopil sem v nove socialne mreže in se srečal z dinamiko, ki je bila tudi negativna. Nekateri ljudje težko sprejmejo dobre ideje drugega, veliko je nevošljivosti in prevečkrat se zgodi, da je v nagajanje vložene več energije kot v realizacijo idej. Za klimo v kraju, odnose med ljudmi je moteče tudi večno nasprotovanje med pomembnimi nosilci kapitala, manevriranje med njimi pri iskanju skupnih interesov je mučno. Prepričam sem, da je to koga celo zlomilo in je zaradi tega ostal izven Idrije. Delo v šoli in z mladimi pa zahteva prehajanje te delitve in enakopravno obravnavo vseh – potrebno je izkoristiti vse potenciale, dati možnost uveljavitve na vseh področjih, pridobivati sredstva na obeh polih ... V zadnjih letih ima Kolektor pomembno večjo vlogo pri razvoju kraja in šole, bi pa temu morala slediti združitev moči obeh polov in realizacija potencialov, ki so dobri za vse.

▪ Jože Janež, Kočevje

Od prvega prihoda v Idrijo sem se tu počutil dobro. Kot da bi potreboval majhen, kompakten, »notranje poln« kraj. Nisem se vezal na idrijske konkretne, ampak na »oblak« nad njo, zgodovino, tehniško, naravoslovno, kulturno in industrijsko tradicijo. Kočevje, iz katerega sem prišel, je bilo zaradi naselitve ljudi brez korenin po drugi vojni, v tem smislu popolnoma prazno. Kot geolog sem tukaj začel delati na močnih temeljih rudnika živega srebra, poslovne kariere se iz nič skoraj ne da začeti. Prednost Idrije je v sposobnosti, da identiteta povezuje ljudi, da vztrajajo »na tem mestu, v tej morfološko nemogoči kotlini«.

▪ Alenka Jelovčan, Gorenja vas, in Jure Ortar, Podbrdo

Idrija nama je všeč. Tako kot v vsakem kraju, so tudi v Idriji sicer določene stvari, ki bi jih spremenila, a v veliki meri prevladujejo tiste, zaradi katerih sva v tem kraju zadovoljna. Kljub temu da je precej oddaljena od drugih mestnih središč, tega v Idriji nikakor ne začutiš, saj nam kraj ponuja popolnoma vse dejavnosti in storitve, ki jih vsakodnevno potrebujemo. Občudovanja vredno je idrijsko gospodarstvo, ki že od nekdaj deluje z največjo paro in ne popusti niti za trenutek, temveč ohranja svojo moč kljub različnim krizam, ki nas vse pestijo. Ker sva športnika in ljubitelja narave, Idrija z okoliškimi hribi izpolnjuje vse najine zahteve po strminah, odmaknjenih poteh, sprostitvi, tišini in samoti. V vročih poletnih mesecih nas vse rešuje čudovita in edinstvena pot po Rakah ter hla

jenje v čisti Idriji v Idrijski Beli. Vse polno vprašanj in razmišljanj pa se nama poraja ob srečevanju bogate tehnične in kulturne dediščine Idrije, ob kateri ne moreš ostati ravnodušen in si vsakokrat želiš izvedeti še več o delu in življenju v tem kraju nekoč. Pri tem nama velikokrat z veseljem pomagajo predvsem starejši Idrijčani, ki z odprtim srcem in ponosom pripovedujejo o svojem kraju. Naj bo takšnih Idrijčanov čim več – tako avtohtonih kot priseljenih.

▪ Bianka Vodovnik, Nova Gorica

Novogoričanka, ki ne mara snega, ki ljubi sonce in visoke temperature in ki ji je ljubša hoja po ravnem kot v »klanc«, je pristala v Idriji zaradi dolgoletne ljubezni do svojega partnerja. Sčasoma sem to lepo mesto z veliko kulture in zgodovine vzljubila. Dve meni najljubši stvari sta kopalnice pri Lajštu in idrijski žlikrofi!

IMETI KORENINE IN BITI SVOBODE HKRATI

Tremo imam. Nekako tako sem se počutila pred skoraj dvajsetimi leti, ko sem na košarkarskem plesu, ki sem ga organizirala potem, ko je moška članska ekipa v prvem letu mojega vodenja kluba vstopila v elito najboljših dvanajst v državi, govorila o tem, da zmagujejo tisti, ki znajo gledati s srcem, tisti, ki znajo poiskati svojo pot, pa da je sreča na strani pogumnih, in da se vsega z denarjem ne da kupiti.

Imela sem tremo, pa ne pred igralci, trenerji, sponzorji, sodelavci, navijači, firbci in nasprotniki, ki so se nagnetli v dvorano – takrat še komajda pri življenju – hotela Nanos. Mar mi je bilo le tega, da ne bom prizadela sina Janoša, da mi ne bo rekel, da sem izpadla iz časa. Toda njegova ocena je bila v popolnem nasprotju z bojznijo, saj me je povzdignil v ta glavno faco.

Istega leta sem tako stanje še enkrat okusila, in sicer na zagovoru magistrske naloge, ki sta ga želela v živo doživeti moja hči Barbara, takrat študentka, in nečak Žiga, tistega leta maturant. Ni me skrbelo, kako me bo ocenil moj mentor prof. Veljko Rus, kljub temu da je zame bil, in še vedno je, največja intelektualna avtoriteta, kar sem jih v življenju srečala; tudi se nisem ukvarjala s tem, kaj bodo porekli moji, sicer v glavnem mlajši sošolci; bala sem se, kako bom v njunih očeh odigrala vlogo študentke, saj me s te plati še nista poznala. Toda njuna skupna ocena je bila, da itak vsega nista razumela, da pa ni prav nič čudnega, da sem ob tako dobrem profesorju tudi jaz postala tako dobra študentka.

Tudi pred otvoritvijo zadnje investicije pred tremi leti me je trema močno obvladovala, saj sem stala na zadnji stopnici poklicne kariere, in vedela sem, da bo moj nagovor še bolj emocionalen kot običajno, ter da obstajata tanka črta in velika možnost, da me čustva odnesejo čez. Potem pa mi je moja takrat petletna vnukinja Neja prišepnila, da bo šla

z mano in me čuvala. Ni tukaj prostora in časa, da bi razlagala, v kakšno dilemo me je ta ponudba potisnila, toda dejstvo je, da me je ta otrok, ki je vzravnano stal med množico odraslih, sledil vsakemu mojemu pogledu, kretnji, besedi, obdržal v ravnotežju.

Iskreno, kot to znajo le otroci, mi je povedala, da se ni nič dolgočasila, da sem bila všeč, ne le njej, ampak tudi drugim, saj so nekateri celo jokali.

Tremo imam, saj boste nemara rekli, iz katerega naftalina sem vstala, da so dinozavri že zdavnaj izumrli, in komu je mar nakladanje nekoga, ki izgublja moč in socialni kapital. Da tako razmišljanje ni neosnovano, ima dokaze že v tem, kako hitro se tudi v moji dolini pozabi na ljudi, ki so jo pomembno zaznamovali.

Čut za socialno pravičnost, želja po vedenju in stalnem spreminjanju sveta, ki ju je iz roda v rok prenašal rudarski način življenja, intuitivnost, ki so jo idrijske matere vnesle, kot temu pravim, v menedžiranje rudarskih družin, ter vztrajnost in upornost nebesnega znamenja kozoroga, so bistveno vplivali na mojo življenjsko in poklicno pot, ki sem ju zapisala Idriji. Res nisem postala naravoslovka, oziroma tehnična izobraženka, kot je na svojstven, nevsiljiv način izražal moj oče (v reševanju enačb, odvodov, integralov ... je bil vedno vsaj leto dni pred mano), sem pa z diplomo iz sociologije in kasnejšim magisterijem uresničila sanje moje mame – zagotovila

sem si materialno neodvisnost in možnost izbire. Ambicije idrijskih študentov, na čelu z žal mnogo prezgodaj umrlim mag. Petrom Rupnikom, nekdanjim direktorjem Kolektorja, da bi mladi izobraženci ostajali doma in da bi jim omogočili enake možnosti za šolanje ne glede na njihovo poreklo, spol, veroizpoved, materialni položaj, status njihovih staršev, so se petnajst let uresničevale preko edinstvenega sistema štipendiranja. Ker je bila na začetku tega obdobja v Sloveniji štipendijska politika nerešena, in je bila pod vprašajem usoda takrat šolajočih se generacij, smo iz Idrije o tem problemu z odprtim pismom nagovorili politično in civilno javnost, si v slednji pridobili veliko simpatij, politika mi je pritisnila črno piko, kar pa edino šteje – uredila je področje štipendiranja. Takoj po osamosvojitvi so novopečeni kapitalisti, da bi bili čim prej in čim bolj in, hite-li odstranjevati vse »relikte« socializma, med drugim na žalost tudi štipendije. Da je štipendiranje žgoča, ne le vroča tema, se danes strinjajo vsi politiki, razlika med njimi je le ta, da si eni točke nabirajo s poudarjanjem socialnega vidika štipendije, drugi pa z njeno razvojno naranostjo, kar je vse skupaj lahko tudi slepilni manever za zavlačevanje.

V začetku zadnje desetletke socializma se je skoraj zgodilo usmerjeno izobraževanje, konstrukt, ki je pomenil napad na elite znanja, prinašal pa je tudi ukinitve gimnazij v majhnih krajih. Toda spontano in naenkrat je nastalo gibanje za njihovo ohranitev, ki je podrlo dotedanje

O AVTORICI / MAG. VIKTORIJA GORJUP, UNIV. DIPL. SOC.,

je dolga leta uspešno vodila idrijsko psihiatrično bolnišnico in ves čas svojega vodenja podpirala mlade v Idriji. Prav po njeni zaslugi so idrijski študentje dobili svoje prostore v Swenaku ter s tem mladi prostor za preživljanje prostega časa in zabavo.

stereotipe, da so le veliki lahko najboljši. Le kako bi se lahko gimnaziji odrekel kraj, ki se ponša s prvo slovensko realko? In ko je bila prvo leto med petimi gimnazijami na skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije izglasovana tudi idrijska (Nova Gorica je tega leta dobila dislociran oddelek idrijske gimnazije), sem se počutila tako prefrigano, kot so se verjetno počutili idrijski knapi, ko so neslovensko govorečemu cesarju za rojstni dan poklonili prvo slovensko realko. Kasneje je gimnazija v slovenskem šolskem prostoru ponovno dobila mesto, ki ji pripada.

Bilo je to obdobje ne le poizkusov, ampak tudi dejansko izpeljanih centralizacij, ne le v šolstvu, tudi v gospodarstvu, zdravstvu. Danes lahko rečemo le: že videno. Psihiatrično bolnišnico v Idriji so namepravali kot oddelek priključiti šempetrski – v takratnih materialnih, prostorskih, finančnih pogojih bi to zanj v resnici pomenilo ukinitve. Sedemindvajset visokoizobraženih ljudi, ki so bili k prevzemu direktorske funkcije povabljeni pred mano, je reklo ne, saj je bilo možnosti za ohranitev bolnišnice in njen razvoj v resnici zelo malo, za nekatere med njimi pa je bilo to povabilo nespodobno, če ne celo žaljivo. Z vizijo in delom, ki sem ju gradila na celovitem pristopu pri ustvarjanju materialnih in kadrovskih pogojev za zdravljenje pacientov in razvoj strok, kot tudi s svojimi prispevki in predavanji, kjer govorim o mehki privatizaciji v obliki kolektivne lastnine zaposlenih, o poslovni in profesionalni avtonomiji kot nujnem pogoju za odličnost bolnišnice, o njenem odpiranju in decentralizaciji programov v skupnost, kjer pacienti živijo in delajo, sem sledila ideji, da v razvoju ne igrata pomembne vloge le materialni in finančni kapital, ampak celo še bolj kadrovski in socialni kapital. Ob začetku prvega mandata (vsega skupaj jih je bilo sedem štiriletnih in dva enoletna, morda

dovolj za kakšen rekord) sem si obljubila, da bom iz bolnišnice odšla šele tedaj, ko bom odstranila vse razpoznavne znake institucije, ko bom osvobodila oči, ujete za rešetkami. Skozi celotno obdobje sem se trudila vzdrževati ravnotežje med učinkovitostjo poslovanja in kakovostjo storitev – za razliko od mnogih drugih v javnem sektorju nismo nikoli trošili več, kot smo imeli, pri čemer stroškov nismo nikoli zniževali pod mejo, ki je zagotavljala že doseženo raven kakovosti storitev, finančne vire smo ohranjali s ponudbo novih programov, vse presežke pa smo vložili nazaj v dejavnost – v kadre in materialne pogoje. In danes je svet na griču, pred leti potisnjen v preteklost, razklan na dvoje, tako kot duševna bolezen sama, obrnjen k soncu, v novo tisočletje.

Nedavno mi je nekdo rekel, da sem pravzaprav neuspešna, ker bolnišnice nisem privatizirala – mar bi morala dopustiti beg znanja, oziroma ne upoštevati vrednosti kadrovskega kapitala in odkupiti finančni in fizični kapital, ki bi ga pred tem osiromašila, namesto da sem povečala njuno vrednost. Kakšna pa bi bila taka bolnišnica? Verjemite mi, finančno in materialno osiromašeno, toda kadrovsko bogato bolnišnico izpred tridesetih let, se je dalo ohraniti pri življenju in jo razvijati, brez kadra pa bi postala azil z mrežami, ključavnicami, sledilnimi napravami... Pa četudi bi bila taka privatizacija možna, oziroma bo možna, bom vedno zagovarjala stališče, da je potrebno v procesih privatizacije doseči simbiozo vseh štirih kapitalov, to je finančnega, fizičnega, kadrovskega in socialnega, da je potrebno javne zavode preoblikovati v javne korporacije s kolektivno lastnino zaposlenih, saj so bili lastniki intelektualnega in socialnega kapitala s poddržavljanjem že enkrat razlašeni. Za razliko od revirjev, ki so po zapiranju rudnikov obtičali, je Idrija z novimi programi do-

bila zagon za nov življenjski cikel. V današnjem času je s polno zaposlenostjo in večjo socialno varnostjo v primerjavi z drugimi videti kot dolina miru. Toda vedeti moramo, da polne zaposlenosti ne smemo nikoli, ne v času debelih krav, še manj pa v času krize, plačati z omejevanjem ambicij, s tekmovalnostjo, ki ne temelji na znanju in sposobnostih, s podcenjenostjo (podhranjenostjo) kadrovskega in socialnega kapitala.

Delovna stran knjige mojega življenja je izpolnjena in imela sem srečo, da sem gradila, zaposlovala, da je bil vsa moj dan dodana vrednost za bolne in odpisane, da so se z novimi programi zdravljenja, tudi na domu, zanje odpirale nove možnosti in priložnosti. Nikoli ne bom pozabila besed in solz akad. prof. dr. Leva Milčinskega na otvoritvi prenovljenega objekta, ko je v kopalnici gerontopsihiatričnega oddelka zagledal dvižno kad: »Jaz, ki sem videl vse grozote holokavsta, si nikoli nisem predstavljal, da bo duševni bolnik nekega dne deležen enakega ali celo boljšega standarda kot drugi bolniki.« Prav zato, pa tudi zaradi mnogih, ki so verjeli vame, nisem odšla iz Idrije, niti v času, ko sem s prvo investicijo, s prvo ligo v košarki in magisterijem imela kar nekaj mamljivih ponudb, pa so bile moje korenine tako močne, da jih niso mogli izruvat vsi pritiski in podla dejanja, ki so tem uspehom sledili. Res je, da so si slavo in zasluge prej ali slej pripenjali drugi, ceno napak svoje naivnosti pa sem seveda plačala sama. Toda na koncu, verjemite mi, šteje le to, da lahko brez sramu pogledam v obraz, ne le drugim, predvsem sami sebi.

In kaj manjka Idriji? To, da ni zaželeno, da bi človek segal po zvezdah.

PUSTOLOVCI, POZOR!

Indiana Jones resda ni nikdar zašel v Idrijo, se pa v Idriji skriva vedno več zakladov – njihova najdba je mogoča le z uporabo moderne tehnologije in raziskovanjem lokalne zgodovine. O čem sploh govorimo? O geocachingu vendar!

Kaj sploh je geocaching?

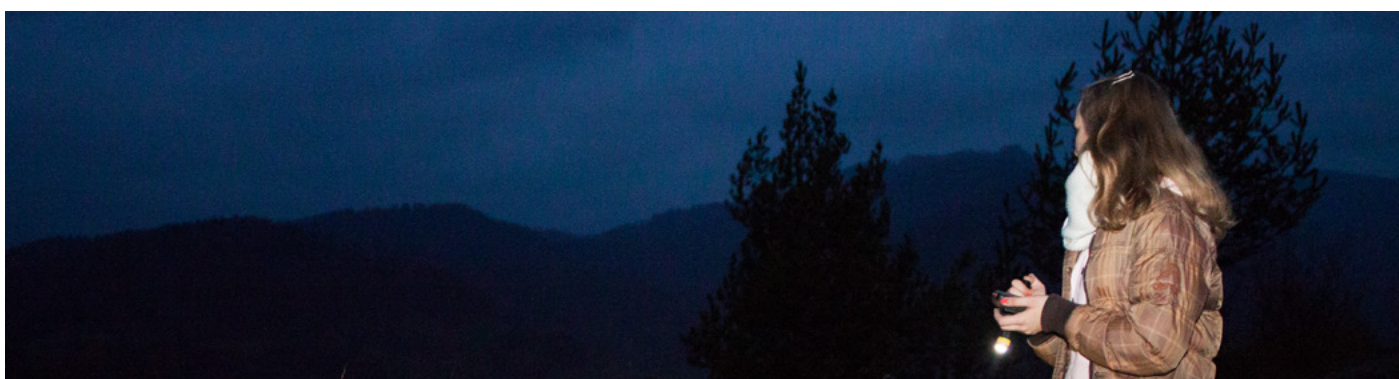
Geocaching je moderna oblika iskanja zakladov z uporabo GPS sprejemnikov, ki je razširjena po celem svetu in jo razumemo kot pustolovsko igro, zabavo ali šport. Nekdo skriva »zaklad«, škatlo z določeno vsebino, na svetovnem spletu objavi njeno lokacijo (zemljepisno širino in dolžino), drugi pa gredo na lov. Ko je zaklad najden, se je potrebno vpisati v njegov dnevnik. Najditelj svojo najdbo vpiše na spletno stran, kjer je sprva dobil informacije in koordinate o zakladu.

Za kakšen zaklad sploh gre?

V škatli so poleg dnevnika in pisala nahajajo tudi različni predmeti, namenjeni za menjavo. Tistega, ki prvi najde zaklad, lahko resnično čaka presenečenje, sicer pa je že samo iskanje zaklada, ki nas popelje na kraje, katere sicer ne bi nikoli obiskali, nagrada. Obstaja osnovno pravilo – če nekaj vzameš iz škatle, moraš nekaj v njej tudi pustiti.

Kaj je projekt Geocaching Idrija?

»Geocaching Idrija« je projekt društva Idrija 2020, v okviru katerega se bo v idrijski občini postavilo 20 novih zakladov. S tem se spodbuja drugačen način spoznavanja naravne, kulturne in tehniške dediščine – skozi pravo raziskovanje. Predvsem pa bodo iskalci zakladov prijetno presenečeni nad različnimi vrstami zakladov in njihovo poučno vsebino. Nekaj zakladov je skritih v bližini že uveljavljenih turističnih znamenitosti, nekaj pa jih pripoveduje zgodbe, ki jih ne najdemo v nobenem turističnem vodniku.

POSTAVLJENI ZAKLADI:

GIMNAZIJA JURIIJA VEGE
BRUSOVŠE PRHAUZ
CERKEV SV. ANTONA
KLAVŽE I - (BY-GROZOMAH)
KLAVŽE II
ZASPANA GRAPA -
(BY-GROZOMAH)

PRIHAJAJOČI ZAKLADI:

RAUFNK
BOTANIČNI VRT
RAKE
GRAD GEWERKENEGG
MIGAVČKOVA JAMA
BUNKER I
BUNKER II
IDRIJSKI PRELOM

PLEZALIŠČE STRUG
FELDBAHN
IDRIJSKI LAUF
OVČJAŠKE KLAVŽE
VOVKOVA JAMA
PARTIZANSKA TISKARNA,
SLOVENIJA
HUDOURNIK
GAČNIK

PUSTOLOVCI, POZOR!

Indiana Jones resda ni nikdar zašel v Idrijo, se pa v Idriji skriva vedno več zakladov – njihova najdba je mogoča le z uporabo moderne tehnologije in raziskovanjem lokalne zgodovine. O čem sploh govorimo? O geocachingu vendar!

Kaj sploh je geocaching?

Geocaching je moderna oblika iskanja zakladov z uporabo GPS sprejemnikov, ki je razširjena po celem svetu in jo razumemo kot pustolovsko igro, zabavo ali šport. Nekdo skriva »zaklad«, škatlo z določeno vsebino, na svetovnem spletu objavi njeno lokacijo (zemljepisno širino in dolžino), drugi pa gredo na lov. Ko je zaklad najden, se je potrebno vpisati v njegov dnevnik. Najditelj svojo najdbo vpiše na spletno stran, kjer je sprva dobil informacije in koordinate o zakladu.

Za kakšen zaklad sploh gre?

V škatli so poleg dnevnika in pisala nahajajo tudi različni predmeti, namenjeni za menjavo. Tistega, ki prvi najde zaklad, lahko resnično čaka presenečenje, sicer pa je že samo iskanje zaklada, ki nas popelje na kraje, katere sicer ne bi nikoli obiskali, nagrada. Obstaja osnovno pravilo – če nekaj vzameš iz škatle, moraš nekaj v njej tudi pustiti.

Kaj je projekt Geocaching Idrija?

»Geocaching Idrija« je projekt društva Idrija 2020, v okviru katerega se bo v idrijski občini postavilo 20 novih zakladov. S tem se spodbuja drugačen način spoznavanja naravne, kulturne in tehniške dediščine – skozi pravo raziskovanje. Predvsem pa bodo iskalci zakladov prijetno presenečeni nad različnimi vrstami zakladov in njihovo poučno vsebino. Nekaj zakladov je skritih v bližini že uveljavljenih turističnih znamenitosti, nekaj pa jih pripoveduje zgodbe, ki jih ne najdemo v nobenem turističnem vodniku.

POSTAVLJENI ZAKLADI:

GIMNAZIJA JURIIJA VEGE
BRUSOVŠE PRHAUZ
CERKEV SV. ANTONA
KLAVŽE I
KLAVŽE II
ZASPANA GRAPA

PRIHAJAJOČI ZAKLADI:

RAUFNK
BOTANIČNI VRT
RAKE
GRAD GEWERKENEGG
MIGAVČKOVA JAMA
BUNKER I
BUNKER II
IDRIJSKI PRELOM

PLEZALIŠČE STRUG
FELDBAHN
IDRIJSKI LAUF
OVČJAŠKE KLAVŽE
VOVKOVA JAMA
PARTIZANSKA TISKARNA, SLOVENIJA
HUDOURNIK
GAČNIK

Raj za plesen.

Urbana arheologija: odkrivanje barvnih plasti – bela, rumena, zelena, bela ...

Nujna rekonstrukcija sten

Preganjanje plesni – uspešno.

»A ti baš pa sam slikau?«

Tudi okenski okvirji so potrebovali osvežitven.

Natančnost tudi pri izgrnjanju stene.

Velik lonec za veliko ust.

Včasih ne gre drugače, kot da napake predhodnikov preprosto zakrijemo

Delarska malica.

MLADI NAMESTO PLESNI

*Odpadajoč omet, plesnive stene, zatohel vonj po hrani...
V stop v »nove mladinske prostore« v začetku leta 2013
res ni obetal prav veliko. Mnogi obiskovalci si niso
predstavljali, kako te prostore oživiti. A nam je uspelo.
Preverite v novem Mladinskem centru Idrija –
Ulica IX. korpusa 17.*

ZAKLADNICA IDEJ PRIHODNOSTI.

Idrija2020

URESNIČUJTE IDEJE. POSTANITE NAŠ PARTNER.

www.idrija2020.si | zivjo@idrija2020.si

Idrija 2020 združuje ambiciozne in podjetniško usmerjene Idrijčanke in Idrijčane,
ki lahko z znanji 21. stoletja uresničijo vaše ideje.

PODOBE PRIHODNOSTI

Kar pisci izražamo v esejih, kolumnah, člankih in pozivih, arhitekti izražajo v svojem, arhitekturnem jeziku. Ko umeščajo objekte in praznine v prostor, vanj projicirajo programe, vsebine, ideje. Zato na naslednjih petih straneh predstavljamo ideje petih mladih arhitektov, ki so se v svojih delih soočili z obnovo markantnih objektov in kompleksov v Idriji.

Besedilo: Matevž Stravs, Izток Hvala, avtorji del, Foto: avtorji del, Postavitel članka: Iztok Hvala

REVITALIZACIJA VHODNEGA OBMOČJA RUDNIŠKEGA JAŠKA JOŽEF

avtor: Primož Pavšič, u.d.i.a. | Projektiranje Primož Pavšič s.p. | +386 40 798 341

mentor - prof. dr. Aleš Vodopivec

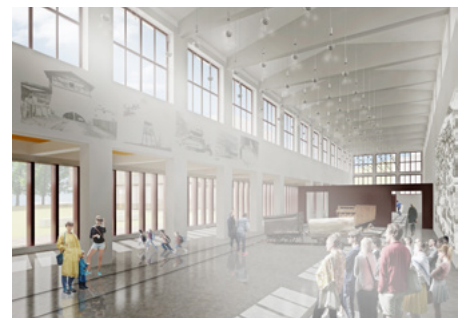
Naloga se ukvarja z arhitekturno, zgodovinsko in ambientalno vrednostjo območja rudniškega jaška Jožef ter njegovo prenovo v eno izmed ključnih turističnih točk mesta. Območje bi s prenovo postalo izhodiščna točka obiskovalcev za ogled znamenitosti samega mesta in Krajinskega parka Zgornja Idrija. Idejna zasnova revitalizacije se ukvarja s povezovanjem območja z mestom in mestnim življenjem.

Staro se ohranja in poudarja skozi kontrast z novim. Objektom se dodeli nov program, namenjen tako zunanjim obiskovalcem kot tudi lokalnemu prebivalstvu: razstavni depoji, muzej naravoslovne dediščine, restavracija in hostel.

Koncept programske zasnove predstavlja pot rudarja in pot rude. Obiskovalec sledi tej poti, pot je sklenjena, v prostoru se ustvarja kroženje. Idejna zasnova je rezultat sinteze različnih predlogov delovne skupine za revitalizacijo jaška Jožef ter avtorjeve osebne vizije. Trg naj bi služil kot prireditveni prostor, doda se velik nadstrešek, pod katerim se lahko odvijajo različne aktivnosti. Objekt zameji trg, postavlja ločnico med javnimi in servisnimi površinami ter označuje vhod v razstavne depoje

v osrednji stavbi. Pot vodi obiskovalec od sprejemnice oz. info točke, nekdanji prostor rudniške sprejemnice - »šilštva« Ogled tehniške dediščine se začne v stavbi strojnice, nadaljuje do razstavnih prostorov, urejenih v stavbi nekdanjih garderob. Iz garderob vodi pot v stavbo jaška, od tu pa v hišo naravoslovja, kjer so bili prostori nekdanje stavbe nakladalne ploščadi. Skozi stavbo vodi pot do

nivoja Rak, od tu pa pa skozi obnovljen vhod v rudniški rov do dvigala in nazaj v razstavne depoje in prizivnico. Stavba nekdanje kovačije postane restavracija z zunanjo teraso, stavba transformatorske postaje se preuredi v restavratske delavnice. Upravno stavbo se poruši, na njenem mestu se postavi mladinski hotel.

IDEJNA ZASNOVA PRENOVE HOTELA NANOS

avtorica: Tanja Mlakar u.d.i.a.

mentor - Miloš Florijancić

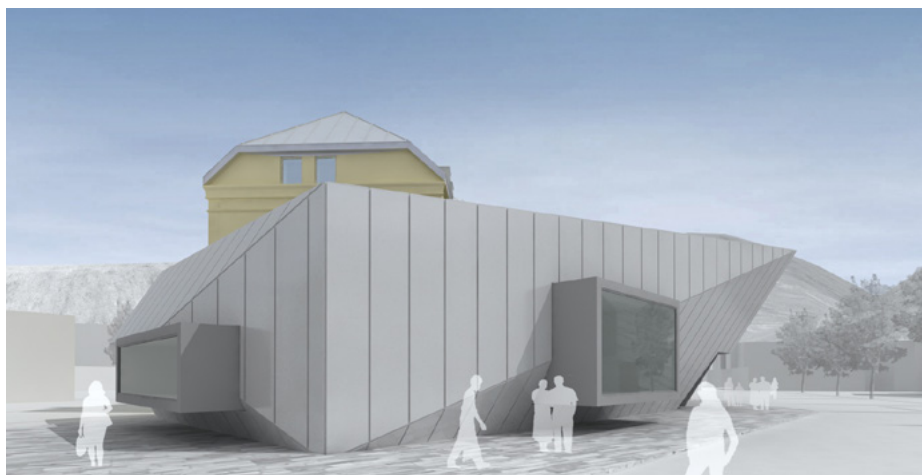
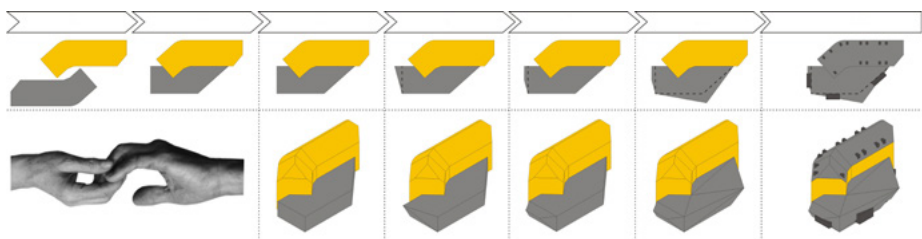
somentor - doc. Miha Zorc

Oblikovanje novega dela stavbe izhaja iz kristalne oblike cinabaritne rude - minerala živosrebrnega sulfida. Ker je stavba nekdanjega hotela spomeniško zaščitena, se pri zasnovi upošteva vse omejitve, tako s strani spomeniškega varstva kot tudi odloke ter ureditveni načrt mesta. Programska shema hotela se je od časov, ko je bil Nanos zgrajen, do danes, zelo spremenila. Vse večje prepletanje zasebnega in službenega časa posameznika vpliva na ponudbo hotelov v tej smeri, da le-ti nudijo poleg osnovnih storitev tudi konferenčne prostore, vsaj manjši wellness in dodatne storitve. Dodatna ponudba hotela je na voljo tudi lokalnim obiskovalcem.

Obnovljeni hotel obsega recepcijo, pisarne, restavracijo in konferenčno dvorano v pritličju, sobe za goste v nadstropju in mansardi, kozmetični salon v pritličju in kleti ter savne in bazen v kleti. Ker celotna programska zasnova presega volumen obstoječega objekta, sem zasnovala prizidek.

Pri zasnovi tlorisa prizidka izhajam iz obstoječega objekta, pri oblikovanju fasadnega oboda pa uporabim značilnosti cinabaritne rude in jih smiselno prenesem v novo nastali volumen. Strehi obstoječemu objektu dodam frčade, ki posnemajo prvotne pred kasnejšo prenovo.

IDEJNA ZASNOVA REVITALIZACIJE OBMOČJA TOPILNICE RUDNIKA ŽIVEGA SREBRA V IDRJI

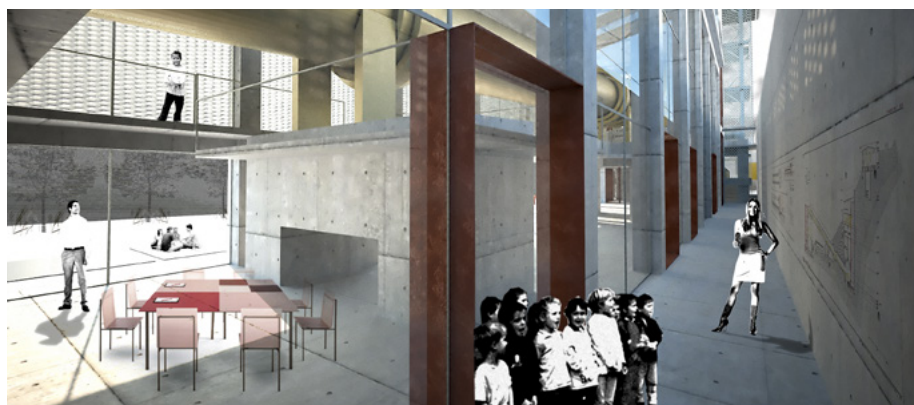
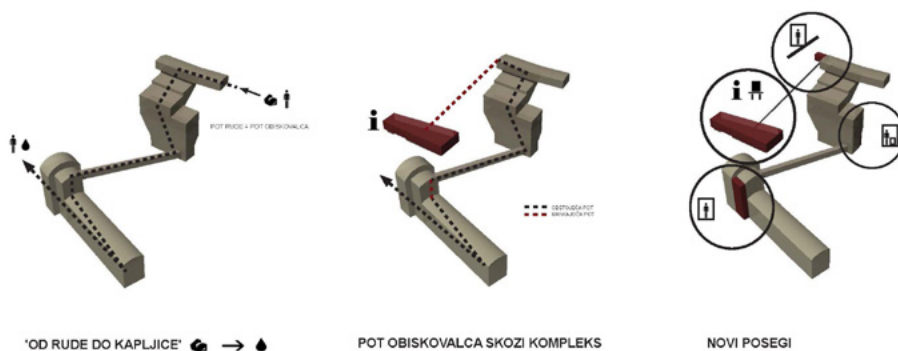
avtorica: Sara Zoržut u.d.i.a. | PESA arhitekti | www.pesa-pesa.com | +386 40 860 064

mentor - doc.dr.Tomaž Novljan
somentorica - doc.dr.Sonja Ijko

Območje topilnice se nahaja na severnem delu Idrije. Po zaprtju rudnika živega srebra je bilo razglašeno za spomenik državnega pomena, danes pa je na Unescovem seznamu svetovne dediščine. Po dokončnem zaprtju rudnika bo to območje eno od treh, ki bodo predstavljala kulturno dediščino Idrije.

Ideja prenovе je vzpostavitev učne poti »od rude do kapljice«, ki vodi obiskovalca skozi celoten kompleks ter mu predstavi industrijski proces, ki se je tu odvijal, hkrati pa poveže vse elemente v zaključeno enoto.

Muzejski program se nadgradi z novim programom bolj komercialne narave, nove vsebine pa ne zahtevajo večjih posegov v smislu pozidave. Oblikuje se poseben kovinski ovoj, oblikovna metamorfoza idrijske čipke, v katero so oviti vsi novi elementi. Tako imajo vsi novi posegi skupen arhitekturen jezik in se že na prvi pogled razlikujejo od obstoječega.

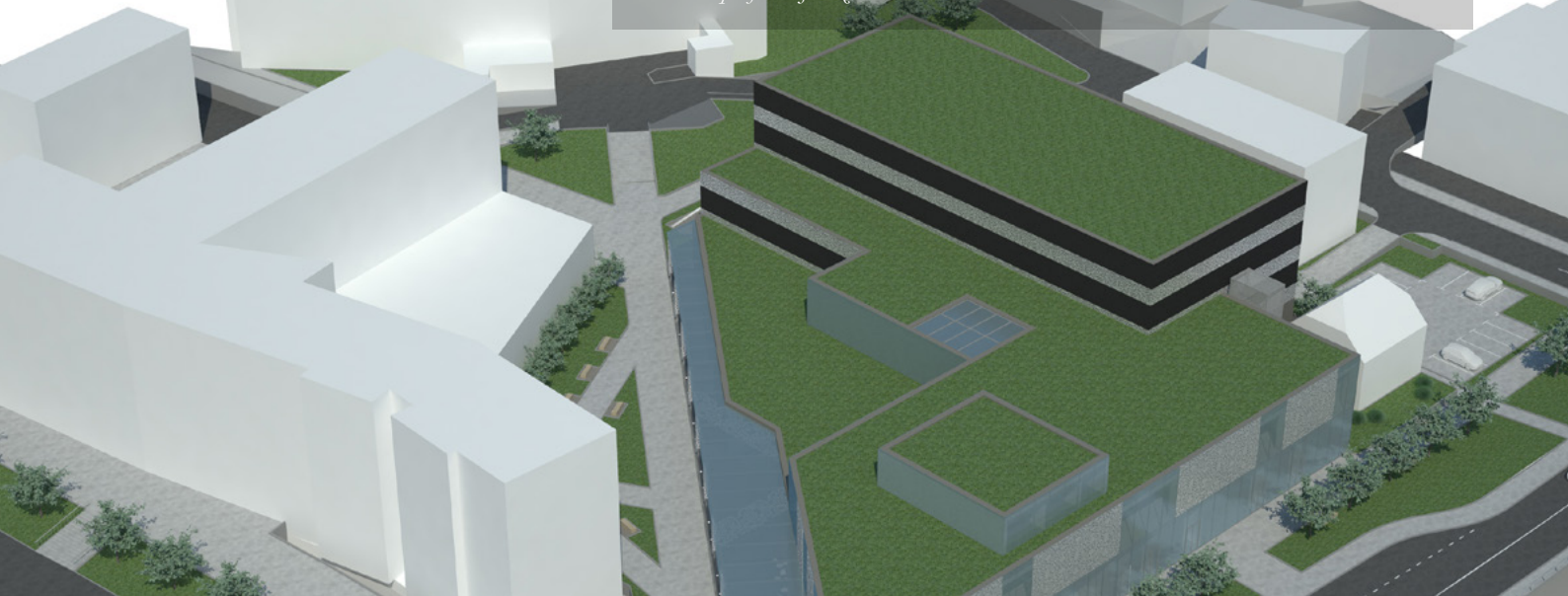

IDEJNI NAČRT ZA KULTURNO-TRGOVSKO SREDIŠČE Z GLEDALIŠČEM CINOBRIUM V IDRJI

avtorica: Mojca Pelhan n.d.i.a. | ŠE MANJKAJO PODATKI

Mentor - prof. dr. Janez KRESAL

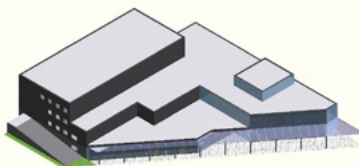
Izhodišče diplomske naloge je bilo pomanjkanje prostorov za izvajanje gledaliških predstav v Idriji, saj je to sestavni del okolja z relativno visoko kakovostjo življenja.

Oblikovanje novega objekta Cinobrium sledi smerem okoliške zazidave ter obliki parcele in z mislijo območje prometno urediti in povezati. Cinobrium naj bi deloval na dva načina – zelo odprto, brez meja, s prekrivanjem programov ali pa s prilagoditvijo in samo delno uporabo. Možna je prilagoditev uporabe objekta glede na trenutne potrebe.

Predpogoj za dobro arhitekturo je dobra funkcionalna zasnova gledališke dvorane. Stavba je zasnovana kot objekt, ki ima klet s parkirišči, dvorano za dramo s pripadajočo administracijo, dodatno dvorano za predavanja, srečanje in konference, razstavne prostore ter trgovske lokale in restavracijo. Zasnova volumna izhaja iz dveh ortogonalnih lamel, znotraj katerih je povezovalni trikotnik. Vhodni del je poglobljen

zaradi zbiranja ljudi na tem prostoru ob predstavah. Vhodni plato ima ob celi dolžini objekta nadstrešnico – kolonado. Želja vpeljati arhitekturni element, navezujoč se na preteklost mesta se kaže v elementih na fasadi, z vzorcem klekljanega risa, izrezanega v aluminijaste panele. Ti elementi

ponazarjajo tudi metalurški proces iz preteklosti. Zasnova notranjega prostora sledi konceptu odprtih prostorov, ki so prilagodljivi glede na potrebe v mestu. Koncept temelji tudi na principu »vse na enem mestu«, saj tovrstni centri postajajo kulturna, informacijska izobraževalna in zabavišna središča.

Prostovoljstvo ti v življenje prinese barve.

Pridruži se nam!

KLUB
IDRIJSKIH
ŠTUDENTOV